

Hodnotové orientace žáků v Domově mládeže Střední školy oděvní a služeb Vizovice

Bc. Pavlína Jurčáková

Diplomová práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Pavlína JURČÁKOVÁ**

Studijní program: **N 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Hodnotové orientace žáků v Domově mládeže**

Střední školy oděvní a služeb Vizovice

Zásady pro vypracování:

Formulování tématu práce.

Shromáždění odborně zaměřené literatury a její zpracování.

Pojednání o sociologických výzkumech týkajících se hodnotových orientací mládeže v ČR.

Na základě provedeného předvýzkumu zkvalitnění dotazníku pro statisticky podložené zjištění preferencí hodnot středoškolské mládeže v DM Vizovice.

Kvantitativní vyhodnocení výzkumu.

Stanovení odpovídajících závěrů.

Rozsah práce: 102 stran

Rozsah příloh: 6 stran

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

CAKIRPALOGLU, P. Psychologie hodnot, Olomouc:Univerzita Palackého, 2009, 376 s. ISBN 978-80-244-2295-4

SMÉKAL, V. Pozvání do psychologie osobnosti, Brno: Barrister and Principal, 2004, 523 s. ISBN 810-86598-65-9

KUČEROVÁ, S. Úvod do pedagogické antropologie a axiologie, Brno: Masarykova univerzita, 1994, 49 s. ISBN 80-210-0141-0

SAK, P., SAKOVÁ, K. Mládež na křižovatce, Praha: Svoboda servis, 2004, 240 s. ISBN 80-86320-33-2

HUDEČEK, J. Hodnotové orientace v motivační sféře osobnosti, Praha: Academia, 1986, 95 s. ISSN 0069-2298

TAXOVÁ, J. Pedagogicko-psychologické zvláštnosti dospívání, Praha: SPN, 1987, 273 s. ISBN 14-426-87

CHRÁSKA, M. Metody pedagogického výzkumu, Praha: Grada, 2000, 272 s. ISBN 80-85931-79

Vedoucí diplomové práce: Ing. Mgr. Svatava Kašpárková, Ph.D.
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: 12. ledna 2010

Termín odevzdání diplomové práce: 30. dubna 2010

Ve Zlíně dne 12. ledna 2010

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně
19.4.2010

.....
Jaroslav Jurek

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

(1) Vysoká škola nevytělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užívá-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Předmětem diplomové práce jsou životní hodnoty středoškolské mládeže. V teoretické části je věnována pozornost základním pojmům z oblasti problematiky utváření hodnot a hodnotového systému jedince včetně sociálních determinantů vývoje osobnosti. Součástí teoretické části je rovněž pojednání o sociologických výzkumech hodnotových orientací mládeže v České republice. Praktická část diplomové práce je zaměřena na zkoumání preferencí životních hodnot žáků v Domově mládeže Střední školy oděvní a služeb Vizovice a srovnání žebříčku těchto hodnot mezi žáky žijícími v úplných a neúplných rodinách.

Klíčová slova:

Hodnoty, hodnocení, hodnotový systém, potřeby, zájmy, motivy, socializace, rodina, funkce rodiny, úplná rodina, neúplná rodina, škola, funkce školy, hodnotová výchova, výzkumy hodnotových orientací.

ABSTRACT

The topic of the thesis are life values of secondary school students. The theoretical part deals with basic terminology from the area of making values and value system of an individual including the social determinants of personality development. Another section of this part is also a treatise on sociological research of value orientation of youth in the Czech Republic. The practical part focuses on exploring the life values and their preferences of students in the Youth Home of Secondary Vocational Garment-making and Services School in Vizovice and comparison chart of these values among students living in complete and incomplete families.

Keywords:

Values, assessment, a system of life values, needs, interests, motivation, socialization, functions of family, complete family, incomplete family, school, school functions, value education, research on value orientations.

Děkuji paní Ing. Mgr. Svatavě Kašpárkové, Ph.D. za pomoc a poskytnuté rady při vedení diplomové práce. Děkuji také svým blízkým za trpělivost a podporu při studiu.

OBSAH

ÚVOD.....	11
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 HODNOTY V ŽIVOTĚ ČLOVĚKA.....	14
1.1 POJEM HODNOTA	14
1.2 DRUHY HODNOT	15
1.3 PROCES HODNOCENÍ.....	16
1.4 MOTIVACE.....	16
1.5 MOTIVY.....	17
1.5.1 Potřeby	17
1.5.2 Zájmy.....	18
1.5.3 Postoje	19
1.6 UTVÁŘENÍ HODNOTOVÉHO SYSTÉMU.....	19
1.7 HODNOTOVÁ ORIENTACE.....	20
2 OSOBNOST A SOCIÁLNÍ SOUVISLOSTI ŽIVOTA	22
2.1 SOCIALIZACE OSOBNOSTI	22
2.2 OSOBNOST V OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ.....	24
2.3 SOCIALIZACE V OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ.....	24
2.4 UTVÁŘENÍ MORÁLNÍCH NÁZORŮ A POSTOJŮ	25
2.5 MORÁLNÍ A HODNOTOVÝ VÝVOJ V ADOLESCENCI.....	26
3 SOCIÁLNÍ PODMÍNĚNOST HODNOTOVÝCH SYSTÉMŮ OSOBNOSTI	27
3.1 RODINA	27
3.1.1 Proměny současné rodiny.....	28
3.1.2 Funkce rodiny.....	29
3.1.3 Neúplná rodina	30
3.1.4 Hodnotová výchova v rodině	31
3.2 VÝCHOVNÁ ZAŘÍZENÍ.....	32
3.2.1 Škola.....	32
3.2.2 Funkce školy.....	33
3.2.3 Domov mládeže	34
3.2.4 Funkce domova mládeže.....	35
3.2.5 Hodnotová výchova ve školách a výchovných zařízeních	35
4 HODNOTOVÉ PREFERENCE V SOUČASNÉ SPOLEČNOSTI	37
4.1 SOCIOLOGICKÉ VÝZKUMY HODNOTOVÝCH PREFERENCÍ MLÁDEŽE	37
II PRAKTICKÁ ČÁST	39
5 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	40

5.1	ROZVEDENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU DO DÍLČÍCH OTÁZEK.....	40
5.2	PROVEDENÍ PŘEDVÝZKUMU.....	40
5.3	SPECIFIKACE DALŠÍHO VÝZKUMNÉHO POSTUPU.....	41
5.3.1	Volba výzkumných metod.....	41
5.3.2	Stanovení výzkumného vzorku.....	42
5.3.3	Vyhodnocení výsledků výzkumu.....	42
6	VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU.....	43
6.1	NÁVRATNOST DOTAZNÍKŮ.....	43
6.2	OBECNÉ ÚDAJE O RESPONDENTECH.....	43
6.2.1	Dílčí Shrnutí.....	46
6.3	RODINNÉ PROSTŘEDÍ.....	47
6.3.1	Atmosféra a vztahy v rodině.....	47
6.3.2	Materiální zabezpečení rodiny.....	48
6.3.3	Měsíční kapesné žáků.....	49
6.3.4	Dosažené vzdělání matky.....	50
6.3.5	Dosažené vzdělání otce.....	51
6.3.6	Výchovný styl v rodině.....	52
6.3.7	Druhy trestů používaných rodiči v rodině.....	53
6.3.8	Druhy odměn v rodině.....	54
6.3.9	Oblast kontroly dítěte rodiči.....	55
6.3.10	Co je pro rodiče nejdůležitější.....	56
6.3.11	Názory respondentů na množství času, který jim věnují jejich rodiče.....	57
6.3.12	Návštěva kulturních a sportovních akcí v rodině.....	58
6.3.13	Dílčí shrnutí.....	59
6.4	ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ.....	60
6.4.1	Spokojenost respondentů s výběrem studované školy.....	61
6.4.2	Kvalita vztahu žáka s učiteli.....	62
6.4.3	Kvalita vztahu se spolužáky?.....	63
6.4.4	Klima školy.....	64
6.4.5	Názory respondentů na přínos školy vzhledem k rozvoji jejich osobnosti.....	65
6.4.6	Spokojenost žáků se studijními výsledky.....	66
6.4.7	Dodržování školního řádu.....	67
6.4.8	Přestupky proti školnímu řádu.....	68
6.4.9	Dílčí shrnutí.....	69
6.5	PROSTŘEDÍ DOMOVA MLÁDEŽE.....	70
6.5.1	Klima domova mládeže.....	70
6.5.2	Názory žáků na režim v domově mládeže.....	71
6.5.3	Kvalita vztahů žáků k vychovatelkám.....	72
6.5.4	Kvalita vzájemných vztahů mezi ubytovanými žáky v DM.....	73
6.5.5	Postoj k dodržování řádu DM.....	74
6.5.6	Přestupky žáků proti řádu DM.....	75
6.5.7	Účast respondentů na zájmových, kulturních a sportovních akcích v DM.....	76
6.5.8	Dílčí shrnutí.....	77

6.6	OSOBNOST A SUBJEKTIVNÍ PREFERENCE HODNOT ŽÁKŮ.....	78
6.6.1	Názory žáků na význam kultury a umění v životě člověka.....	78
6.6.2	Názory žáků na význam sportu pro život člověka.....	79
6.6.3	Individuální prožívání pocitu štěstí.....	80
6.6.4	Kdybys měl/a nějaký problém, komu by ses s ním svěřil/a?.....	81
6.6.5	Co podle tebe člověk potřebuje ze všeho nejvíce, aby byl v životě spokojený	82
6.6.6	Budoucí životní cíle a očekávání respondentů.....	83
6.6.7	Nejčastěji pociťované obavy žáků.....	84
6.6.8	Dílčí shrnutí.....	85
6.7	HIERARCHIE HODNOT	86
ZÁVĚR		93
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....		95
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK		97
SEZNAM OBRÁZKŮ		98
SEZNAM TABULEK.....		100
SEZNAM PŘÍLOH.....		102

ÚVOD

Tato práce je zaměřena na zkoumání hodnotových preferencí a postojů žáků v Domově mládeže Střední školy oděvní a služeb Vizovice. Z řady výzkumů hodnotových orientací vyplývá, že ve společnosti převládá konzumní způsob života, dochází k upřednostňování materiálních hodnot nad hodnotami sociálními a kulturními. Se společenskými změnami po roce 1989 se mění také postavení rodiny ve společnosti, životní styl rodin a objevuje se řada problémů jako je nejistota, nezaměstnanost, různé patologické jevy. Často se hovoří o krizi rodiny. Všechny tyto společenské změny se samozřejmě odrážejí také na postojích a hodnotových orientacích naší mládeže. Hodnoty a životní styl, který zastávají rodiče, ovlivňují také jejich děti, které budou stejné hodnoty a stejný způsob života uplatňovat později ve své rodině.

Ke zpracování tématu hodnotových preferencí žáků v DM Střední školy oděvní a služeb Vizovice jsem se rozhodla proto, že v tomto zařízení již více než dvacet let pracuji jako vychovatelka. Mou snahou je porozumět mladým lidem, se kterými v podstatě žiji. Výzkum hodnotových orientací našich žáků mi k tomu může dopomoci a bude mít také význam pro zkvalitnění výchovné práce v našem zařízení.

Ve výchově v DM je potřebné dbát především na rozšiřování vědomostí a dovedností žáků, rozvíjení zájmů, nabízení dostatečného množství možností k aktivnímu trávení volného času, vést k samostatnosti, spolupráci, kamarádství, respektování druhých, formování základních mravních vlastností a utváření správné duševní a tělesné rovnováhy žáků. V souvislosti s utvářením hodnotové orientace mládeže má tedy výchova mimo vyučování a pedagogika volného času velký význam.

Hodnotová orientace souvisí se zájmy a trávením volného času jedince a projevuje se v jeho chování a jednání. Musím říci, že projevy chování některých našich žáků mnohdy potvrzují výsledky výzkumů. Z mé zkušenosti a z průzkumu trávení volného času žáků, který jsem uskutečnila v našem zařízení v rámci své bakalářské práce vyplývá, že jsou současní mladí lidé v trávení volného času spíše pasivní, projevují se jako individualisté, k autoritám nemají velký respekt, dodržování režimu berou spíše jako omezování osobní svobody a jakákoliv práce pro kolektiv je pro většinu nepředstavitelným problémem. Jenže není to tak úplně jednoduché, jak se na první pohled zdá. Přesto, že to na chování našich žáků není mnohdy vidět, mládež nemusí vždy upřednostňovat konzumní způsob života, ale

může vyznávat také hodnoty jako je přátelství, láska, pomoc lidem, a je také schopna se v duchu těchto hodnot angažovat v praktickém životě. Dokladem toho je například spolupráce naší školy s pečovatelským domem Dotek Vizovice, jehož klienty jsou staří a nemocní lidé. Naši žáci tam chodí babičkám a dědečkům dělat společnost, zpívají si, čtou, povídají si s nimi, oštrňují je nebo provedou kosmetické ošetření. Tato spolupráce funguje již druhým rokem.

Mám také zkušenosti, že řada našich žáků má doma problémy v rodině, žije v neúplné rodině, anebo se potýkají s finančními problémy, neboť rodiče jsou nezaměstnaní, spousta žáků si se svými problémy neví rady, řada žáků trpí pocity méněcennosti, nevěří si, nemají žádný životní cíl, jsou nespokojení, mnohdy nešťastní, pasivní. Zvyšuje se počet žáků, kteří pravidelně docházejí do psychologické či psychiatrické poradny.

Z pedagogického hlediska je podle Taxové (1987, s. 145) významné poznávat individuální hodnotovou orientaci jedinců či skupin, kde převládají nebo se objevují hodnoty málo společensky ceněné nebo dokonce nežádoucí. Mladiství je obvykle přímo nepřiznávají, projevují se však v jejich životě jako postoje či preference určitých aktivit a objektů jako protiklad práce či učení. Mít dost peněz, užít si dokud je čas, využít příležitosti, nepřipouštět si příliš mnoho problémů – to jsou zdroje motivace, které nedávají záruku pozitivního vývoje mravního ani osobnostního.

Cílem teoretické části diplomové práce je vymezení základních pojmů týkajících se hodnot a procesu hodnocení člověka na základě prostudování odborné literatury týkající se daného tématu. Cílem praktické části diplomové práce je nahlédnout do rodin našich žáků, zjistit, jak je v rodinách uplatňována hodnotová výchova, provést nahlédnutí do hodnotových orientací žáků Domova mládeže ve Vizovicích, vytvořit srovnání hodnotového žebříčku žáků z úplných rodin a žáků z rodin neúplných a rovněž provést zjištění, zda se tito žáci svou preferencí hodnot od sebe nějakým způsobem odlišují.

Věřím, že výzkum hodnotových orientací našich žáků bude mít praktický přínos pro všechny pedagogické pracovníky Domova mládeže Střední školy oděvní a služeb Vizovice. Výsledky tohoto výzkumu nám umožní lépe naše žáky poznat, porozumět jim a přizpůsobit tak podmínky a výchovnou práci v domově mládeže potřebám našich žáků.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 HODNOTY V ŽIVOTĚ ČLOVĚKA

Hodnota je pojem, se kterým se každý člověk ve svém životě setkává velmi často. Tento pojem je kromě běžného života, používán také v řadě vědních disciplín i v různých oblastech společenské praxe. Hodnoty patří mezi důležité faktory, které ovlivňují chování každého jedince. Hodnotami mohou být pro člověka různé předměty, jevy i vlastnosti. Podle Musila (2005, s. 47) se jedinec učí tyto vlastnosti rozpoznávat a kvalifikovat jako hodnoty během vlastní socializace, tzn. že jeho hodnotová orientace je podmíněna tradicemi a kulturou společnosti, ve které žije. Přenos hodnot je uskutečňován také výchovou.

1.1 Pojem hodnota

Pojem hodnota bývá u mnoha autorů vymezen různými způsoby. Vacek (2008, s. 101) tento pojem vysvětluje z obecného hlediska, jako pojem, který používáme pro ocenění čehokoliv ve smyslu materiálním i duchovním.

Studiem hodnot se zabývá zvláštní filozofická disciplína axiologie. Cakirpaloglu (2009, s. 267) uvádí, že v axiologickém pojetí se jedná o rozdělení lidských hodnot na pozitivní a negativní a také o jejich intenzitu. Nejobecnějším projevem pozitivní hodnoty člověka je naplnění její lidskosti, zatímco omezení této zásadní potřeby je příčinou různých projevů nelidskosti.

Kučerová (1996, s. 65) se dívá na hodnoty ze dvou stran, buď je to všechno, co uspokojuje naše potřeby a zájmy, nebo jsou to hodnoty v užším slova smyslu, základní kulturní kategorie, které odpovídají našim vyšším tendencím, normám a ideálům, zvláště sociálním, mravním a estetickým.

Z psychologického hlediska je podle Cakirpalogla (2009, s. 277) hodnota specifická psychická kategorie, která tvoří poměrně stabilní, trvalou strukturu osobnosti. Hodnoty představují přesvědčení o dobrém nebo prospěšném, ale také o špatném nebo nežádoucím, které regulují individuální nebo skupinovou aktivitu.

Velehradský (1987, s. 79) poukazuje na to, že člověk převážně neuvažuje o tom, jaké hodnoty ve svém životě preferuje, uznává, jakých hodnot si váží apod. Když je lidem kladena tato otázka, velmi často si těžko vybavují a formulují to, co vlastně ve svém životě za hodnotu uznávají. Zdá se tedy, že hodnoty leží kdesi v podvědomí člověka. Při

empirické analýze chování konkrétní osobnosti se však ukazuje, že vzorec jejího chování odpovídá zpravidla určitému vzorci přijatých hodnot.

1.2 Druhy hodnot

Smékal (2009, s. 256) uvádí, že v psychologii lze o hodnotách uvažovat ze čtyř různých pohledů:

- 1) Hodnoty jako obecné cíle, o které jedinec usiluje, resp. jako smysl či cena, kterou objekt či událost má pro osobnost (např. štěstí, zdraví, mír, rodina atd.)
- 2) Hodnoty jako prostředky, jejichž využíváním dosahujeme něco pro sebe významného (např. vzdělání, postavení v zaměstnání, poctivé jednání, ...)
- 3) Hodnoty jako to, kvůli čemu stojí za to usilovat o nějaký objekt nebo se mu vyhýbat. (např. požitky z kouření nebo odmítání cigarety, krása nebo finanční cena obrazu, kniha jako zdroj zábavy nebo vzdělání atd.)
- 4) Hodnoty jako kritéria, podle nichž oceňujeme nebo posuzujeme různé předměty a události našeho světa.

Kučerová (1996, s. 72) dělí hodnoty podle dimenzí, ve kterých člověk prožívá sebe i svět, na:

- 1) Přírodní hodnoty:
 - a) Hodnoty vitální, životní - sem patří přírodní podmínky zdraví, svěžesti, tělesného blaha a uspokojení smyslů. Vitální hodnoty jsou pociťovány nejintenzivněji.
 - b) Hodnoty sociální – vyplývají z přírodou daného vztahu člověka k druhým lidem a k sobě samému mezi nimi. Hodnotami jsou tu žádoucí mezilidské vztahy.
- 2) Civilizační hodnoty, které jsou podmínkou i výsledkem společenské organizace, komunikace a společenského akumulovaného poznání.
- 3) Sféru duchovních hodnot, která se ve společnosti objektivuje jako kultura v užším slova smyslu a subjektivuje jako lidská osobnost a její niterné bohatství.

Podstata lidské existence kotví hluboko v říší přírody, ale přesahuje ji.

1.3 Proces hodnocení

Hodnocení a hodnoty mají pro člověka, jak již bylo řečeno, velký význam. Každý člověk po celý svůj život hodnotí, co je pro něho významné, důležité, podstatné, závažné, co je pro něho hodnotou a co nikoliv. Hodnocením si člověk postupně utváří různé postoje a přístupy ke všem lidem, věcem a jevům ve společnosti, se kterými se v průběhu svého života setkává. Hodnocení člověku umožňuje vědomě se zaměřit na to, co je pro něho podstatné a závažné a směřovat tak svoji činnost a aktivitu tímto, pro něho žádoucím směrem. Hodnocení je nedílnou součástí veškeré činnosti a aktivity každého jedince.

Podle Cakirpalogla (2009, s. 277) je to psychický proces, ve kterém je vztah mezi subjektem a objektem regulován kvalitou a intenzitou stávající hodnoty.

Kučerová (1996, s. 61) vysvětluje proces hodnocení jako přiřítání nebo upírání hodnoty, účelu, významu, cennosti nějakému jevu, jeho uvedení do vztahu k lidským potřebám a zájmům. Hodnotit, znamená v axiologii volit mezi kvalitami, vybírat, dávat přednost a odmítat na základě určitých kritérií, standardů a vzorců.

Velehradský (1978, s. 9) uvádí, že hodnocení je psychickou činností člověka, která tvoří neoddělitelnou součást jeho běžného života. Člověk si v procesu hodnocení uvědomí, co je pro něho důležité, a toto uvědomění si hodnot pak determinuje veškerou jeho další činnost. Hodnoty osobnosti spolu s jejími potřebami, zájmy a postoji vytvářejí motivaci k jednání člověka a určují směr tohoto jednání.

1.4 Motivace

Motivace vyjadřuje stav vnitřní psychické nerovnováhy a způsob chování směřuje k jejímu odstranění a obnově psychické rovnováhy.

Motivace směřuje podle Nakonečného (1996, s. 14) k udržování a obnovování určitého optimálního vnitřního stavu spokojenosti, který vyjadřuje interindividuálně odlišné vnější a vnitřní podmínky této spokojenosti. Ty jsou dány interindividuálně odlišným potenciálem potřeb. Motivace je proces iniciovaný výchozím motivačním stavem, v jehož obsahu se odráží nějaký deficit ve fyzickém či sociálním bytí jedince a směřující k odstranění tohoto deficitu, které je prožíváno jako určitý druh uspokojení. Motivace je tedy proces, který určuje zaměření, trvání a intenzitu chování.

Nakonečný (1996, s. 5) dále uvádí, že právě studium motivace je klíčem k psychologickému porozumění člověku. Motivace totiž vysvětluje psychologické příčiny chování člověka. Motivy dávají chování člověka psychologický smysl, tj. určitou hodnotu, která ale nemusí být vždy žádoucí z hlediska obecně uznávaných společenských hodnot.

1.5 Motivy

U většiny autorů znamená motiv mobilizaci sil. Říčan (2005, s. 177) definuje motiv jako jakéhokoliv vnitřního činitele, který člověka vede k aktivitě. Motivy jsou jakési vnitřní pohnutky, které člověka aktivizují a které se projevují v jeho chování a jednání.

Pechačová a Bakalář (2000, s. 87) uvádějí, že organismus musí být k aktivitě vnitřně připraven, aby vnější podnět mohl tuto aktivitu vyvolat. Připravenost k aktivitě se většinou chápe jako potřeba.

Mezi motivy řadí Kohoutek (1998, s. 58) kromě potřeb také pudy, zájmy, postoje a tendence všeho druhu. Tyto motivy jsou příčinami našeho jednání a chování. Způsobují stav určitého vnitřního napětí, který člověka determinuje.

Během života se vytváří relativně stálý soubor motivů, který se označuje jako hodnotový či motivační systém osobnosti. Je uspořádán hierarchicky a záleží také na vztahu jednotlivých motivů (hodnot) k centru osobnosti.

1.5.1 Potřeby

Potřeby člověka vyjadřují absenci nějaké hodnoty. Vyjadřují výchozí motivační stav nedostatku, který aktivuje chování tím směrem, aby mohl být tento stav odstraněn. Nejznámější klasifikací potřeb je hierarchické uspořádání potřeb podle A. H. Maslowa, který roztřídil lidské motivy do několika skupin od nejnižších po nejvyšší z hlediska smyslu své hodnoty. Toto pořadí, jak uvádí Říčan (2005, s. 187), platí při vývoji jedince a zčásti v situacích, do kterých se člověk dostává:

- 1) Fyziologické potřeby - zabezpečují přežití člověka jako organismu a vyžadují přednostní uspokojení před dalšími potřebami.
- 2) Potřeby bezpečí – uspokojování těchto potřeb znamená vyhýbání se neznámému a neobvyklému a hledání jistoty.

- 3) Potřeby sounáležitosti a lásky – znamená patřit někam, být přijímán a milován.
- 4) Potřeby uznání – být druhými vážen, ceněn, mít v jejich očích úspěch a na základě toho být i sám sebou kladně hodnocen. Jde o úctu a sebeúctu.
- 5) Poznávací potřeby – získávat poznatky nejen z praktických důvodů, ale pro poznání samo, objevovat smysl, který pro člověka poznávaná skutečnost má.
- 6) Estetické potřeby – objevovat a vytvářet harmonii, řád a krásu.
- 7) Potřeby seberealizace – stát se tím, kým se člověk může a má stát, naplnit své možnosti duševního růstu a rozvoje.

Pro Maslowovu hierarchii potřeb podle Nakonečeného (2004, s. 469) obecně platí, že vývojově vyšší potřeby vystupují jako naléhavé motivy až když jsou, alespoň částečně uspokojeny potřeby vývojově nižší.

1.5.2 Zájmy

Zájmy jsou podle Musila (2005, s. 45) považovány za potřeby intelektuálního charakteru a jako takové bývají označovány jako naučené motivy. Zájem je tedy trvalejším zaměřením a směřováním k určitým činnostem na základě kognitivní a emocionální orientace jedince ve vztahu k jeho dispozicím, talentu, schopnostem, případně rysům osobnosti. Zájmy se ustalují na sklonku druhé dekády života jedince. Řada zájmů souvisí s potřebami sebeaktualizace a je jejich konkretizací.

Zájmů je tolik, kolik je činností, které mohou člověka těšit. Smékal (2009, s. 254) dělí zájmy do tří kategorií:

- 1) Zájmy o ideje:
 - a) vědecké – zjistit, proč jsou věci takové, jaké jsou
 - b) literární – činnost se slovy a jazykem
 - c) estetického vnímání
 - d) estetického vyjádření
- 2) Zájmy o lidi:
 - a) kontaktní – o setkávání s lidmi pro nějaký zisk
 - b) sociální – o lidi jako takové
- 3) Zájmy o věci:

- a) systematizační – o sbírání a třídění materiálu
- b) materiální – o zacházení s věcmi, zvířaty, rostlinami

V každé této kategorii můžeme ještě rozlišovat zájmy podle kritéria teoretický – praktický, romantický – realistický, aktivní – pasivní, případně podle dalších hledisek.

1.5.3 Postoje

Psychologové podle Fontany (2003, s. 223) vymezují postoje jako poměrně trvalá zaměření, která si jedinci vytvářejí vůči různým předmětům a otázkám, s nimiž se v průběhu svého života setkávají a která verbálně vyjadřují názory. Postoje tedy jasně obsahují prvky hodnocení a přesvědčení.

Říčan (2005, s. 178) uvádí, že kladné nebo záporné postoje k předmětům a otázkám zaujímáme podle toho, v jakém vztahu jsou k našim motivům.

1.6 Utváření hodnotového systému

Činnost člověka a jeho celkový přístup ke světu ovlivňují přijaté hodnoty a jeho hodnotový systém, který si v průběhu svého života každý jedinec vytváří. Projevuje se v tom, čemu člověk dává přednost, co považuje za důležité a významné. Každý člověk, ať už si to uvědomuje nebo ne, má svůj systém hodnot, kterými se řídí ve svém jednání a myšlení. Hodnotový systém osobnosti se utváří dlouhodobě po celý vývoj člověka, a to díky působení vnějších a vnitřních vlivů.

Velehradský (1978, s.76) uvádí, že hodnotový systém člověka je dynamickým faktorem osobnosti podmiňujícím její jednání a činnost. Jeho dynamičnost spočívá i v tom, že se sám vyvíjí a utváří v souladu s objektivními i subjektivními podmínkami existence člověka. Společenské výchovné působení je zde důležitým prostředkem těchto změn, ale jeho účinnost je podmíněna i tím, jak aktivně se ho v procesu sebevýchovy sám člověk účastní. Člověk mění, utváří podmínky své existence, a to i tím způsobem, že mění sám sebe. Vlastní osobnost je pro člověka také určitou hodnotou, kterou poznává, hodnotí a na základě výsledků tohoto procesu poznání ji musí umět i měnit a přetvářet v novou hodnotu.

Do individuální struktury hodnot se Podle Vacka (2008, s. 102) promítají zvláštnosti každého jedince daného jeho pohlavím, věkem, rodinným zázemím, dosaženým vzděláním, profesí atd.

Celý soubor a systém jedincem přijatých, uznávaných a preferovaných hodnot určuje podle Velehradského (1978, s. 61) základ pro jeho hodnotovou orientaci, která podmiňuje jeho činnost, jednání, vztah k životu, společnosti a k sobě samému.

1.7 Hodnotová orientace

Základem hodnotových orientací jsou přijaté hodnoty a hodnotový systém člověka, které mu pomáhají zaujmout určitou pozici, vyjádřit názor na něco, pomáhají mu hodnotit různé objekty a jevy, ať už pozitivně nebo negativně.

Podle Velehradského (1978, s. 59) je hodnotová orientace výslednicí dlouhodobého vzdělávacího a výchovného působení rodiny a řady společenských institucí, sebevýchovného působení, objektivních, materiálních a společenských podmínek života člověka, i konkrétních sociálních situací. Promítá se do ní vliv získaných životních zkušeností i hodnotové orientace společnosti a sociálních skupin, do kterých je v jednotlivých etapách života začleněn a lidí, kterých si váží, kteří pro něho představují autoritu, životní vzory, apod.

Dvě nejzákladnější hodnotové orientace můžeme vyjádřit spolu s E. Frommem pojmy mít a být. E. Fromm (2001, s. 25) o orientaci na mít uvádí, že vztah člověka ke světu je v ní vztahem přivlastňovacím a majetnickým. Do popředí vystupují materiální hodnoty. Orientace na být směřuje k tomu, že se člověk snaží, aby co nejvíce mohl rozdávat. Znamená to rozvíjet sám sebe, milovat jiné, překračovat hranice vlastního já, dávat druhým.

Smékal (2009, s. 257) uvádí, že snad nejnámějším hodnotovým systémem je koncepce německého psychologa E. Sprangera, který předpokládá šest typů poznání světa, které tvoří základní „životní formy“. Tyto životní formy představují ve Sprangerově pojetí jakési duchovní principy, které u lidí determinují přístup ke světu. Jsou to: pravda, krása, užitek (zisk), láska k lidem, moc a bůh/moudrost.

Podle upřednostňování některého z těchto principů popisuje Spranger 6 typů lidí:

- 1) Teoretický člověk – usiluje o poznání pravdy. Poznání zákonitostí, podstaty světa a vztahů mezi lidmi je pro něho vedoucí hodnotou.
- 2) Estetický člověk hledá ve světě zážitky, estetický dojem nebo příležitost (a to nejen k estetickému) sebevyjádření. Všechno vnímá jako harmonické nebo disharmonické.
- 3) Ekonomický člověk je osobnost hledající užitek a zisk. Je to člověk egocentrický, myslí jen na vlastní blaho.
- 4) Sociální člověk hledá sebe v druhém. Žije pro druhého, usiluje o všeobjímající lásku, lásku k lidstvu.
- 5) Mocenský typ osobnosti není podle Sprangera člověk, který usiluje o administrativní moc, ale moc v jeho pojetí spočívá v podřízení se vyšším principům, v jednání v duchu vyšších zásad.
- 6) Náboženského člověka vykresluje Spranger jako osobnost, která usiluje o hledání smyslu života.

Smékal (2007, s. 83) dále uvádí typy hodnotových orientací podle Sterna (1923), který chápe hodnotové orientace jako vysoce zobecnělé motivy a vymezuje je v těchto typech:

- 1) Autotelický - mající smysl a účel sám v sobě, v Já.
- 2) Heterotelický - směřující ke zvýznamňování druhých.
- 3) Hypertelický - směřující k nadosobním cílům, zaměřený na ideály.

Tento trojí typ hodnot vystihuje Smékal příběhem ze starověkého Egypta. Na stavbě pyramid se jednou faraónův písař zeptal tří dělníků: „*Co děláš?*“. „*Tesám kámen*“, odpověděl jeden. „*Živím rodinu*“, byla odpověď druhého. „*Stavím chrám*“, odpověděl třetí.

2 OSOBNOST A SOCIÁLNÍ SOUVISLOSTI ŽIVOTA

Pojem sociální souvislosti života představuje společenské prostředí, ve kterém člověk vyrůstá a žije a dále hospodářské podmínky a politické poměry dané společnosti. Toto společenské prostředí tvoří druzí lidé, se kterými je člověk v bezprostředním osobním vztahu a také sociální skupiny, do kterých je člověk začleněn a tvoří jejich součást. Kromě toho náš život stále více ovlivňuje také působení médií, díky nimž se stáváme účastnými dějů, které daleko přesahují individuální rozměr našeho života.

Podle Heluse (2000, s. 66) mají sociální souvislosti života vliv na jedince v širokém spektru charakteristik. Ovlivňují jeho vývoj, vlastnosti, výkony. Ovlivňují jedince i v tom nejvlastnějším jádru jeho individuality. Působí na utváření našeho já, našeho sebepojetí, tedy na to, jak se vidíme, posuzujeme, prožíváme, jaký máme k sobě samým vztah a jak se ve svém životě realizujeme.

2.1 Socializace osobnosti

Proces utváření a vývoje člověka působením sociálních vlivů a jeho vlastních aktivit, kterými na tyto sociální vlivy odpovídá, definuje Helus (2000, s. 71) jako proces socializace. Člověk se vyrovnává s těmito sociálními vlivy, podléhá jim, či je tvořivě zvládá, což se děje jeho začleňováním do mezilidských vztahů, ve kterých nachází své místo, postavení, porozumění pro své snahy rozvíjet se, uplatňovat a smysluplně žít. Podle Kohoutka (1998, s. 5) znamená proces socializace vytváření orientace v oblasti složitého systému společenských hodnot. Patří sem například vytváření pojmu dobra a zla, pojetí slušného a neslušného, vytváření hygienických a pracovních návyků, zdokonalování pohybové a výrazové činnosti, zjemňování citových vztahů, příprava na manželství, rodičovství, stáří, vytváření světového názoru, algoritmů logického myšlení, správného zacházení s předměty, jednání s lidmi, osvojování řeči, pravidel společenského chování. Souběžně s procesem socializace se rozvíjí i řada potřeb, např. potřeba samostatnosti a perspektivní orientace na krátkodobé i dlouhodobé cíle. Patří sem také identifikace s určitou profesí, jejíž poruchy bývají často příčinou krizí, a to nejenom v období adolescence, ale i v dospělosti.

Helus (2000, s. 135) uvádí, že socializace člověka má několik fází. První fáze, tzv. primární socializace probíhá v rodině, v níž se realizuje první kontakt dítěte se společností

a kulturou. Rodina tím, jak s dítětem jedná, jaké k němu zaujímá postoje, jakou vytváří oporu pro jeho vývoj, jakou citovostí je zahrnuje, mu zprostředkovává zvládnání základních vzorců sociokulturního chování a myšlení. A díky nim dítě rozvíjí své vztahy k sobě samému, druhým lidem, širšímu sociálnímu okolí, k věcem a úkolům.

Následuje tzv. sekundární socializace, v níž sehrává významnou úlohu škola. Do této sekundární socializace se však promítají jak pozitivní, tak i negativní efekty rodinného působení, oboje s dalekosáhlými důsledky. Platí to také pro vytváření předpokladů pro úspěšnou edukaci, jmenovitě pro školní vzdělávací úspěšnost.

Vzorce chování, které jsou vychovávanému předávány v procesu socializace, se upevňují procesem sociálního učení. Kohoutek (1998, s.6) uvádí, že proces sociálního učení ovlivňuje motivaci jeho osobnosti, její názory, hodnotový systém, postoje, emocionální stav, úspěšnost nebo neúspěšnost při dosahování výsledků.

Musil (2005, s. 33-34) hovoří také o terciální etapě socializace jako o celoživotním procesu. Jejím socializačním činitelem jsou zkušenosti získané z běžného života na veřejnosti, nebo z pracoviště v pracovním kolektivu.

Socializace je socializací osobnosti, čili zásadním způsobem ovlivňuje nejenom určité prvky psychiky a chování jedince, ale působí na utváření jeho vlastností i směřování jeho životní cesty.

Kraus (2008, s. 61) hovoří o životních dráhách, ve kterých socializace probíhá. Je to dráha:

- 1) rodinná – v současné době je pro ni typické pozdější zakládání rodiny, postupně také přibývá mnoho mladých lidí, kteří rodinu založit nechtějí a žijí sami
- 2) profesní – přináší stále vzrůstající požadavky na zvyšování kvalifikace a rekvalifikaci
- 3) společenská – v současnosti je pro ni charakteristická malá snaha se projevit, což zřejmě souvisí s jistou izolovaností a individualizací života.

Cílem socializace je vytvoření takové osobnosti, která se bude samostatně chovat tak, jako by byla pod stálým sociálním dohledem, pod stálou kontrolou.

2.2 Osobnost v období dospívání

Období dospívání se označuje termínem adolescence. Je to období, které tvoří jakýsi přechod mezi obdobími dětství a dospělosti. Většinou se za období adolescence považuje věk mezi patnáctým až dvacátým rokem života jedince. Podle Macka (2003, s. 9) je počátek adolescence spojován s plnou reprodukční zralostí jedince. Ukončení období adolescence je z pohledu sociologie vymezeno dosažením osobní autonomie a převzetím role dospělého. Z pedagogického hlediska je za ukončení období adolescence považováno ukončení vzdělávání a získání profesní kvalifikace.

Adolescence, jak uvádí Fontana (2003, s. 267) představuje přechod od měnlivé osobnosti dítěte ke stálejší osobnosti dospělého. V dospívání se objevují zralejší životní cíle, dochází k sebeuvědomování a hledání vlastní identity, což je spojeno se snahou o samostatnost a s touhou rozhodovat sám o sobě. Hledání identity je podle Říčana (2005, s. 275) náročný vývojový úkol a znamená pro mladého člověka nalezení odpovědí na několik otázek. Jaký jsem, co chci, čím chci v životě být, co dokážu, čemu doopravdy věřím, kam patřím, pro co chci žít? Budování vlastní identity znamená rozchod s názory a postoji, které jsme si osvojili v dětství, jež jsme bez velkého přemýšlení převzali od rodičů nebo od jiných autorit. Vzpor svému zdánlivému sebevědomí bývají podle Fontany (2003, s. 267) adolescenti často v zajetí nejistoty. Při svém hledání identity si nikdy nejsou jisti, že lidé, kterými se stávají, budou přijatelní a úspěšní v dospělém světě. Naučili se zvládat úkol být dítětem. Nyní musí zjistit, zda dokážou zvládnout úkol být dospělým.

2.3 Socializace v období dospívání

Socializace probíhá po celý život člověka, ale z hlediska formování hodnotové orientace je nejdůležitější, jak uvádí Gogová (1995, 31) období dětství a dospívání. Ukazatelem kritérií žádoucí socializace jsou úspěchy člověka ve škole nebo v práci, v manželství a rodičovství a ve společenském životě.

Pro pedagogy má studium problematiky socializace osobnosti obzvláštní důležitost, protože osvětluje, jak sociální okolnosti života jeho žáků ovlivnily jejich vlastnosti, postoje ke vzdělávání a k výchově, předpoklady pro školní úspěšnost. Pedagog zorientovaný v problematice socializace tedy svým žákům lépe rozumí, ale také na základě toho může lépe působit na nápravu negativních jevů, které předchází socializace navodila.

V souvislosti se socializací zmiňuje Kraus (2008, s. 6) termín sociální zrání, což je komplex vývojových změn v chování a vědomí člověka v souvislosti s jeho měnícím se postavením ve společnosti. V celém tomto procesu se utváří vztahy člověka k jiným lidem, ke svému okolí a k sobě samému, vytvářejí se základní motivační struktury hodnotové orientace a konstruuje se životní styl. Jak uvádí Gogová (1995, s. 43) v období adolescence oslabuje vliv rodiny, postupně zaniká vliv školy a roste vliv vrstevnických skupin. V období adolescence je již emocionální i intelektuální úroveň jedince na takové výši, že mu dovoluje zvyšovat míru zodpovědnosti za svoje chování a jedinec v tomto období dozrává také po sociální stránce.

2.4 Utváření morálních názorů a postojů

Mezi psychology je podle Fontany (2003, s. 232) obecně zastáván názor, že morální normy a hodnoty jsou ponejvíce naučené struktury, které si děti osvojují nejprve od rodičů, později od učitelů, vrstevnických skupin, sdělovacích prostředků a společnosti obecně.

Vývoj morálního vědomí je v podmínkách naší společnosti zahájen už v předškolním věku. Musil (2006, s. 36) hovoří o tom, že dítě si už z domova do školy přináší zvnitřněné elementární normy sociálního chování. Příkazy a zákazy, které dítěti vymezují pro něho významní dospělí, si uchovává v podobě svědomí. Teprve později, s rozvojem intelektu a logického úsudku se společenské regulativy morálního jednání dítěte zpevňují a stabilizují.

Zkoumáním morálního vývoje jedince se zabýval již ve 30. letech minulého století Jean Piaget, který vymezil tři základní stádia morálního vývoje člověka:

- 1) Předkonvenční stádium – kdy je dítě zcela zaměřeno na poslechnutí nebo neposlechnutí dospělého a dodržuje požadovanou kázeň, aby se vyhnulo potrestání.
- 2) Konvenční stádium – kdy je důležité splnění sociálního očekávání, dítě se snaží o soulad s očekáváními a názory vlastní skupiny.
- 3) Postkonvenční stádium – rozhodování o tom, co je správné a co ne, je založeno na principech, které jedinec sám vědomě přijímá za své.

Na tyto výzkumy navázal Lawrence Kohlberg, který Piagetovu teorii dále rozpracoval a stanovil šest stádií morálního vývoje.

2.5 Morální a hodnotový vývoj v adolescenci

Macek (2003, s. 66) uvádí, že podle Kohlbergovy kognitivní teorie morálního vývoje se k období adolescence vztahuje především období tzv. konvenční morálky a jen okrajově období postkonvenční morálky. Konvenční morálka je založena na principech, které adolescent odvozuje z jednání lidí v nejrůznějších situacích v jeho okolí. Velkou hodnotu pro něho má být dobrý v očích lidí, na kterých mu záleží. Jeho zkušenosti s dobrem a zlem se postupně generalizují do obecnějších pojetí spravedlnosti, povinností a pravidel. Na úrovni postkonvenční morálky, která je zvnitřněním a individualizovaným pojetím spravedlnosti a svobody, založené na převzetí zodpovědnosti za sebe samého v konfrontaci s druhými lidmi a společností, se dostanou pouze někteří adolescenti.

Macek (2003, s. 67) říká, že z vývojového hlediska je utváření mravnosti zažíváno jako cesta od vlastní sobeckosti k upřímnému zájmu o druhé. Adolescenti pomalu překonávají svůj egocentrismus v interpersonálních vztazích, rozvíjejí svoji citlivost, znalosti a přesvědčení o tom, co je správné a co je špatné. V rámci hledání vlastní identity je to často cesta komplikovaná a konfliktní. Morální vývoj je těsně propojen s utvářením hodnotové orientace.

Podle Taxové (1987, s. 144) se právě v dospívání vytvářejí různé postoje zasahující do všech oblastí života adolescenta, jako jsou například škola, učení, zábava, volný čas, vztahy k lidem, kultura, zájmy, práce atd. Adolescenti si již sami vybírají hodnoty a normy, které jsou pro ně důležité a které chtějí uznávat a nepřijímají automaticky to, co jim nabízí rodiče a společnost.

Hodnotovou orientaci mládeže ovlivňuje podle Gogové (1995, s. 43) úroveň společnosti, ve které jedinec žije, nakolik je mu schopná zprostředkovat hodnoty a normy, které jsou pro její existenci nutné a žádoucí, protože ty jsou vlastně sociální skutečností. Na osvojení si hodnotového systému má vliv mnoho vnějších faktorů – individuální sociální zkušenost jedince, jeho účast na společenském životě, skupiny, do kterých patří, vzdělanostní zařazení, profese rodičů.

Sak (2004, s. 9) upozorňuje na fakt, že hodnotový systém současného dospívajícího jedince se utváří ve složitých podmínkách, protože společnost dává jedinci signály o možnosti jednání v rozporu s hodnotovým systémem společnosti.

3 SOCIÁLNÍ PODMÍNĚNOST HODNOTOVÝCH SYSTÉMŮ OSOBNOSTI

Člověk se rodí do určitého sociálního prostředí, do určitých sociálních podmínek, které na něho po celý život působí, ovlivňují ho a determinují. V těchto podmínkách se člověk utváří a rozvíjí. Na počátku svého ontogenetického vývoje má na člověka největší vliv především rodina. Kromě rodiny ovlivňují člověka ještě další různé sociální skupiny, kterými během svého života prochází. Jsou to například spolužáci ve třídě, kamarádi, přátelé, později spolupracovníci apod.

Současně pak člověk podle Velehradského (1978, s. 37) přijímá i působení podmínek společnosti prostřednictvím tisku, literatury, kulturních prostředků společnosti, rozhlasu, divadla, filmu, televize apod. Pod vlivem všech těchto faktorů, které na člověka působí si utváří své názory, postoje, hodnoty, hodnotové orientace jako složky svého individuálního vědomí. Znamená to tedy, že názory, postoje a hodnoty člověka jsou vždy odrazem konkrétních společenských podmínek, ve kterých žije.

3.1 Rodina

V současné době, kdy rodina prochází celou řadou změn, je obtížné najít v literatuře vhodnou definici rodiny, protože tradiční kritéria pro pojmenování rodiny jako primární sociální skupiny, která vzniká na základě manželského nebo pokrevního svazku, přestávají platit. Výrazně přibývá soužití, kdy toto kritérium splněno není, výrazně roste počet dětí, kteří se rodí mimo legitimní manželství. Kraus (2008, s. 80) uvádí, že i taková soužití mohou fungovat jako rodina a splňovat další znak rodiny a tím je společné bydlení jejích členů pod jednou střechou a jejich spolupráce mezi sebou v rámci uznávané dělby práce.

Sobotková (2007, s. 24) definuje rodinu jako systém. Tento systém vidí jako soubor částí a vztahů mezi nimi. Rodina tedy představuje komplex vztahů mezi partnery, mezi rodiči a dětmi a mezi rodinou a společností. Plaňava (in Kraus, 2008, s. 80) definuje rodinu jako strukturovaný celek, jehož smyslem, účelem a náplní je utvářet relativně bezpečný, stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí.

Rodina má pro dítě a rozvoj jeho osobnosti ve všech oblastech ten největší význam. Rodina předává dítěti zkušenosti a hodnoty, pomáhá mu orientovat se v různých situacích, umožňuje mu rozvíjet emocionální stránku osobnosti, zajišťuje uspokojování potřeb lásky,

jistoty a bezpečí. Výchovný vliv, kterým rodina na dítě působí, přetrvává dlouhou dobu, protože je umocněn vzájemným emocionálním stavem.

Podle Heluse (2007, s. 136) zvnitřňuje dítě klima rodinného soužití, rodinné nároky a požadavky, rodinnou morálku, rodinné zájmy a cíle a styl rodinného soužití.

Rodina prochází v současné době proměnou a různými problémy. Přesto neexistuje prostředí, které by lépe odpovídalo potřebám dětí a dospívajících a vytvářelo tak účinné výchozí podmínky pro rozvoj osobnosti.

Rodina je při předávání hodnot z generace na generaci nezastupitelná. Je nejdůležitějším činitelem v rozvoji osobnosti dítěte a v jeho socializaci.

3.1.1 Proměny současné rodiny

Vzhledem ke společenským a politickým poměrům před rokem 1989 bylo založení rodiny a rodinný život pro velkou většinu mladých lidí jedinou možností seberealizace. Ve společnosti dostatečně nefungovala sexuální osvěta, důvodem založení mnoha sňatků bylo těhotenství, sňatky se zakládaly v nízkém věku, rodiče byli nezkušení, často ekonomicky závislí na svých rodičích. Dnešní společnost je již zcela jiná, a proto se také dnešní rodina nachází ve zcela jiné situaci.

Vývoj rodiny směřuje od velké, vícegenerační rodiny, která plní mnoho funkcí k malé, ve které žijí jen rodiče s dětmi. Tato malá rodina se nazývá nukleární.

Fontana (2003, s. 36) o měnící se povaze rodin píše, že v případě nukleární rodiny jde hlavně o strukturální změny, kdy tradiční rodinná jednotka, obsahující otce, matku a jedno až tři děti, už v současnosti není všeobecnou normou. Rozpady rodin a nárůst počtu dětí počatých mimo manželství vedou k masivnímu vzrůstu počtu rodin s jedním rodičem a rodin s nevlastním rodičem. V případě širší vícegenerační rodiny je nejdůležitější změnou pokles jejího významu. Roste sociální mobilita, což znamená, že se mnoho mladých lidí stěhuje z oblastí, kde vyrůstali. To má za následek, že se lidé žení, vdávají a vychovávají děti daleko od prarodičů a ostatních příbuzných. Tato sociální mobilita, která vede nejen k rozkladu širší rodiny, ale také k rozpadu malých, původně silně soudržných společenství, je často pokládána za příčinu současného úbytku společenských zábran, za příčinu častého porušování zákona a řádu. Jak již bylo řečeno narůstá počet neformálních spolužití. V rodinách se ztrácí soudržnost, snižuje se počet dětí v rodině. Mnohé rodiny trpí

nejistotou, nezaměstnaností, jsou ohroženy chudobou, což má za následek destabilizaci jejich členů. Na druhé straně stoupají nároky na rodiče v práci. Přibývá dětí, které se rodí mimo manželské svazky. Podle Drapely a Hrabala (in Kašpárková, 2009. s. 13) ztrácí dnešní rodina mnoho ze svého vlivu, mladí lidé se stali nezávislejšími na svých rodinách a rodinných hodnotách, ale v mnoha případech byli také ochuzeni o péči a ochranu, kterou dříve rodina svým členům poskytovala.-

V současné době, jak uvádí Možný 2008. s. 26) tyto historické změny neprobíhají ve všech rodinách stejně, takže dnes vedle sebe žijí rodiny, které se svým vnitřním uspořádáním a charakteristikami dost liší, aniž to je na závadu jim nebo společnosti.

3.1.2 Funkce rodiny

Rodina je nejen skupinou, ale i institucí, která plní určité sociální funkce, jejichž realizace má zásadní význam pro zdravý vývoj dítěte a pro jeho úspěšnou socializaci.

Helus (2007, s. 149) uvádí, že v rodině dochází k uspokojování základních biopsychických potřeb dítěte jako je jídlo, pití, pohodlí, pohyb, atd. i psychických potřeb bezpečí, lásky, potřeby domova, potřeby přiměřeného množství a intenzity podnětů, atd. Nejen velikost a struktura rodin, ale také funkce rodiny prochází proměnou.

Tradiční velká rodina plní mnoho funkcí, které Čáp (1993, s. 271) shrnuje takto:

- 1) Rodina zajišťuje reprodukci, narození dítěte a péči o ně a jeho výchovu.
- 2) Je ekonomickou, často přímo výrobní jednotkou.
- 3) Zajišťuje členům rodiny ochranu a pomoc v každodenním životě.
- 4) Kontroluje chování a jednání členů rodiny, zajišťuje dodržování společenských norem.
- 5) Zajišťuje členům rodiny osobní, emoční vztahy, v příznivém případě vztahy vzájemného porozumění, pomoci a lásky.

V současné době přestává rodina některé své funkce zcela nebo zčásti plnit. Funkce dnešní rodiny vymezuje Kraus (2007, s. 81) takto:

- 1) Biologicko reprodukční funkce - má význam pro společnost jako celek i pro jedince, kteří rodinu tvoří.

- 2) Sociálně ekonomická – zahrnuje řadu aspektů. Rodina je chápána jako významný prvek v rozvoji ekonomického systému společnosti. Poruchy ekonomické funkce se projevují v hmotném nedostatku rodin, což v současnosti bývá někdy důsledkem nezaměstnanosti.
- 3) Ochranná – tato funkce spočívá v zajišťování životních (biologických, hygienických, zdravotnických) potřeb všech členů rodiny.
- 4) Socializačně výchovná – tato funkce spočívá především v přípravě dětí a dospívajících na vstup do praktického života.
- 5) Emocionální – tato funkce je nezastupitelná a zásadní. Žádná jiná instituce nedokáže vytvořit podobné a tak potřebné citové zázemí, pocit lásky, jistoty a bezpečí.
- 6) Rekreačně relaxační – jak rodina plní tuto funkci se projevuje například v tom, do jak míry tráví všichni členové rodiny společně svůj volný čas, jakým zájmovým činnostem se věnují, jakým způsobem tráví dovolené apod.

3.1.3 Neúplná rodina

O neúplné rodině hovoříme tehdy, když v rodině chybí jeden z rodičů, tzn. otec nebo matka. Mnohem častější bývá v rodině nepřítomnost otce. Nekompletní rodina může vzniknout z různých důvodů, a to například úmrtím jednoho z rodičů, rozvodem rodičů nebo narozením dítěte svobodné matce.

Jak uvádí Helus (2007, s. 146) nastupují u nás díky totalitě změny, které probíhají na západě zhruba se zpožděním jedné generace. Po převratu u nás podle výzkumu roste počet neúplných rodin z 8 na 15 procent populace České republiky, a to od roku 1961, do roku 2001, kdy probíhala dvě poslední sčítání lidu.

Největší počet neúplných rodin vzniká rozvodem manželů. Rozvod hluboce poznamená každého, koho se týká a zejména negativně působí na děti. Mnohé děti však mají po rozvodu rodičů šanci žít v lepší rodinné atmosféře a klidnějším rodinném prostředí než před rozvodem. K tomuto názoru se přiklání také Čáp (1993, s. 275), který říká, že konflikt v rodině i utajovaný před dětmi, ale tím více vyvolávající tísnivou atmosféru může být pro vývoj dítěte škodlivější než fyzická nepřítomnost jednoho z rodičů.

Podle Kurincové (1995, s. 109) však zůstává faktem, že pedagogové a psychologové v oblasti poradenských služeb častěji zaznamenávají problémy s dětmi z rozvedených rodin. Tyto problémy mohou být důsledkem traumatu dítěte po rozvodu rodičů, anebo mohou vzniknout jako důsledek nedostatků ve výchově. Rozvedení rodiče by se proto měli snažit kompenzovat dítěti jejich nesoulad láskou k dítěti.

Další skupinu neúplných rodin, jak uvádí Kurincová (1995, s.109) tvoří svobodné matky a jejich děti. Ať už se jedná o příliš mladé dívky, nepřipravené na rodičovství po sociální stránce, které opouští partner, otec dítěte, nebo ženy zralé, které se chtějí stát svobodnými matkami dobrovolně, protože nechtějí žít v manželství, je dokázáno, že pokud v rodině trvale chybí vzor otce, mívají děti z těchto rodin později problémy s navazováním partnerských vztahů.

Vlivem různých tragických událostí, nebo příčinou smrtelného onemocnění, roste podle Kurincové (1995, s. 110) také procento rodin vdovců a jejich dětí. Podobně jako v rodinách kde se rodiče rozvádějí, je smrt jednoho z rodičů pro děti mimořádně zátěžovou situací. Nalezení opětovné psychické stability je velmi náročné, potřebují ohleduplnost a pomoc nejen ze strany nejbližší rodiny, ale i učitelů a spolužáků.

Jak uvádí Sobotková (2008, s. 72), v naší společnosti se často objevuje neoprávněné zjednodušení, že úplná rodina rovná se funkční rodina a neúplná rodina rovná se méně funkční rodina, z tohoto důvodu je potřeba zdůrazňovat, že kvalita rodinného soužití nezáleží ani tak na uspořádání a struktuře rodiny, jako na tom, co v rodině probíhá.

3.1.4 Hodnotová výchova v rodině

Rodinná výchova je pro dítě nenahraditelná. Úkolem rodiny je podle Heluse (2007, s. 149) vytváření vhodných charakterových a emocionálních vlastností nutných pro rozvoj jeho osobnosti. Velký význam má pro dítě prožitek rodinných vztahů, láskyplná atmosféra, ovzduší důvěry a spolupráce. Takové prostředí je jedním z předpokladů navázání příštích pozitivních vztahů k lidem, k sobě, k životu.

Čáp (1993, s. 273) hovoří o tom, že rodina začleňuje dítě do určitého způsobu života a předává mu určité sociální požadavky a normy. Odměnami a tresty podporuje přijetí těchto požadavků a norem, jejich interiorizaci a exteriorizaci v chování dítěte. Dítě pozoruje a napodobuje způsoby chování a jednání rodinných příslušníků, zejména pokud se s nimi

identifikuje. Tím dochází k socializaci dítěte v rodině, k jeho výchově. Různé rodiny přitom předávají svým dětem různé modely a formy způsobu života, různé hodnotové orientace, postoje a názory.

Podle Bačkorové (2007, s. 127) se výchova v rodině uskutečňuje ve třech rovinách, a to:

- 1) V rovině vztahů – mezi členy rodiny navzájem, ve vztahu k sobě samotnému, ve vztahu člena rodiny k ostatním členům.
- 2) V rovině modelu a příkladu – rovina imitace a identifikace s rodiči a sebou samotným.
- 3) V rovině poučení – o smyslu života, v odevzdávání se tradici.

Čáp (1993, s. 271) uvádí, že rodina a její výchovný styl může vývoj dítěte příznivě stimulovat, ale také může tento vývoj brzdit.

3.2 Výchovní zařízení

Kraus (2008, s. 101) vymezuje pojem výchovné zařízení, jako zařízení, ve kterém je výchova v zásadě primární záležitostí. Proto sem zařazuje školy všech typů a stupňů, školní družiny, školní kluby, domovy mládeže, střediska volného času, domy dětí a mládeže, dětské domovy, dětské domovy se školou, krizová centra pro mládež, včetně všech zařízení pro děti a mládež s různými vadami. Tato zařízení by měla naplňovat určité funkce a cíle a skloubit při tom požadavky společnosti i jednotlivců.

Z celkového výčtu všech výchovných zařízení se vzhledem k tématu diplomové práce budeme věnovat prostředí školy a domova mládeže.

3.2.1 Škola

V procesu socializace osobnosti a jejího začleňování do společnosti, má škola velký význam. Škola je institucí, která podle Heluse (2007, s. 263) zabezpečuje tzv. sekundární socializaci dětí a mladistvých. Sekundární v tom smyslu slova, že navazuje na předchozí primární, tj. výchozí a základní socializaci rodinnou. Podstatou sekundární socializace je, že je systematickým řízeným a odborně kvalifikovaným působením zabezpečujícím především vzdělávací rozvoj osobnosti dětí a mládeže.

Současná společnost staví vzdělávací rozvoj osobnosti do popředí svých zájmů. Úroveň vzdělanosti významně koreluje i s odolností lidí vůči společensky dysfunkčním extrémům a závislostem, napomáhá vývoji zdravého způsobu a kvality života lidí.

Helus (2007, s. 181) dále uvádí, že škola dotváří širší spektrum socializačních vlivů a procesů soustavným, systematickým a odborně řízeným působením, orientovaným především na vzdělání v procesu výuky. Škola využívá socializačních výtvarků rodiny, či koriguje a kompenzuje její limity a nedostatky tak, aby dopomohla svým žákům k co nejlepším vyhlídkám dosahovat vzdělávací úspěšnosti.

3.2.2 Funkce školy

Podle Koti (2002, s. 95) vyjadřují funkce školy to, čím je škola pro společnost užitečná a co od ní mohou lidé vyžadovat. Z hlediska společenského plní škola při zařazování člověka do života mnoho funkcí.

Za základní funkci školy je považována podle Gogové (1995, s. 53) funkce vzdělávací, což znamená osvojování si množství vědomostí a informací, a s nimi spojených zkušeností a praktických dovedností. Získaná hodnota vzdělání dává člověku možnost vlastní seberealizace a profesionalizace, což se spolu s ostatními hodnotami stává kritériem kvality života při zařazování se do společenských struktur. Gogová (1995, s. 54) upozorňuje na to, že funkcí školy není jen připravit žáky k adaptaci do společnosti na základě souboru poznatků. Škola plní také funkci psychologicko didaktickou, což znamená, že rozvíjí osobnost žáka, jeho schopnosti a zájmy, mravní kvality, charakterové vlastnosti. Další funkci školy je příprava člověka na úspěšné zařazení se do pracovního procesu.

Fungování školy musí být zabezpečeno vnitřním řádem školy založeném na principech humanismu a demokracie, atraktivním programem, o který bude zájem z řad studentů a veřejnosti zabezpečenými ekonomickými a legislativními podmínkami.

Koťa (2002, s. 98) uvádí, že v současné době se převážně hovoří o následujících funkcích školy:

- 1) Funkce výchovná, jejíž podstatou je převod kulturních vzorců chování a hodnot z jedné generace na druhou. Výchovné procesy se vztahují k formování vlastností, citů, vůle a charakteru, tedy těch osobnostních vlastností, které se projevují

v jednání nebo chování. Výchovné procesy jsou ty, které se vztahují ke kultivaci osobnosti jako takové.

- 2) Funkce vzdělávací je realizována procesy, v jejichž průběhu si lidé osvojují obsahy kultury. Vzdělání představují osvojené vědomosti i dovednosti je používat.
- 3) Funkce kvalifikační je naplňována získáním potřebné míry znalostí a rozvíjením schopností a dovedností požadovaných pro výkon v zaměstnání. Vytvoření základních kvalifikačních předpokladů je převážně úkolem středních a vysokých škol.
- 4) Funkce integrační znamená, že škola podporuje vytváření dovedností umožňujících sociální styk a komunikaci, nejen uvnitř školy, ale i v sociálním životě širšího společenství.
- 5) Funkce selektivní je zásadně ovlivněna tím, jakou hodnotu lidé připisují jednotlivým profesím a zaměstnáním, jaké prestižní škály převládají v té či oné společnosti a jaké hodnoty vyznává převážná část obyvatel.
- 6) Funkce ochranná je zakotvena v zákonech. K této ochraně patří i zachování tajemství a zneprístupnění důvěrných informací o studujících, ochrana před sociálně – patologickými vlivy apod.
- 7) Funkce resocializační či nápravná - tuto funkci zajišťují některá speciální zařízení, která vznikají při vězeních pro mladistvé, při nemocnicích apod.

3.2.3 Domov mládeže

Patří mezi školská zařízení, která navazují na obsah vzdělávací práce středních škol a pomáhají realizovat specifické výchovně vzdělávací úkoly školy. Domov mládeže zajišťuje ubytování, stravování a výchovnou péči studentům střední školy, kteří nemohou do školy denně dojíždět z místa svého bydliště.

Podle Klapilové (1996, s. 49) mají být studenti v domově mládeže ovlivňováni hlavně nepřímým výchovným působením, vhodným režimem, kladnými mezilidskými vztahy a dostatečnou mírou samostatnosti.

3.2.4 Funkce domova mládeže

Klapilová (1996, s. 48) vymezuje tyto funkce:

- 1) Výchovná funkce – přispívá k socializaci ubytovaných žáků.
- 2) Sociální funkce – obsahem této funkce je poskytnout studentům možnost sociálního zázemí mimo rodinu a jejich ochrana před negativními vlivy a návyky jako je neplnění školních povinností, záškoláctví, alkoholismus či jiné toxikománie nebo vliv negativně orientovaných vrstevnických skupin.
- 3) Socializační funkce – součástí této funkce je výchova k využití volného času a výchova ve volném čase.

Úkolem výchovných pracovníků je zavedení a rozšíření nejrůznějších služeb (psychologické, profesní či právní poradenství) a zaměření na variabilitu činnosti domova, která by umožňovala uspokojit aktuální požadavky mládeže.

3.2.5 Hodnotová výchova ve školách a výchovných zařízeních

Každý výchovně-vzdělávací systém si klade za cíl předat určité hodnoty a hodnotový systém dospívající generaci.

Vacek (2008, s. 104) upozorňuje na to, že současná doba, doba postmoderny výrazně orientovaná na ničím neomezenou spotřebu, se přibližuje k extrému rezignace předávání hodnot, respektive jejich relativizace ve jménu jakési pseudosvobody jedince. Vacek (2008, s. 103) dále píše, že v zahraničí se výchova k hodnotám vyučuje jako předmět samostatně, ale v našich školách se o hodnotách a jejich rozvoji nejvíce mluví v rámci etické a estetické výchovy a také v hodinách občanské a multikulturní výchovy.

Vacek se také zabývá otázkou, ke kterým hodnotám je potřebné mládež vést Demokratické společenské systémy staví na tzv. tradičních lidských hodnotách, ke kterým řadí princip dobra, krásy, rovnosti, svobody myšlení a jednání, respektu a tolerance, solidarity vůči slabším a znevýhodněným, práva na důstojný život a jeho ochranu atd. V modelu výchovy k hodnotám jsou uvedené principy transformovány do řady vlastností či kvalit osobnosti, které lze v procesu výchovy rozvíjet. V tomto smyslu se u různých autorů nejčastěji objevují: vlastnosti jako je respekt, odpovědnost, spolehlivost, spravedlnost, soucit, laskavost, odvaha, čestnost, tolerance atd.

Gogová (2004, s.81) vidí jako klíčové hodnoty ve výchově v hodnotách spojených s jednotlivými stránkami osobnosti člověka a zdůrazňuje, že jde o rovnocennost všech stránek, protože jenom celistvý člověk, je člověk autentický a schopný dalšího rozvoje.

- 1) s biologickou stránkou osobnosti a to jsou hodnoty zdraví a enviromentální hodnoty
- 2) s psychickou stránkou osobnosti, mravnost, charakternost, emocionálnost, estetičnost, vzdělanost, humánnost, emocionálnost, empatie , víra, altruismus.
- 3) se sociální stránkou osobnosti, občanství, rodina, profese, komunikativnost, tolerantnost, kulturnost.

Cílem výchovy je dosáhnout dominantní hodnotové orientace na duchovní hodnoty. Utváření hodnotového systému člověka je však ovlivněno řadou vnitřních i vnějších podmínek. Projevují se zde individuální rozdíly každé osobnosti a dále pak vliv vnějšího prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá. Záleží na vlivu rodiny, školy, na materiálních podmínkách života, ale i na politicko-ekonomické situaci v dané společnosti.

Proto Kořa (2002, s. 101) upozorňuje na fakt, že je beznadějně očekávat, že školy dokážou zásadním způsobem změnit návyky, postoje a přesvědčení, které jsou obecně sdílené celým společenstvím a tvoří výraznou součást tradic a duchovního klimatu společnosti. Školská výuka může mnohé kultivovat a rozvíjet, avšak nemůže vytvořit „nového člověka“.

4 HODNOTOVÉ PREFERENCE V SOUČASNÉ SPOLEČNOSTI

Problematikou výzkumu hodnotových orientací a preferencí hodnot se zabývá řada autorů. Analýza hodnot určité populace totiž představuje velmi důležitý problém jak z hlediska psychologie, tak z hlediska sociologie. Podle Prudkého (2009, s.69) nevychází velká většina sociologických výzkumů zkoumání hodnot z ucelené koncepce pojetí hodnot, a to především z toho důvodu, že téma hodnot je velmi složité a mnohvrstevné.

Před rokem 1989 nebyla u nás příliš příznivá doba pro rozvoj sociologie, všechny práce a výzkumy ze sociologické oblasti jsou nějakým způsobem poznamenány ideologií marxismu- leninismu, což většinu šetření prováděných v tomto období znehodnocuje. Období po roce 1990 se podle Tučka (2003, s. 169) vyznačuje řadou změn. Ve společnosti došlo ke změnám hodnot prosazovaných i odsuzovaných společností, ke změnám hodnotových orientací a životního způsobu jednotlivců a současně také k výraznému rozšíření prostoru pro svobodnou volbu člověka v jakékoliv oblasti.

Podle Kubátové (2010, s. 224) je moderní společnost zaměřena na inovaci a na přítomnost. V rychle se měnícím moderním světě zkušenost s věkem neroste, ale zastarává. V moderní společnosti se cení mládí, proto v centru společnosti stojí mladá generace. Ostatní generace se ji snaží napodobovat. Současná mládež tvoří generaci, která nikdy nezažila žádné historické zvraty, a proto si může užívat života bez traumat, strachu a hranic. Proto chce dnešní mládež všechno: cestovat, mít peníze, být šťastná a žít podle sebe. Střední generace ji následuje. Na základě empirických výsledků lze tedy obecně říci, že pro současnou českou společnost je charakteristické hodnotové vyhraňování ve směru liberalismu, individualismu, hédonismu, egoismu a materiálních hodnot.

4.1 Sociologické výzkumy hodnotových preferencí mládeže

Výzkum mládeže a snaha o její poznání znamená podle Saka (2004, s. 10) sledovat působení společnosti na mládež a dopad společenských podmínek na ni. Současná mládež se ve svém vývoji vyrovnává s pozitivními i negativními jevy současné společnosti a především s novými jevy, které přetvářejí společenskou skutečnost.

Podle Prudkého (2009, s. 287) jsou v současnosti ve společnosti České republiky hodnotové preference analyzované ze základní šestice hodnot takovéto: na prvním místě je „rodina“, na druhém místě „přátelé a známí“, (čili nejbližší sociální zakotvení a okolí), pak

„volný čas“ (obecněji vyjadřující preference spojené s hédonismem a mimopracovní orientací, teprve na čtvrtém místě je „práce“ a za ní s velkým odstupem „politika“ a „náboženství“. Prudký (2009, s. 288) popisuje také vývoj těchto životních preferencí. Z řady analýz vyplývá, že od roku 1991 dochází až do současnosti obecně k poklesu váhy čtyř ze šestice sledovaných hodnot. Nejmarkantnější je pokles váhy hodnoty „práce“, jejíž váha byla v roce 2007 téměř o čtvrtinu nižší než v roce 1991, na druhém místě klesá nejvíce „politika“, pak „náboženství“ a klesá i váha hodnoty „rodina“, přestože se stále drží na 1. místě žebříčku životních hodnot. Naopak roste váha hodnot „volný čas“ a „přátelé a známí. Prudký (2009, s. 289) o poklesu váhy rodiny říká, že tento pokles by nebyl významný, pokud by nešlo o trvalý pokles po celé sledované období. Zejména v Praze je preference rodiny markantně nižší je tomu u lidí v jiných regionech republiky.

Z výzkumů Osecké, Macka, Saka aj. vyplývá, že současní mladí jsou zaměřeni spíše individualisticky a s tím tedy potom souvisí i preference hodnot, které uznávají. Jsou to hodnoty, které jsou spíše materiálního charakteru a které souvisí s jejich osobní perspektivou, úspěchem, svobodou.

Výsledky empirických výzkumů hodnotových orientací mládeže v roce 1993, 1997 a 2002, které Sak (2004, s-13) prezentuje, vypovídají o vývojových trendech ve společnosti. Podle těchto výzkumů roste význam vzdělání, majetku, úspěšnosti v zaměstnání, platu, uspokojování svých zájmů, svobody, demokracie a Boha, zdraví a lásky. K poklesu naopak dochází u hodnot životní prostředí, zajímavá práce a být užitečný druhým.

Výpověď o hodnotové orientaci mládeže z roku 2002 autor zpracoval takto: největší hodnotu připisuje mládež zdraví, druhé místo u mládeže zaujímá láska, na třetím místě je hodnota mír, život bez válek, na dalším místě je partner a dále navazuje hodnota rodina a děti. Předposlední místo ve výzkumu podle Saka zaujímá Bůh a na posledním místě se objevuje politická angažovanost.

Podle výzkumu lze obecně říci, že pokračuje vyhraňování mládeže ve směru liberalismu, hédonismu, individualismu, egoismu a materiálních hodnot. Tento obecný profil Sak (2004, s. 17) dokumentuje na výsledcích výzkumu, kdy dochází k preferenci majetku před myšlenkami a idejemi.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 METODOLOGIE VÝZKUMU

Cílem praktické části je na základě provedeného průzkumu v oblasti hodnot žáků Domova mládeže Střední školy oděvní a služeb Vizovice srovnání žebříčku životních hodnot žáků z úplných rodin s žáky z rodin neúplných. Praktická část diplomové práce obsahuje pojednání o zvoleném postupu a metodách výzkumu, poté následují výsledky výzkumu, jejich interpretace a závěr.

5.1 Rozvedení výzkumného problému do dílčích otázek

Cílem diplomové práce je, jak již bylo řečeno, provést zjištění preferencí hodnot žáků v DM Střední školy oděvní a služeb Vizovice. Zamyšlením nad tímto problémem vyvstává řada dalších otázek, na které chceme nalézt odpověď.

- 1) Existují rozdíly v preferencích hodnot u žáků z úplných rodin a u žáků z rodin neúplných?
- 2) Jak hodnotí naši žáci význam kultury a sportu pro život člověka?
- 3) Jaký postoj mají žáci ke školnímu řádu a řádu DM?
- 4) Jak žáci hodnotí význam vzdělání pro člověka?
- 5) Jaké vztahy mají naši žáci k sobě navzájem a ke svým pedagogům?
- 6) Jak hodnotí naši žáci svoji osobní spokojenost ?
- 7) Co je pro žáky v životě důležité?
- 8) Čeho by chtěli ve svém životě dosáhnout?

5.2 Provedení předvýzkumu

Předvýzkum byl proveden pro zkvalitnění dotazníku. V předvýzkumu byl respondentům předložen dotazník ke zjišťování hierarchie hodnot. Dotazník byl rozdělen na dvě části, v jednom souboru jsou tzv. hodnoty instrumentální představující žádaný způsob chování a ve druhém souboru jsou tzv. hodnoty cílové, které představují žádaný konečný stav existence. Uplatněný dotazník byl převzat z literatury podle Bakaláře (1987, s. 44). Bylo zjištěno, že pro naše žáky je tento dotazník nevhodný, příliš složitý na pochopení. Z tohoto důvodu musel být v samotném výzkumu použit dotazník přepracovaný, zjednodušený. V dotazníku je formulováno osmnáct hodnot ke zjištění jejich hierarchického vnímání respondenty.

5.3 Specifikace dalšího výzkumného postupu

Vlastní výzkum je rozdělen do pěti částí. První část obsahuje obecné informace o zkoumaném souboru respondentů. Druhá část výzkumu je zaměřena na průzkum rodinného prostředí dotazovaných žáků. Snahou druhé části průzkumu je nahlédnout do rodin respondentů a zjistit, jak je v rodinách vedena hodnotová výchova. Třetí a čtvrtá část výzkumu zkoumá prostředí školy a domova mládeže. Zde je věnována pozornost názorům žáků na klima a vztahy ve škole a v DM, postojům žáků k dodržování řádu školy a DM, režimu v DM a názorům respondentů na význam kultury a sportu pro člověka. Pátá část průzkumu je zaměřena na osobnost žáků a jejich subjektivní náhled na osobní preference hodnot a zjištění názorů respondentů, v čem spatřují své životní cíle. V této části je sestaven žebříček preferencí hodnot žáků a je provedeno srovnání hodnotového žebříčku mezi žáky z úplných rodin a žáky z rodin neúplných. Je použit kvantitativní druh výzkumu, šetření je provedeno dotazníkovou metodou. Odpovědi respondentů na jednotlivé otázky v dotazníku jsou vyhodnoceny do tabulek absolutních a relativních četností. Následně je provedeno srovnání odpovědí mezi žáky z úplných a neúplných rodin, které je znázorněno pomocí histogramů.

5.3.1 Volba výzkumných metod

Jako metoda sběru dat byla zvolena metoda dotazníku. Dotazník je anonymní. Při jeho sestavování bylo čerpáno z odborné literatury. V dotazníku je použit uzavřený nebo polouzavřený typ otázek, kde je každá položka vyjádřena pětistupňovou verbální škálou. V otázce zjišťující preference životních hodnot je žákům nabídnuta baterie osmnácti hodnot, u kterých respondenti určují pořadí podle důležitosti. Otázky do dotazníku byly vybrány tak, aby pomohly nalézt odpovědi na otázky vytyčené jako cíl diplomové práce.

Struktura dotazníku je tvořena 36 otázkami, které jsou rozděleny do pěti částí.

První, úvodní část dotazníku zjišťuje obecné informace o respondentovi.

Otázky 2 až 13 tvoří druhou část dotazníku a týkají se rodiny a rodinného prostředí žáka.

Otázky 14 až 28 ve třetí a čtvrté části dotazníku zkoumají školní prostředí a prostředí DM.

Pátá část obsahuje otázky 29 až 36, které se týkají samotné osobnosti žáků a jejich subjektivního náhledu na osobní preference životních hodnot.

5.3.2 Stanovení výzkumného vzorku

Výzkumný soubor tvoří všichni ubytovaní žáci v Domově mládeže Střední školy oděvní a služeb Vizovice, kterých je v současné době 175.

Podsoubory tvoří žáci z rodin úplných a žáci z rodin neúplných.

5.3.3 Vyhodnocení výsledků výzkumu

Získaná data z dotazníků byla zpracována v programu Excel. Výsledky výzkumu jsou vyhodnoceny pomocí tabulek četností a histogramů. Interpretace dat je rozdělena do pěti částí podle oblastí zaměření jednotlivých otázek dotazníku.

- 1) V kapitole Obecné údaje o respondentech jsou vyhodnocena data týkající se výzkumného souboru žáků jako je věk a pohlaví respondentů, navštěvovaný obor, typ rodiny, ve kterém respondent žije a počet sourozenců.
- 2) V kapitole s názvem Rodinné prostředí žáků nalezneme interpretaci odpovědí respondentů na otázky dvě až třináct, které jsou zaměřeny na zkoumání klimatu a vztahů v rodinách respondentů, uplatňovaného výchovného stylu, materiálního zabezpečení rodin, vzdělání rodičů a jejich preferovaných životních hodnot.
- 3) V kapitole Školní prostředí jsou vyhodnoceny odpovědi žáků na otázky čtrnáct až dvacet jedna. Tyto otázky zkoumají klima a vztahy ve škole, postoje žáků k dodržování školního řádu, nejčastější přestupky proti školnímu řádu a názory respondentů na vliv školy na rozvoj jejich osobnosti.
- 4) Odpovědi na otázky dvacet dva až dvacet osm jsou interpretovány v kapitole Prostředí domova mládeže. V této části jsou rozebrána data týkající se klimatu a vztahů v DM, názorů žáků na režim a řád DM, přestupků proti řádu DM a účasti žáků na volnočasových akcích v DM.
- 5) V páté části Osobnost a subjektivní preference hodnot žáků, jsou vyhodnocena data z otázek dvacet devět až třicet šest a je zde sestaven a porovnán žebříček životních hodnot respondentů z úplných a neúplných rodin.

6 VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

V této části práce jsou vyhodnoceny veškeré údaje získané z dotazníků včetně jejich statistického zpracování do tabulek četností a histogramů. Součástí každé tabulky je stručný komentář k údajům v tabulce. Na konci každé kapitoly je provedeno dílčí shrnutí.

6.1 Návratnost dotazníků

Sběr dat probíhal v době od 24. 2. do 10. 3. 2010. Dotazníky byly rozdány všem 175 ubytovaným žákům v DM Střední školy oděvní a služeb Vizovice. Dotazník vyplnilo a vrátilo 168 žáků, což představuje 96 % z celkového počtu všech ubytovaných žáků v našem zařízení. Do plného počtu 7 dotazníků chybí. Tito žáci odmítli dotazník vyplnit.

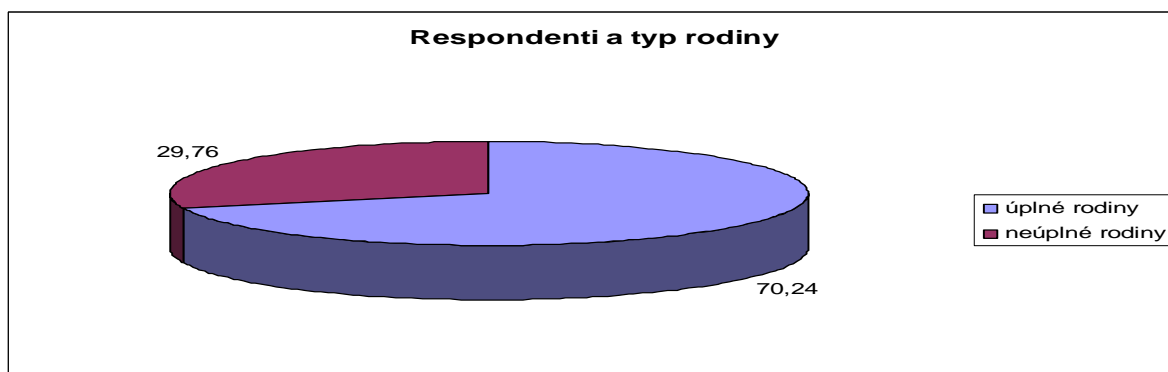
6.2 Obecné údaje o respondentech

Střední škola oděvní a služeb Vizovice nabízí svým zaměřením studijní a učební obory, které jsou vhodné spíše pro děvčata. Jedná se o studijní obory kosmetické služby, oděvnictví, fotograf a učební obory krejčí a kadeřník. Složení respondentů je tedy převážně ženského pohlaví.

Tabulka 1 Rozdělení respondentů podle pohlaví a typu rodiny

Pohlaví respondentů	Úplné rodiny	Neúplné rodiny	Celkem
Děvčata	109	42	151
Chlapci	9	8	17
Celkem žáků	118	50	168

Empirická data podložená výzkumy tvrdí, že ve společnosti je 15 % neúplných rodin. V našem DM je toto číslo téměř 2x větší, bezmála 30 % našich žáků, žije v neúplných rodinách.

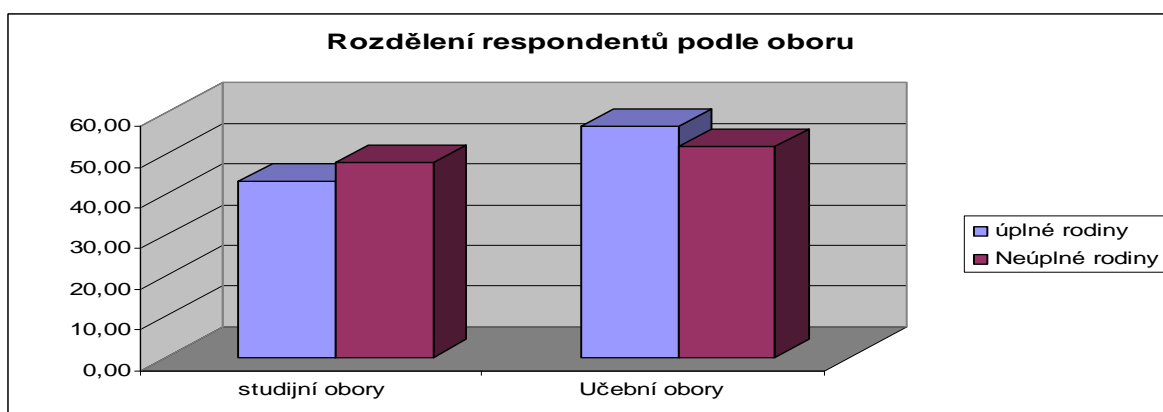

Obř. 1 Rozdělení respondentů podle typu rodiny, ve které žijí. Vyjádřeno v procentech.

Tabulka 2 Rozdělení respondentů podle navštěvovaného oboru

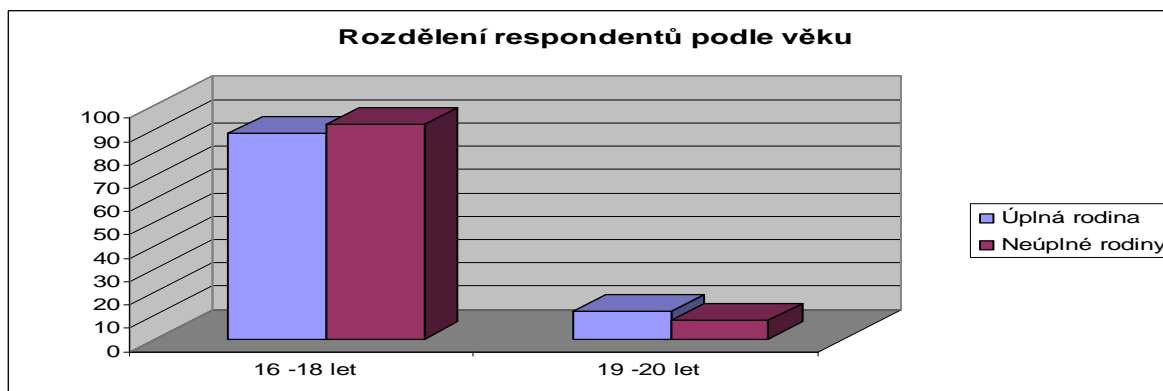
Druh oboru	Úplné rodiny	Neúplné rodiny	Celkem
Studijní obory	51	24	75
Učební obory	67	26	93
Celkem žáků	118	50	168

Hodnoty v tabulce ukazují zastoupení studentů a učňů ve zkoumaném souboru respondentů. Z údajů vyplývá, že v neúplných rodinách je počet studentů a učňů téměř shodný. Z rodin úplných více respondentů navštěvuje některý z učebních oborů.

Obr. 2 Rozdělení respondentů podle typu rodiny a navštěvovaného oboru. Vyjádřeno v %.**Tabulka 3** Počty respondentů podle věku

Věk respondentů	Úplné rodiny	Neúplné rodiny	Celkem
16 -18 let	104	46	150
19 -20 let	14	4	18
Celkem žáků	118	50	168

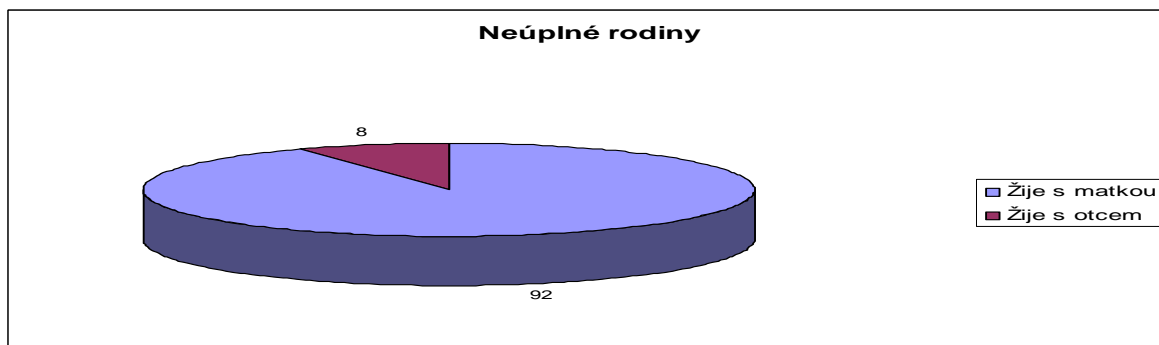
Převážná část respondentů spadá svým věkem do období střední adolescence, počty starších žáků jsou zanedbatelné, proto nebyl věk respondentů v našem průzkumu zohledňován.

Obr. 3 Rozdělení respondentů podle věku a typu rodiny. Vyjádřeno v procentech.

Tabulka 4 Rozdělení respondentů z neúplných rodin podle pohlaví rodičů

	Žije s matkou	Žije s otcem	Celkem
Celkem žáků	46	4	50

Data v tabulce jasně dokladují, že převážnou část 92 % neúplných rodin vede žena, pouze 8 % respondentů z neúplných rodin žije s otcem.

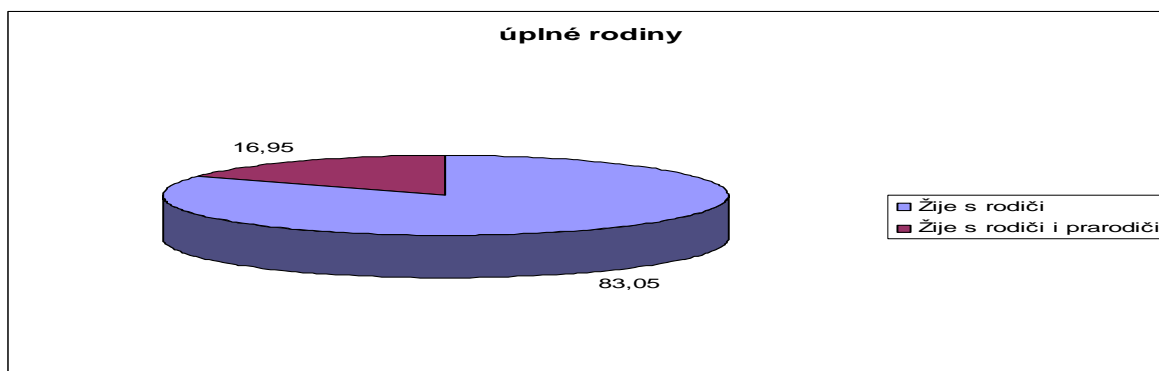

Obr. 4 Rozdělení respondentů z neúplných rodin podle pohlaví rodiče, se kterým žijí. Vyjádřeno v procentech.

Tabulka 5 Rozdělení respondentů z úplných rodin podle velikosti rodiny

	Žije s rodiči	Žije s rodiči i prarodiči	Celkem
Celkem žáků	98	20	118

Podle výzkumů se ve společnosti snižuje množství vícegeneračních rodin a roste počet malých nukleárních rodin, ve kterých žijí v jedné domácnosti pouze rodiče s dětmi. Údaje v tabulce tyto informace potvrzují. V našem případě tvoří nukleární rodiny 83 % úplných rodin, pouze necelých 17 % respondentů z úplných rodin žije ve společné domácnosti také s prarodiči.

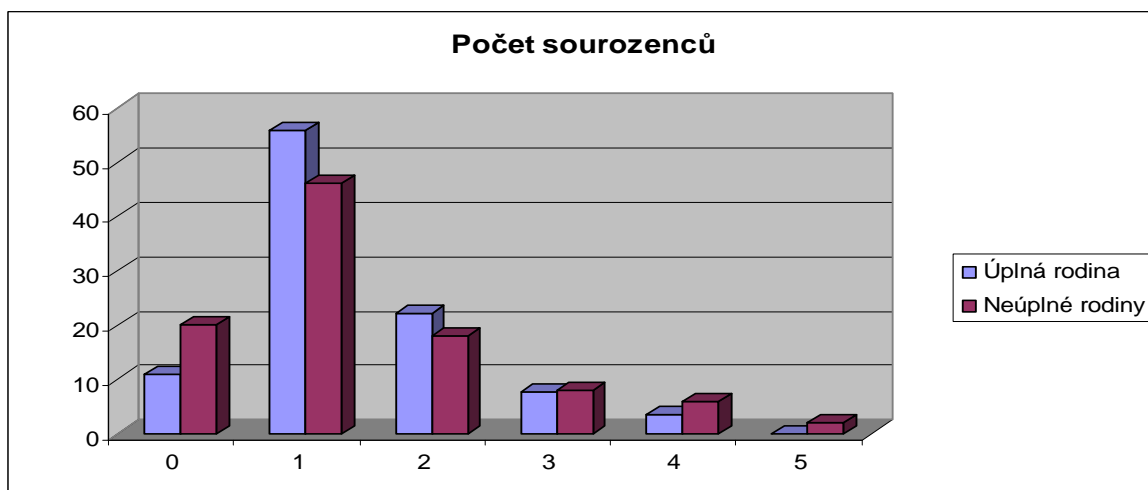

Obr. 5 Rozdělení respondentů z úplných rodin podle velikosti rodiny, ve které žijí. Vyjádřeno v procentech

Tabulka 6 Počty sourozenců respondentů

Počet sourozenců	Úplné rodiny	Neúplné rodiny	Celkem
0	13	10	23
1	66	23	89
2	26	9	35
3	9	4	13
4	4	3	7
5	0	1	1
Celkem žáků	118	50	168

Největší počet našich respondentů udává, že má jednoho sourozence, na druhém místě jsou dva sourozenci, třetí největší skupinou jsou respondenti, kteří sourozence nemají. Obzvláště mnoho jedináčků je z neúplných rodin.

Obr. 6 Srovnání respondentů z úplných a neúplných rodin podle počtu sourozenců. Vyjádřeno v procentech.

6.2.1 Dílčí Shrnutí

Zkoumaný soubor tvoří adolescenti od patnácti do osmnácti let, žáci starší jsou ve výzkumném vzorku zastoupeni pouze 11 %. Převážná většina respondentů je ženského pohlaví, chlapi tvoří pouze 10 % výzkumného souboru. 70 % žáků žije v úplné rodině a 30 % respondentů pochází z rodiny neúplné. Rodiny úplné jsou z 80 % nukleární, pouze 20 % respondentů z úplných rodin žije ve vícegenerační rodině. Respondenti z rodin neúplných žijí z 92 % s matkou, pouze 8 % žáků z neúplných rodin je svěřeno do péče otci. Největší počet respondentů má jednoho sourozence, na druhém místě je skupina se dvěma sourozenci a na třetím je skupina respondentů jedináčků.

6.3 Rodinné prostředí

Cílem otázek z rodinného prostředí je provést zjištění, jak je v rodinách uplatňována hodnotová výchova, jak kvalitní rodinné prostředí naši žáci ve svých rodinách mají.

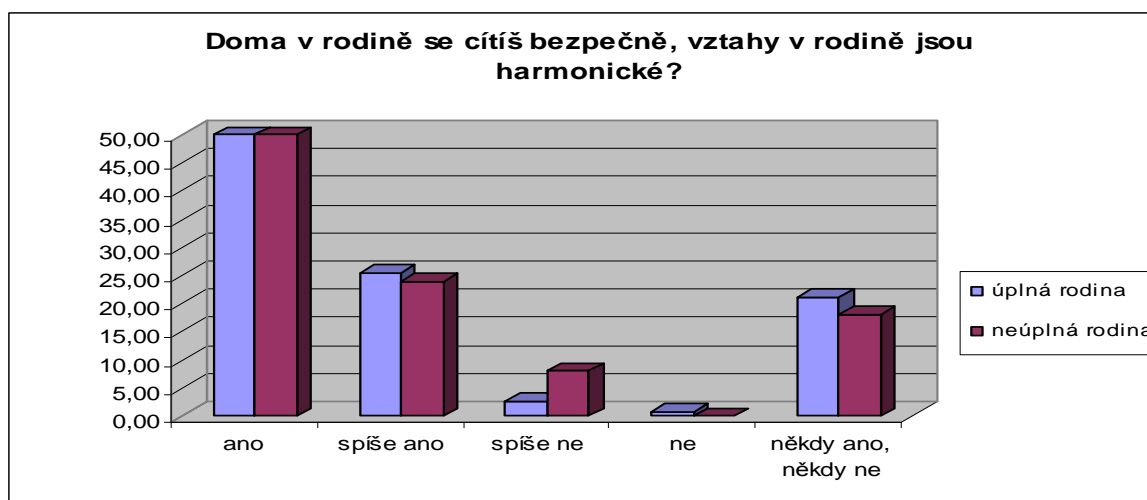
6.3.1 Atmosféra a vztahy v rodině

Psychosociální atmosféra v rodině má velký význam pro rozvoj osobnosti dítěte. Je-li rodinné klima kvalitní, zajišťuje uspokojení potřeby jistoty a bezpečí. Tato otázka si klade za cíl zjistit, jak je to s uspokojováním této potřeby v rodinách našich respondentů.

Tabulka 7 Doma v rodině se cítíš bezpečně, vztahy v rodině jsou harmonické?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Abs. četnost	Rel. četnost v %	Abs. četnost	Rel. četnost v %
Ano	59	50	25	50
Spíše ano	30	25	12	24
Spíše ne	3	3	4	8
Ne	1	1	0	0
Někdy ano někdy ne	25	21	9	18
Celkem	118	100	50	100

Z výsledků v tabulce je patrné, že rozdíly mezi vnímáním klimatu a vztahů v rodině mezi žáky z úplných rodin a žáky z neúplných rodin nejsou téměř žádné. Toto zjištění je překvapující a vysvětlují si ho tím, že v rodinách neúplných již mají své rodinné problémy se vztahy vyřešeny a proto je atmosféra i v těchto rodinách klidná a bezpečná a respondenti se v nich cítí dobře.

Obr. 7 Srovnání klimatu v rodinách respondentů v závislosti na typu rodiny. V procentech

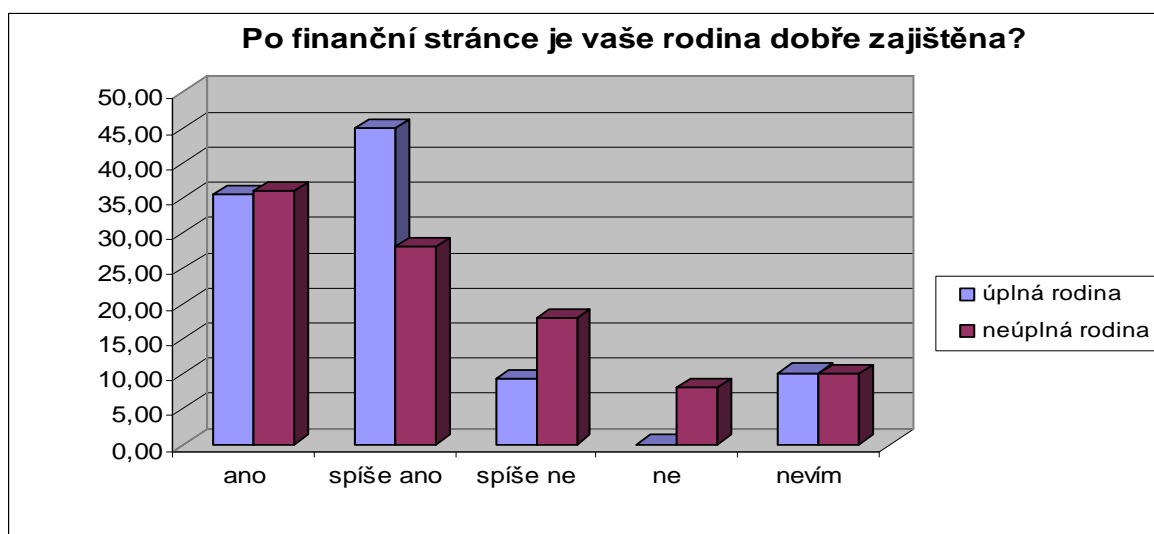
6.3.2 Materiální zabezpečení rodiny

Důvodem pro zařazení této otázky do dotazníku bylo provést zjištění, v jakých materiálních podmínkách naši respondenti žijí, vzhledem k tomu, že adekvátní ekonomické a finanční zabezpečení rodiny ovlivňuje optimální rozvoj osobnosti a utváření hodnotového systému jedince. Předpokládala jsem, že žáci z úplných rodin jsou finančně a ekonomicky zajištěni lépe než žáci žijící pouze s jedním rodičem.

Tabulka 8 Po finanční stránce je vaše rodina dobře zajištěna?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Ano	42	36	18	36
Spíše ano	53	45	14	28
Spíše ne	11	9	9	18
Ne	0	0	4	8
Nevím	12	10	5	10
Celkem	118	100	50	100

Výsledky v tabulce ukazují, že 36 % respondentů jak z úplných, tak z neúplných rodin hodnotí shodně finanční zajištění své rodiny na dobré úrovni. Jako spíše dobrou vidí finanční situaci rodiny 45 % žáků žijících s oběma rodiči a 28 % žáků žijících s jedním rodičem. Spíše horší finanční zabezpečení pociťuje 9 % žáků z úplných rodin a 18 % žáků z neúplných rodin. 8 % žáků z neúplných rodin odpovědělo, že finanční možnosti rodiny jsou špatné. O finanční situaci v rodině není informováno rovněž shodné procento žáků z úplných i z neúplných rodin, a to 10 %.

Obr. 8. Srovnání materiálního zabezpečení rodin respondentů podle typu rodiny. Vyjádřeno v procentech.

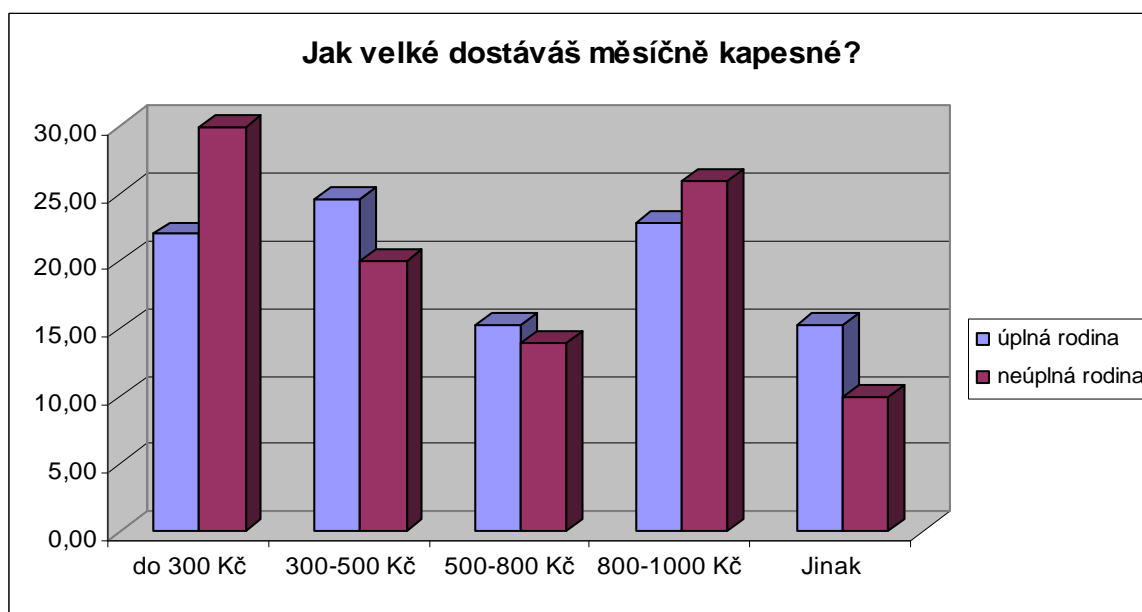
6.3.3 Měsíční kapesné žáků

Tato otázka je zaměřena na materiální stránku a týká se výše finančních prostředků, které mají respondenti k dispozici každý měsíc pro svoji potřebu.

Tabulka 9 Jak velké měsíční kapesné dostáváš?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Do 300 Kč	26	22	15	30
300 – 500 Kč	29	25	10	20
500 – 800 Kč	18	15	7	14
800 – 1000 Kč	27	23	13	26
Jinak	18	15	5	10
Celkem	118	100	50	100

Ani v této otázce nejsou patrné výrazné rozdíly mezi žáky z úplných a neúplných rodin. Kapesné do 300 Kč dostává o 8 % více žáků z neúplných rodin než z rodin úplných. O 5 % více žáků z úplných rodin naopak dostává kapesné v rozmezí 300 až 500 Kč. Kategorie kapesného od 500 do 800 Kč je procentuelně naprosto srovnatelné u žáků z obou typů rodin. Kapesné v nejvyšší kategorii dostávají dokonce o 3 % více žáků z neúplných rodin oproti žákům z rodin úplných. V položce jinak jsou zahrnuty odpovědi: žádné kapesné a dále částky nad 1000 Kč, přičemž nejvyšší suma byla 4000 Kč.

Obr. 9. Srovnání velikosti měsíčního kapesného respondentů z úplných a neúplných rodin. Vyjádřeno v procentech.

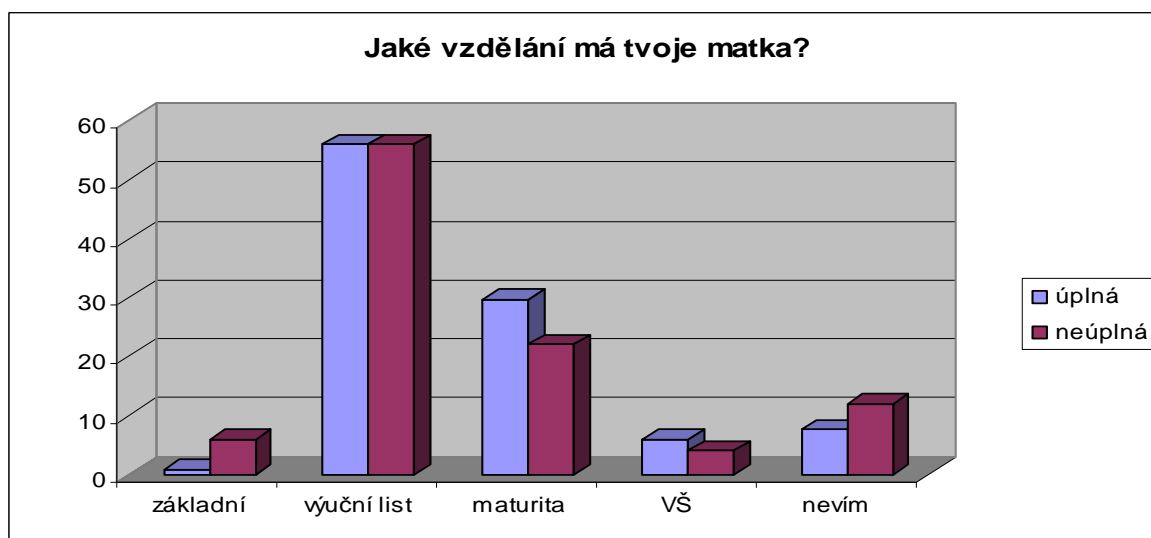
6.3.4 Dosažené vzdělání matky

Vzdělání rodičů a jejich kulturní a morální úroveň je také jedním z důležitých faktorů, který se projevuje v rodinné hodnotové výchově a má velký význam pro utváření hodnotových orientací dětí a pro utváření jejich pozitivních postojů k významu vzdělání člověka pro život. V následující tabulce je vyhodnoceno dosažené vzdělání matek respondentů a v další pak následuje vyhodnocení dosaženého vzdělání otců našich žáků.

Tabulka 10 Jaké vzdělání má tvoje matka?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Základní	1	1	3	6
Výuční list	66	56	28	56
Maturita	35	30	11	22
Vysoká škola	7	6	2	4
Nevím	9	8	6	12
Celkem	118	100	50	100

Tabulka ukazuje, že vysokoškolského vzdělání dosáhlo pouze 6 % matek žáků z úplných rodin a 4 % matek žáků z neúplných rodin. Středoškolsky vzdělaných je 30 % matek žáků z úplných rodin a 22 % matek žáků z neúplných rodin. Výuční list jako dosažené vzdělání matky uvádí shodně 56 % žáků z úplných i neúplných rodin. Základní vzdělání má necelé 1 % matek žáků z úplných rodin a 6% žáků z rodin neúplných. Na tuto otázku nedokázalo odpovědět celkem 20 % našich žáků, z toho 8 % byli žáci z úplných rodin a 12 % žáci z rodin neúplných.

Obr 10 Srovnání respondentů v úplných a neúplných rodinách podle dosaženého vzdělání matky. Vyjádřeno v procentech.

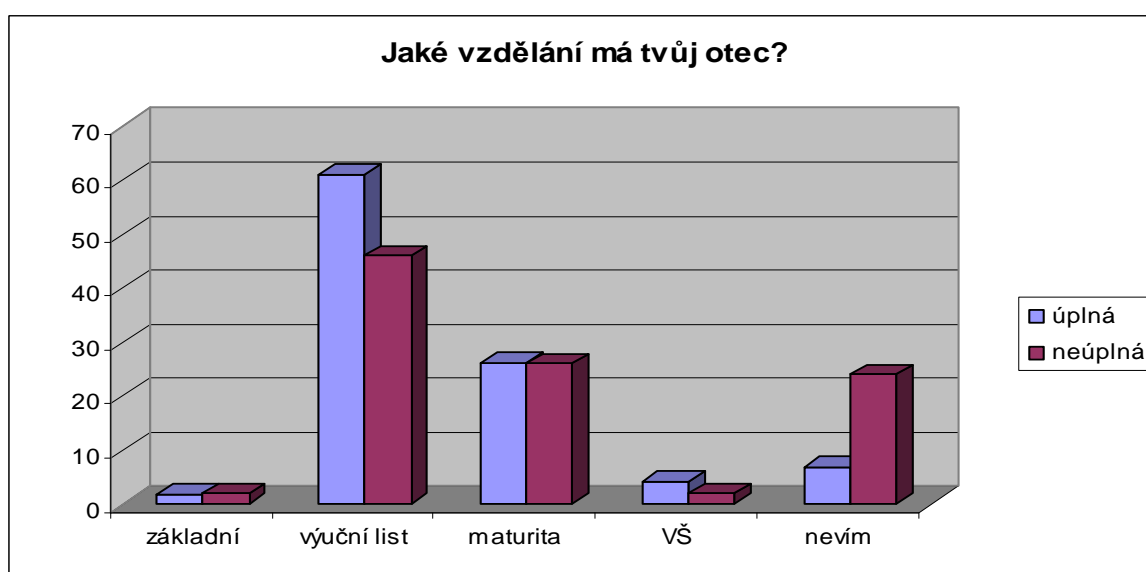
6.3.5 Dosažené vzdělání otce

Stejně jako vzdělání matky, tak se i vzdělání otce promítá do sociokulturní úrovně rodinného prostředí. Jakého vzdělání dosáhli otcové našich respondentů zachycují údaje v následující tabulce a následujícím grafu.

Tabulka 11 Jaké vzdělání má tvůj otec?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Základní	2	2	1	2
Výuční list	72	61	23	46
Maturita	31	26	13	26
Vysoká škola	5	4	1	2
Nevím	8	7	12	24
Celkem	118	100	50	100

Stejně jako v případě matek má také největší procento otců výuční list, což znamená, že dosáhlo středního odborného vzdělání. V úplných rodinách představuje toto číslo celých 61% a v neúplných rodinách je to 46%. Maturitu, čili středoškolské vzdělání otce udává 26% žáků, a to jak z rodin úplných tak i z rodin neúplných. Vysoká škola je zastoupena pouze 4% otců žáků z rodin úplných a 2% otců žáků z rodin neúplných. Základní vzdělání otce udávají shodně 2% žáků z rodin úplných i neúplných. Žáci žijící s oběma rodiči neznají vzdělání svého otce v 7% případů, oproti tomu žáci z neúplných rodin neuměli na tuto otázku odpovědět ve 24% případů, což je pochopitelné vzhledem k tomu, že většina žáků z těchto rodin žije pouze s matkou.

Obr. 11 Srovnání respondentů z úplných a neúplných rodin podle dosaženého vzdělání otce. Vyjádřeno v procentech.

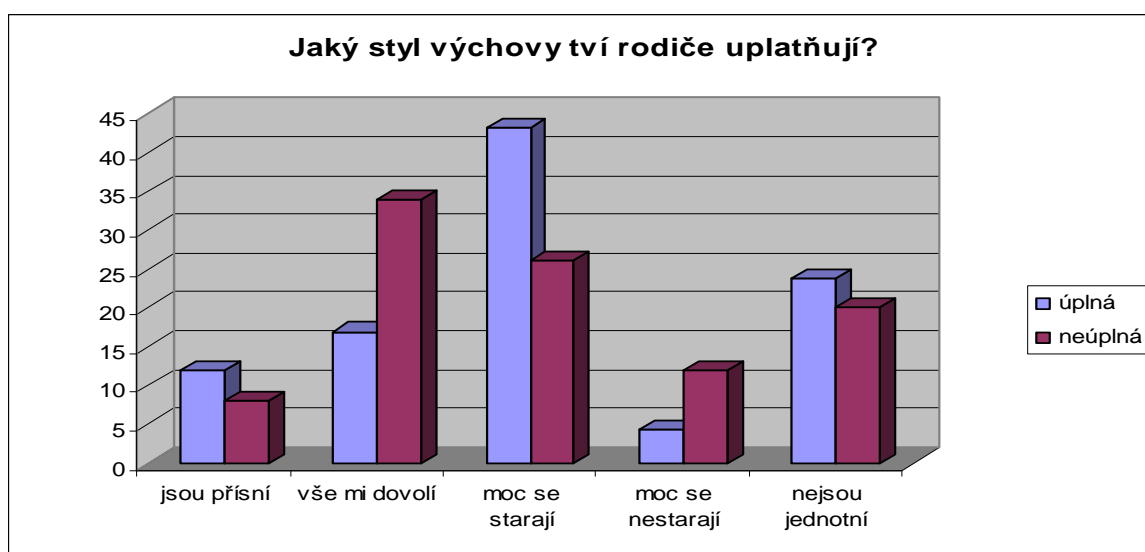
6.3.6 Výchovní styl v rodině

Tato otázka se zaměřuje na zjištění uplatňovaného způsobu výchovy v rodinách respondentů a na zjištění výchovných postojů, které převažují v přístupu rodičů k dítěti.

Tabulka 12 Jaký styl výchovy tvoji rodiče uplatňují?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Abs. četnost	Rel. četnost v %	Abs. četnost	Rel. četnost v %
Jsou moc přísní	14	11,86	4	8
Vše mi dovolí	20	16,95	17	34
Moc se starají	51	43,22	13	26
Moc se nestarají	5	4,24	6	12
Nejsou jednotní	28	23,73	10	20
Celkem	118	100,00	50	100

Jako velmi přísné hodnotí své rodiče téměř 12 % žáků z úplných rodin. V neúplných rodinách je tento styl výchovy zastoupen pouze u 8 % respondentů. Liberální výchovný styl uplatňuje pouze 16,95 % rodičů žáků z úplných rodin oproti 34 % procentům rodičů žáků z neúplných rodin. Liberální výchovný styl je zároveň nejvíce používaným stylem v neúplných rodinách. Nejvíce používaným výchovným stylem v úplných rodinách je přílišná starostlivost rodičů, kterou udává 43,22 % žáků. V neúplných rodinách je to 26 %. Naopak nízkou míru starostlivosti rodičů pocítují 4,24 % žáků z úplných rodin a 12 % žáků žijících v neúplné rodině. V obou typech rodin udává přibližně stejné procento žáků, že rodiče jsou ve svém výchovném působení nejednotní. Přesně je to 23,73 % žáků z úplných rodin a 20 % žáků z neúplných rodin.

Obr. 12 Srovnání respondentů z úplných a neúplných rodin podle uplatňovaného výchovného stylu v rodině. Vyjádřeno v procentech.

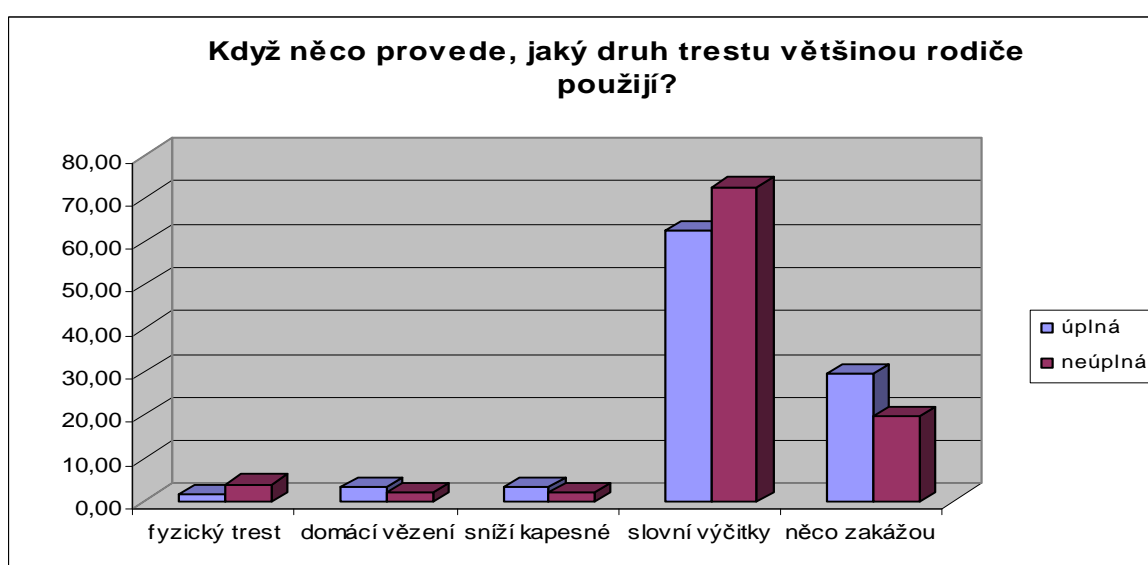
6.3.7 Druhy trestů používaných rodiči v rodině.

S výchovným stylem souvisí také způsob užívání a druh užívaných trestů za nedodržování norem a požadavků kladených rodiči na dítě. Tato otázka je zaměřena na zjištění nejvíce užívaných trestů v rodinách respondentů.

Tabulka 13 Když něco provedeš, jaký druh trestu většinou rodiče použijí?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Abs.četnost	Rel. četnost v %	Abs.četnost	Rel.četnost v %
Fyzický trest	2	1,60	2	3,92
Domácí vězení	4	3,20	1	1,96
Snížení kapesného	4	3,20	1	1,96
Slovní výčitky	78	62,40	37	72,55
Zákaz něčeho	37	29,60	10	19,61
Celkem	125	100,00	51	100,00

Z tabulky vyplývá, že největší procento žáků z obou typů rodin zažívá slovní výčitky rodičů jako nejčastěji používaný trest v rodině. Žáci z úplných rodin takto odpověděli v 62,40 % případech a žáci z neúplných rodin v 72,55 % případů. Zákaz nějakého požitku nebo odebrání nějaké výhody využívá 29,60 % rodičů v úplných rodinách a 19,61 % rodičů z neúplných rodin. Další druhy trestů jsou v rodinách zastoupeny jen minimálně. Fyzické tresty jsou užívány v 1,60 % rodinách úplných a 3,92 % rodinách neúplných. Na tuto otázku odpovědělo 7 respondentů z úplných rodin a 1 respondent z neúplných rodin zaškrtnutím více než jedné možnosti, proto je celkový počet odpovědí vyšší než je počet respondentů.

Obr. 13 Srovnání respondentů z úplných a neúplných rodin podle nejčastěji používaných trestů v rodině. Vyjádřeno v procentech.

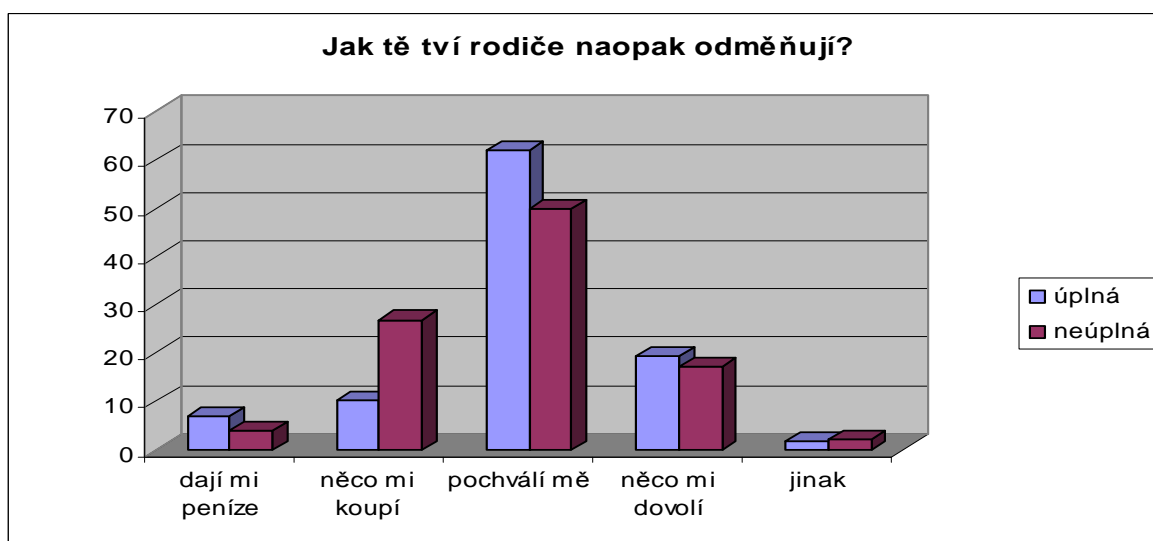
6.3.8 Druhy odměn v rodině

Následující tabulka vypovídá o způsobu odměňování dítěte rodiči za dodržování stanovených norem a požadavků. Také na tuto otázku odpověděli někteří respondenti výběrem více možností, proto se absolutní četnosti odpovědí neshodují s celkovým počtem respondentů.

Tabulka 14 Jak tě tví rodiče naopak odměňují?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Abs.četnost	Rel.četnost v %	Abs. četnost	Rel.četnost v %
Dají mi peníze	9	6,98	2	4
Něco mi koupí	13	10,08	14	27
Pochválí mě	80	62,02	26	50
Něco mi dovolí	25	19,38	9	17
Jinak	2	1,55	1	2
Celkem	129	100	52	100

Podle očekávání je nejužívanější odměnou ve výchově v rodinách obou dvou typů verbální pochvala. V úplných rodinách takto odměňuje své děti 62,02 % rodičů a v neúplných rodinách 50 % rodičů. Materiální odměnu: nákup nějaké věci používá 10 % rodičů z úplných rodin, ale až 27 % rodičů z neúplných rodin. Peníze za odměnu dostává necelých 7 % dotazovaných žijících s oběma rodiči a 4 % respondentů z neúplných rodin. Nějakou výhodu za odměnu získá od svých rodičů 19,38 % žáků v úplných rodinách a 17% žáků v neúplných rodinách. Jiný druh odměny: zde uváděli respondenti, že je rodiče neodměňují žádným způsobem.

Obr. 14 Srovnání respondentů z úplných a neúplných rodin podle druhu odměn nejčastěji užívanými rodiči ve výchově. Vyjádřeno v procentech.

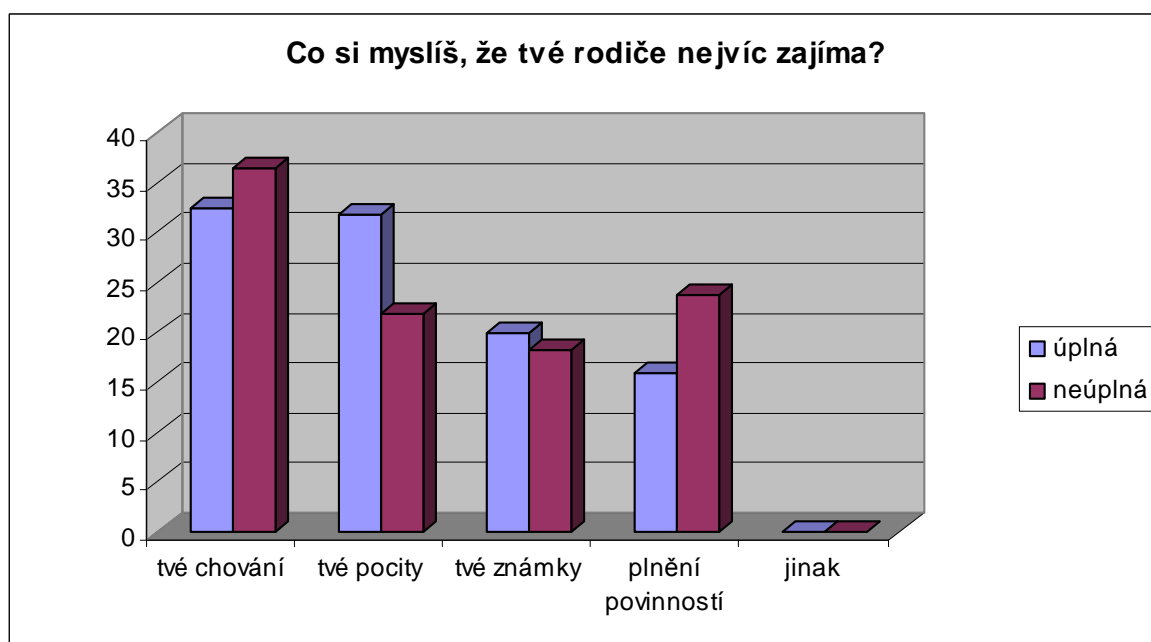
6.3.9 Oblast kontroly dítěte rodiči

Tato otázka se týká oblasti sociální kontroly dítěte rodiči. Je zaměřena na zjištění názorů respondentů o co se rodiče při výchově nejvíce zajímají.

Tabulka 15 Co si myslíš, že tvé rodiče nejvíce zajímá?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Tvé chování	49	32	20	36
Tvé známky	30	20	10	18
Tvé pocity	48	32	12	22
Plnění povinností	24	16	13	24
Jinak	0	0	0	0
Celkem	151	100	55	100

Z odpovědí v tabulce vyplývá, že v rodinách úplných se rodiče více zajímají o pocity svých dětí než je tomu v rodinách neúplných. Tak alespoň ohodnotily své rodiče jejich děti. Respondenti z neúplných rodin si myslí, že rodiče zajímá spíše plnění povinností a chování, pocity skončily až na třetím místě zájmu rodičů a studijní výsledky na místě čtvrtém. V rodinách úplných se nejvíce rodičů zajímá o chování a pocity svých dětí, následují studijní výsledky a teprve potom plnění povinnosti.

Obr. 15 Srovnání respondentů z úplných a neúplných rodin podle oblasti zájmu rodičů ve výchově. Vyjádřeno v procentech.

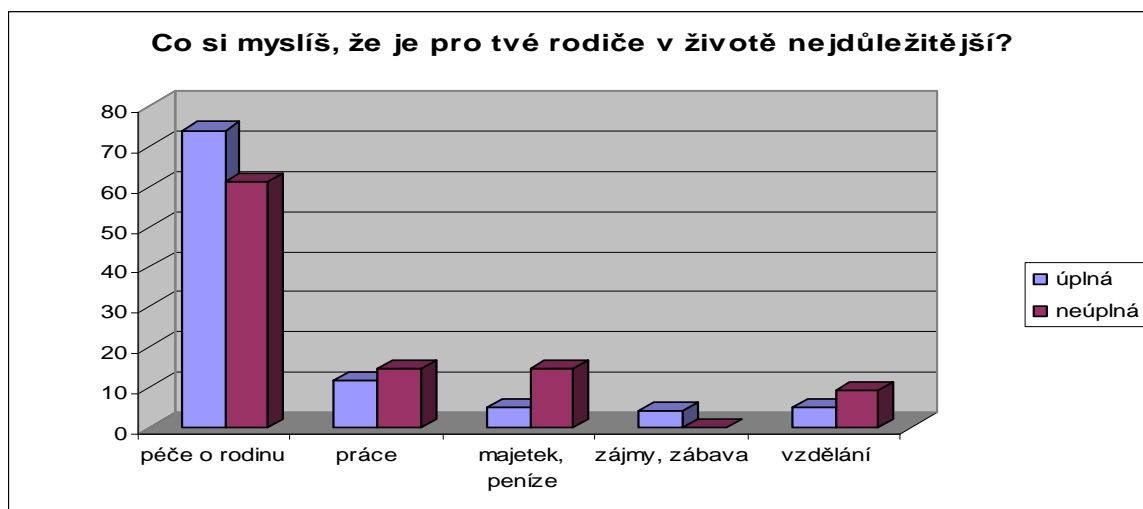
6.3.10 Co je pro rodiče nejdůležitější

Tato otázka je zaměřena na zjištění preferovaných životních hodnot rodičů. Dítě přejímá hodnotový systém a životní styl své rodiny. Stejně hodnoty a stejný životní styl bude preferovat také v budoucnu ve svém životě.

Tabulka 16 Co si myslíš, že je pro tvé rodiče v životě nejdůležitější?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Péče o rodinu	102	74	33	61
Práce	16	12	8	15
Majetek, peníze	7	5	8	15
Zájmy, zábava	6	4	0	0
Vzdělání	7	5	5	9
Celkem	138	100	54	100

Největší počet respondentů z obou typů rodin si myslí, že je pro jejich rodiče nejdůležitější péče o rodinu, v úplných rodinách je o tom přesvědčeno 74 % žáků a v neúplných 62 % žáků. Překvapivé bylo zjištění, že zájmy a zábavu jako nejdůležitější pro rodiče neoznačil ani jeden žák žijící v neúplné rodině oproti 4 % žáků z úplných rodin. Překvapivé bylo rovněž zjištění, že vzdělání vidí o 4 % důležitější v neúplných rodinách než v úplných rodinách. Práci jako nejdůležitější pro rodiče vidí 15 % žáků z neúplných rodin, což je způsobeno jistě tím, že rodič samoživitel má ztíženou situaci ve finančním zajištění rodiny a musí mnohdy práci věnovat více času. Majetek a peníze jako nejdůležitější pro rodiče označilo 15 % žáků z neúplných rodin, což je o 10 % více než rodin úplných, a to je také jistě ovlivněno horší finanční situací neúplných rodin.

Obr. 16 Srovnání názorů respondentů z úplných a neúplných rodin na nejvíce oceňovanou životní hodnotu svých rodičů. Vyjádřeno v procentech.

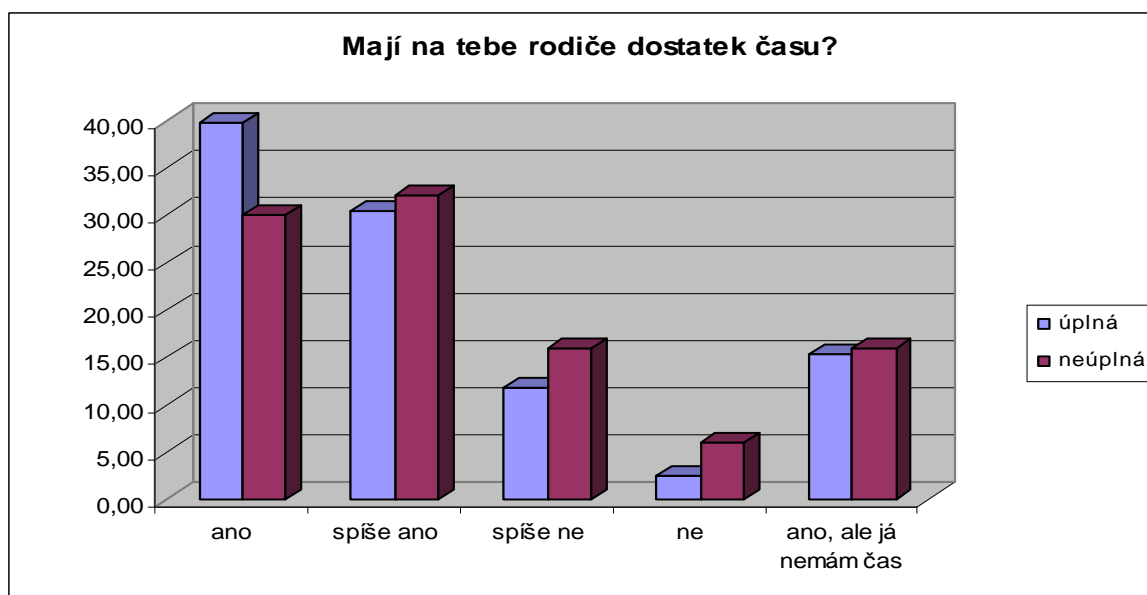
6.3.11 Názory respondentů na množství času, který jim věnují jejich rodiče

Otázka si klade za cíl zjistit názory žáků na adekvátnost času, který jim rodiče při výchově a při společné činnosti v rodině věnují.

Tabulka 17 Mají na tebe rodiče dostatek času?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Ano	47	39,83	15	30
Spíše ano	36	30,51	16	32
Spíše ne	14	11,86	8	16
Ne	3	2,54	3	6
Ano, ale já nemám čas	18	15,25	8	16
Celkem	118	100	50	100

Velká většina respondentů hodnotí čas, který jim rodiče věnují jako dostačující. V rodinách úplných je to více než 70 % a v rodinách neúplných 62%. Nedostatek času věnovaný rodiči dětem vnímá 14,4 % žáků z úplných rodin a 22% žáků z rodin neúplných. Shodné procento respondentů 15,25 % a 16 % odpovědělo, že rodiče by se jim chtěli věnovat, ale respondenti již na ně nemají čas, což je samozřejmě dáno věkem respondentů. V tomto období již roste význam času trávený mimo rodinu s vrstevníky.

Obr. 17 Srovnání respondentů z úplných a neúplných rodin podle názoru na adekvátnost času, který jim rodiče věnují. Vyjádřeno v procentech.

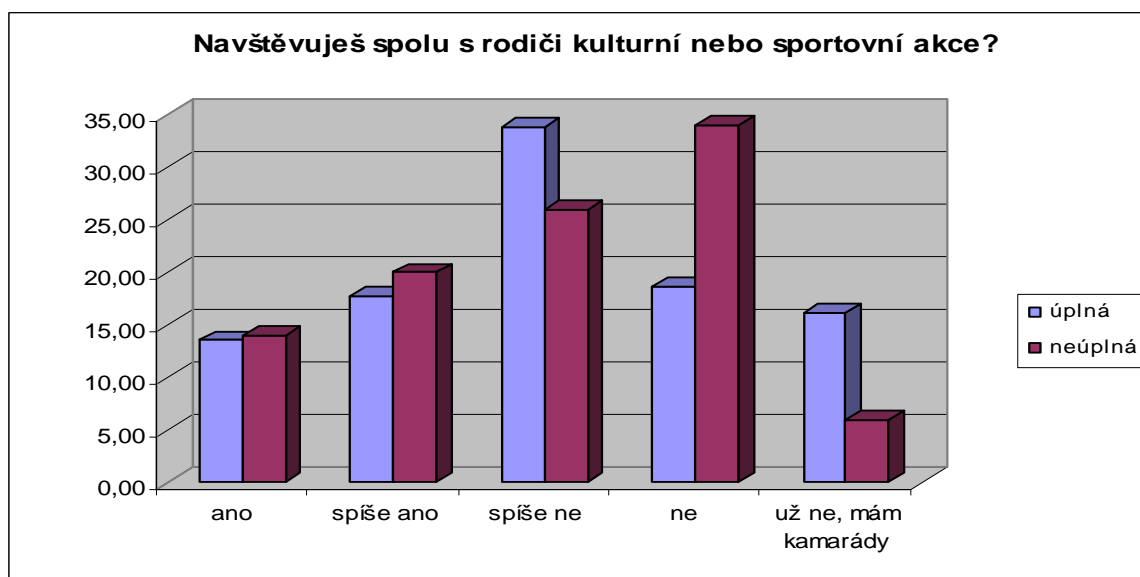
6.3.12 Návštěva kulturních a sportovních akcí v rodině

Cílem této otázky bylo provést zjištění, zda rodina tráví volný čas společnou návštěvou kulturních a sportovních akcí a zprostředkovává svým dětem rozvoj jejich kulturní úrovně.

Tabulka 18 Navštěvuješ s rodiči kulturní nebo sportovní akce?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Ano	16	13,56	7	14
Spíše ano	21	17,80	10	20
Spíše ne	40	33,90	13	26
Ne	22	18,64	17	34
Už ne, mám kamarády	19	16,10	3	6
Celkem	118	100	50	100

Z údajů vyplývá, že úplná rodina vede o něco lépe své děti ke kultuře a sportu, neboť celých 60% respondentů z neúplných rodin uvedlo, že kulturní ani sportovní akce nenavštěvují nebo spíše nenavštěvují. V úplných rodinách tomu tak bylo v 52,54 % případů. 16,10 % respondentů z úplných rodin navíc uvedlo, že tyto akce již nenavštěvují, protože již mají kamarády, z čehož se dá usuzovat, že dříve, když byli menší, se s rodinou těchto akcí zúčastňovali. V neúplných rodinách takto odpovědělo pouze 6 % žáků. Celkem tedy navštěvuje nebo navštěvovalo s rodiči kulturní nebo sportovní akce 47,46 % žáků z úplných rodin oproti 40 % žáků z rodin neúplných.

Obr. 18 Srovnání respondentů z úplných a neúplných rodin podle návštěvy kulturních a sportovních akcí s rodiči. Vyjádřeno v procentech.

6.3.13 Dílčí shrnutí

Výzkumem bylo prokázáno, že typ rodiny nemá na klima v rodinách respondentů žádný vliv. 75 % respondentů z úplných rodin se cítí v rodině bezpečně a vztahy v rodině hodnotí kladně. Respondenti z rodin neúplných kladně hodnotí klima a vztahy v rodině v 74 %. Je tedy zřejmé, že vzájemné vztahy má již většina rodičů z neúplných rodin vyřešeny, takže se konflikty rodičů do atmosféry v rodině nepromítají.

Na materiální zabezpečení rodin je podle očekávání vliv typu rodiny patrný. Negativně hodnotí finanční zabezpečení rodiny o 17 % žáků z neúplných rodin více než je tomu v rodinách úplných.

Finanční situace rodiny se však vůbec nepromítá do výše měsíčního kapesného, které žáci od rodičů dostávají. Výše kapesného tedy spíše než na financích závisí na osobnosti rodičů a jejich uplatňovaném výchovném stylu.

Vzdělání rodičů nemá vliv na úplnost či neúplnost rodiny, ale ovlivňuje výchovu a životní styl rodin. V rodinách našich respondentů tvoří největší skupinu rodiče, kteří dosáhli střední odborné vzdělání s výučním listem, následuje skupina rodičů s maturitou, vysokoškolsky vzdělaných rodičů je celkově z obou typů rodin 8 % a základní vzdělání má pouze 4,5 % rodičů.

Rozdíly ve výchovném stylu mezi úplnými a neúplnými rodinami existují. Nejvíce jsou tyto rozdíly patrné u liberálního výchovného stylu, kdy respondenti z neúplných rodin udávají, že rodiče jim povolí vše ve 34 %, na rozdíl od rodičů z úplných rodin, kde je tento styl uplatňován v necelých 17 % rodin.

Důvodem může být právě rozvod rodičů, kdy se rodiče snaží dětem kompenzovat nějakým způsobem své neshody a konflikty.

Přílišnou starostlivostí o své děti se vyznačuje podle názorů respondentů 43,22 % rodičů v úplných rodinách, kdežto v neúplných rodinách je tomu tak pouze ve 26 %. Respondenti udávají, že v úplných rodinách je ve výchovném působení nejednotných 23,75 % rodičů a v neúplných rodinách 20 %.

Nejvíce uplatňovanými tresty ve výchově jsou v obou typech rodiny slovní výčitky a odebrání nějaké výhody čili zákaz něčeho.

Nejvíce užívanou odměnou je pochvala a v rodinách neúplných také koupě nějakého dárku. 2 % respondentů z obou typů rodin uvedla, že nejsou odměňováni žádným způsobem.

Co se týká oblasti kontroly dítěte rodiči, v rodinách neúplných se respondenti vyjádřili, že rodiče nejvíce zajímá jak se chovají a jak si plní své povinnosti a teprve na třetím místě se starají o pocity respondentů. V rodinách úplných se o pocity svých dětí rodiče zajímají na prvním místě.

Na otázku zastávaných životních hodnot rodičů se rovněž projevily rozdíly v hodnocení mezi žáky z úplných a neúplných rodin. Nejdůležitější je pro rodiče v obou typech rodiny péče o rodinu, avšak v úplných rodinách si to myslí o 12 % respondentů více než v rodinách neúplných.

Majetek a peníze jako nejdůležitější hodnotu preferuje naopak o 10 % více rodičů z neúplných rodin než z rodin úplných.

Adekvátnost času věnovaný rodiči dětem, hodnotí jako dostačující většina respondentů z úplných i neúplných rodin. Pouze 14,4 % žáků z úplných rodin a 22 % žáků z neúplných rodin tento čas, který jim rodiče věnují pociťuje jako nedostačující.

Přibližně 16 % žáků již tráví svůj čas spíše se svými kamarády mimo rodinu. Společná návštěva kulturních a sportovních akcí je běžnější v úplných rodinách. 47,46 % žáků z úplných rodin oproti 40 % žáků z rodin neúplných tyto akce s rodiči navštěvuje nebo navštěvovalo.

6.4 Školní prostředí

Školní prostředí působí na osobnost dítěte obsahovou náplní, typem školní interakce a komunikace, úrovní třídy a osobnostmi učitelů a také materiálními podmínkami. Soubor otázek této části je zaměřen na zjištění postojů žáků ke školnímu řádu a jeho dodržování, na zjištění názorů žáků k otázkám vzdělání, atmosféry školy a jejich vztahů se spolužáky a pedagogy.

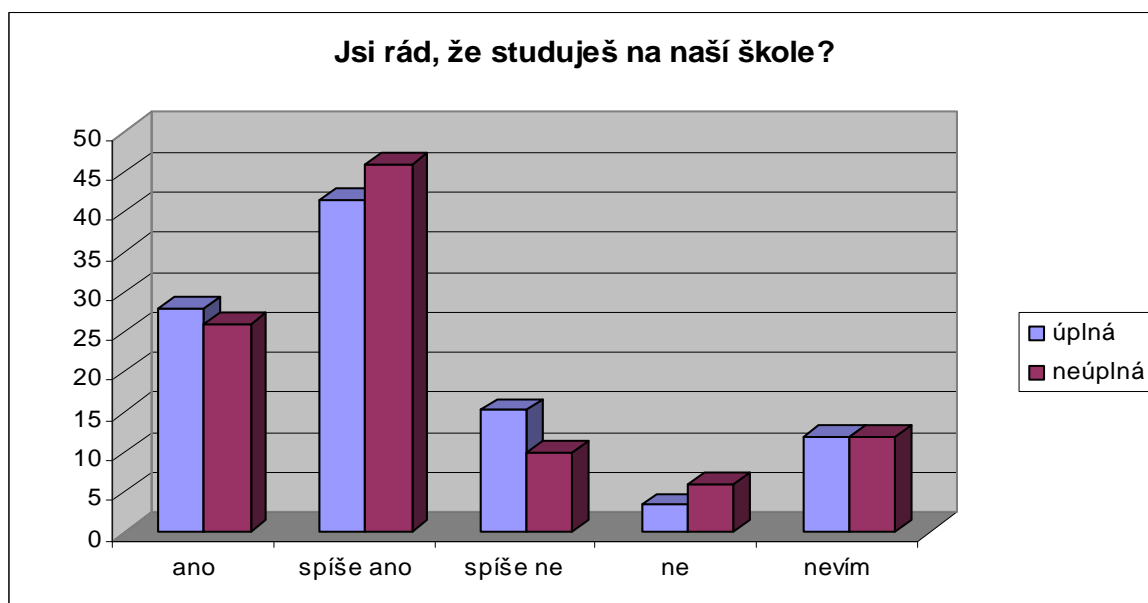
6.4.1 Spokojenost respondentů s výběrem studované školy

Vzdělávání, výchova a předávání pozitivních hodnot má lepší výsledky u těch žáků, kteří jsou rádi, že mohou na dané škole studovat a této skutečnosti si váží.

Tabulka 19 Jsi rád/ráda, že studuješ na naší škole?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Ano	33	27,97	13	26
Spíše ano	49	41,53	23	46
Spíše ne	18	15,25	5	10
Ne	4	3,39	3	6
Nevím	14	11,86	6	12
Celkem	118	100	50	100

Převážná většina respondentů je se svým výběrem školy spokojena. V úplných rodinách je to více než 69 % žáků a v neúplných rodinách je to 72 % žáků. Necelých 19 % respondentů z rodin úplných a 16 % respondentů z rodin neúplných na tuto otázku odpovědělo negativně. A přibližně 12 % respondentů z obou typů rodin nedokáže na otázku odpovědět.

Obr. 19 Srovnání spokojenosti respondentů z úplných a neúplných rodin s výběrem školy. Vyjádřeno v procentech.

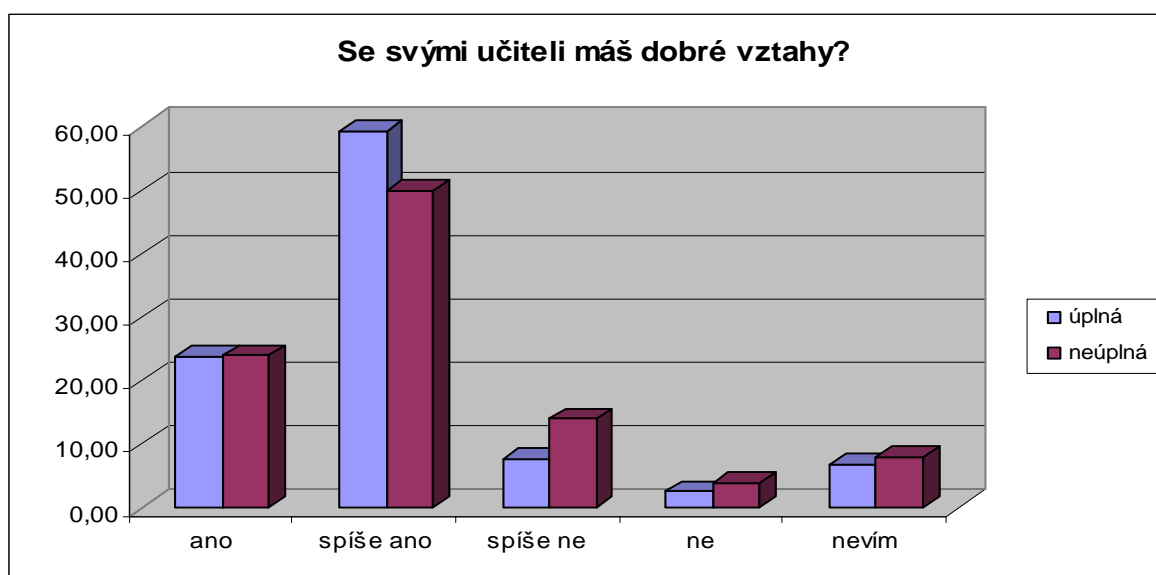
6.4.2 Kvalita vztahu žáka s učiteli

Pozitivní utváření vzájemných vztahů je velmi důležitým ukazatelem, že socializace jedince probíhá žádoucím směrem.

Tabulka 20 Se svými učiteli máš dobré vztahy?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Ano	28	23,73	12	24
Spíše ano	70	59,32	25	50
Spíše ne	9	7,63	7	14
Ne	3	2,54	2	4
Nevím	8	6,78	4	8
Celkem	118	100	50	100

Velká většina všech žáků zhodnotila své vztahy k učitelům velmi kladně. U žáků obou typů rodin to bylo shodných 24 %. Jako spíše dobré vidí vztahy k učitelům 59,32 % dotázaných žáků z úplných rodin a 50 % žáků z rodin neúplných. Spíše ne odpovědělo na tuto otázku necelých 8 % žáků z úplných rodin oproti 14 % žáků z rodin neúplných. Vztahy k učitelům nedokáže ohodnotit 6,78 % žáků žijících v úplné rodině a 8 % žáků žijících v rodině neúplné.

Obr. 20 Srovnání kvality vztahů žáků z rodin úplných a neúplných ke svým učitelům. Vyjádřeno v procentech

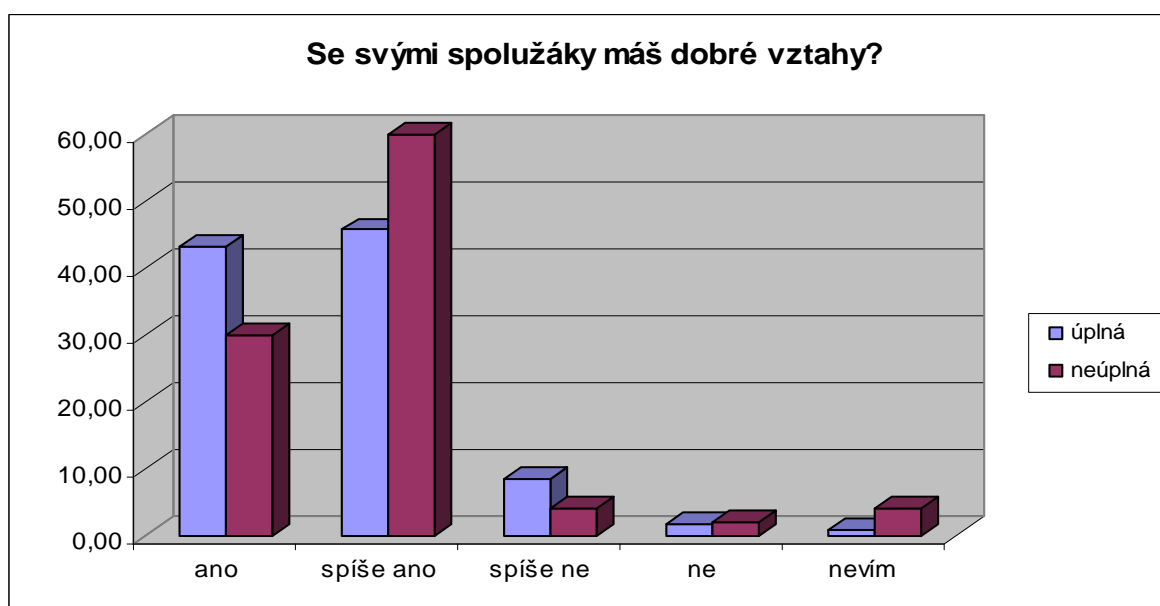
6.4.3 Kvalita vztahu se spolužáky?

Pozitivní kvalita vztahů, které jedinec zastává ke svým spolužákům, je velmi důležitým faktorem, který ovlivňuje rozvoj osobnosti a životní spokojenost jedince.

Tabulka 21 Se svými spolužáky máš dobré vztahy?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Ano	51	43,22	15	30
Spíše ano	54	45,76	30	60
Spíše ne	10	8,47	2	4
Ne	2	1,69	1	2
Nevím	1	0,85	2	4
Celkem	118	100	50	100

Tyto údaje vypovídají o velmi pozitivních vztazích mezi žáky navzájem. Celých 90 % žáků z neúplných rodin odpovědělo, že má dobré nebo spíše dobré vztahy se spolužáky. V úplných rodinách takto hodnotí své vztahy žáci v 88,98 % případů. Negativně nebo spíše negativně hodnotí své vztahy ke spolužákům 10,16 % žáků z úplných rodin a 6 % žáků z rodin neúplných. 0,85 % respondentů z úplných rodin a 4 % z neúplných rodin nedokáže své vztahy ohodnotit.

Obr. 21 Srovnání kvality vztahů žáků z úplných a neúplných rodin ke spolužákům. Vyjádřeno v procentech.

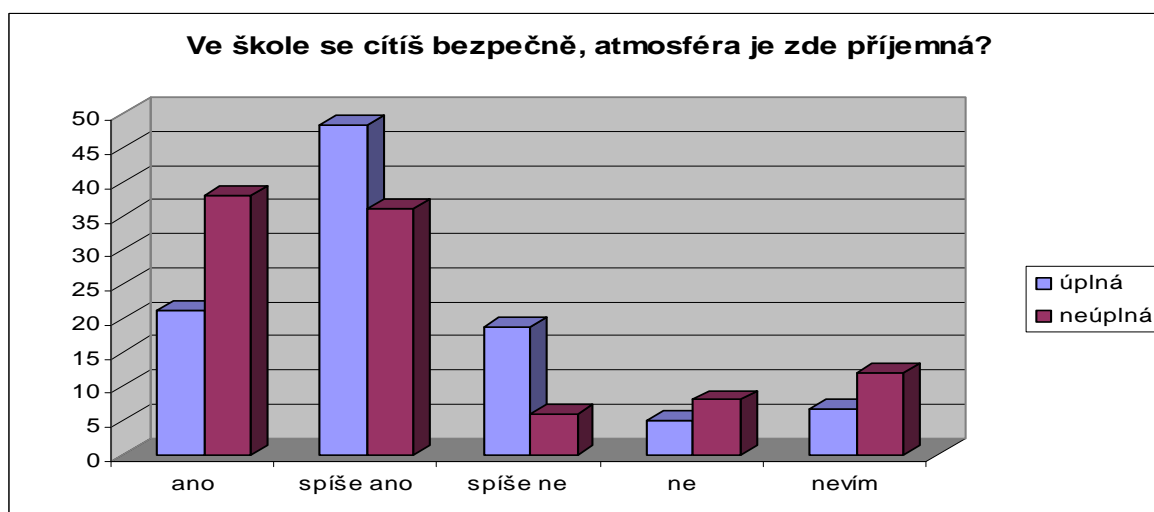
6.4.4 Klima školy

Pro správný rozvoj osobnosti žáků je nezbytné, aby se žáci ve škole cítili příjemně a bezpečně. Jen tak může probíhat socializace žádoucím směrem, proto byla také tato otázka zařazena do dotazníku. Klima školy by se podle Horké (2000, s.65) mělo vyznačovat vlastnostmi odpovídajícími výchově k demokracii, tedy být povzbuzující, respektující lidské potřeby a práva, naplněné porozuměním a empatií, pochopením, upřímností, akceptací žáka jako člověka a nikoliv podle školních úspěchů a neúspěchů.

Tabulka 22 Ve škole se cítíš bezpečně, atmosféra je zde příjemná?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Ano	25	21,19	19	38
Spíše ano	57	48,31	18	36
Spíše ne	22	18,64	3	6
Ne	6	5,08	4	8
Nevím	8	6,78	6	12
Celkem	118	100	50	100

Klima školy jako příjemné a bezpečné hodnotí 21,19 % žáků z úplných rodin a dokonce celých 38 % žáků z neúplných rodin. Spíše příjemně a bezpečně se ve škole cítí 48,31 % žáků žijících s oběma rodiči a 36 % žáků žijících s jedním z rodičů. Záporně na tuto otázku odpovědělo necelých 24 % žáků z úplných rodin oproti 14 % žáků z rodin neúplných. Žáci z rodin neúplných hodnotí klima školy pozitivněji.

Obr. 22 Srovnání vnímání klima školy žáky z úplných a neúplných rodin. Vyjádřeno v %.

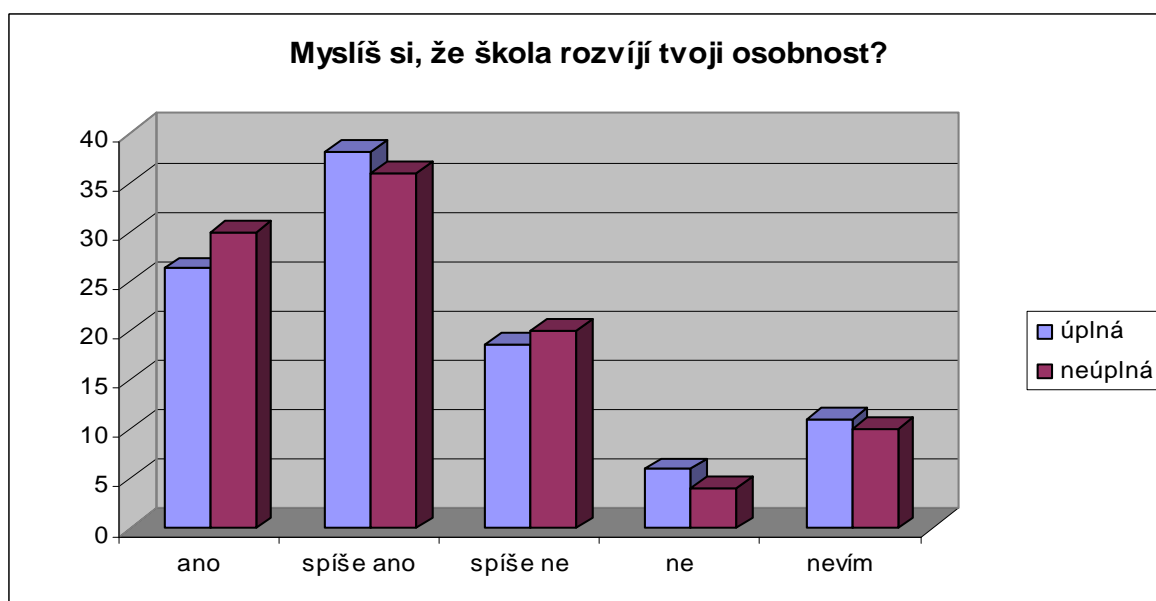
6.4.5 Názory respondentů na přínos školy vzhledem k rozvoji jejich osobnosti.

Je zajímavé dozvědět se, jak hodnotí studenti přínos školy a její vliv na rozvoj své osobnosti, a proto byla tato otázka zařazena do dotazníku.

Tabulka 23 Myslíš si, že škola rozvíjí tvoji osobnost?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Ano	31	26,27	15	30
Spíše ano	45	38,14	18	36
Spíše ne	22	18,64	10	20
Ne	7	5,93	2	4
Nevím	13	11,02	5	10
Celkem	118	100	50	100

V této otázce nejsou patrné žádné rozdíly v odpovědích mezi žáky z úplných a neúplných rodin. Názory žáků z obou typů rodin jsou téměř totožné. Necelých 65 % žáků z úplných rodin a 66 % žáků z neúplných rodin si myslí, že škola jejich osobnost rozvíjí, zhruba 25 % žáků z úplných rodin a 24 % žáků z neúplných rodin si naopak myslí, že nerozvíjí. 11 % žáků z úplných rodin a 10 % žáků z neúplných rodin na tuto otázku nedokázalo odpovědět.

Obr. 23 Srovnání názorů žáků z úplných i neúplných rodin na vliv, který škola má na rozvoj jejich osobnosti. vyjádřeno v procentech.

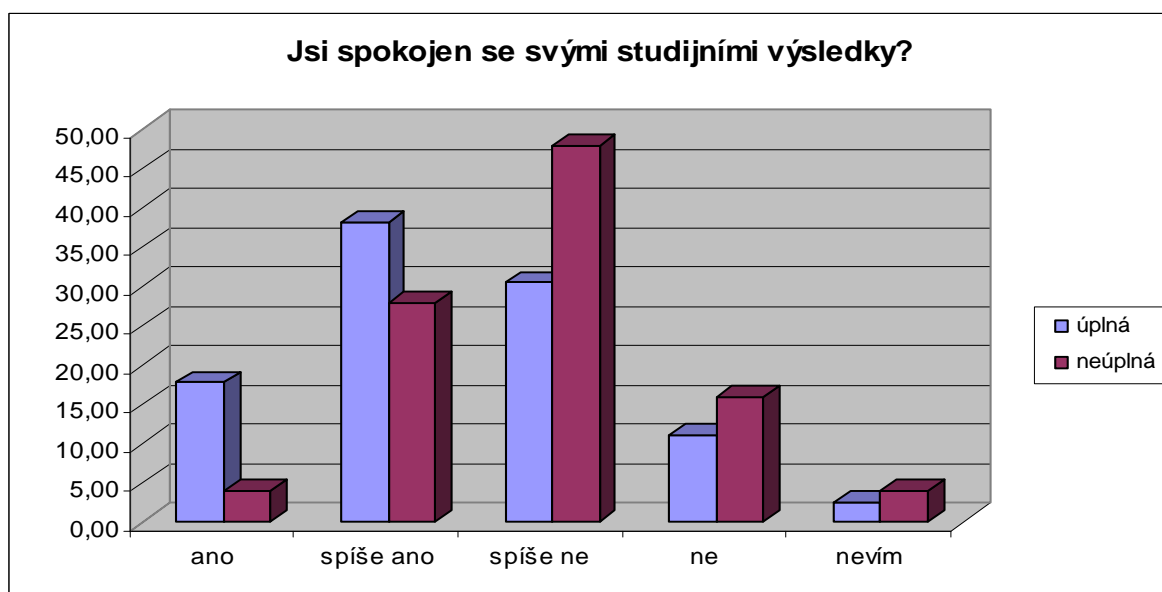
6.4.6 Spokojenost žáků se studijními výsledky.

Celkový dosažený studijní průměr všech žáků naší školy za 1. pololetí školního roku 2009/2010 činil 2,35, což je poměrně vysoké číslo. Jak jsou naši respondenti spokojeni se svými studijními výsledky ukazují data v následující tabulce.

Tabulka 24 Jsi spokojen/na se svými studijními výsledky?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Ano	21	17,80	2	4
Spíše ano	45	38,14	14	28
Spíše ne	36	30,51	24	48
Ne	13	11,02	8	16
Nevím	3	2,54	2	4
Celkem	118	100	50	100

V této otázce jsou patrné velké rozdíly mezi žáky z úplných a neúplných rodin. Se svými výsledky ve studiu je spokojeno téměř 56 % žáků z úplných rodin, ale pouze 32 % žáků z rodin neúplných. Nespokojenost se svými studijními výsledky udává pouze 41,53 % žáků z rodin úplných oproti 64 % žáků z rodin neúplných. Na tuto otázku nenalezlo odpověď jen nepatrné procento všech žáků.

Obr. 24 Srovnání pocitů spokojenosti žáků z úplných rodin a žáků z neúplných rodin se svými studijními výsledky. Vyjádřeno v procentech.

6.4.7 Dodržování školního řádu

Dodržování norem je jedním z faktorů vypovídajícím o úspěšné socializaci osobnosti. Normy, tedy pravidla pro chování, která nejsou vnímána účastníky jako nepřijatelná, jsou samy o sobě vždy vázána s přijatými hodnotami, a tudíž jejich analýza může sloužit jako součást potvrzování či vyvracení platnosti hodnot. Jaký postoj naši žáci k dodržování školního řádu zastávají? Na tuto otázku odpovídají údaje v následující tabulce.

Tabulka 25 Dodržuješ vždy školní řád?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Ano	27	22,88	9	18
Spíše ano	53	44,92	14	28
Spíše ne	26	22,03	16	32
Ne	8	6,78	8	16
Nevím	4	3,39	3	6
Celkem	118	100	50	100

Data vypovídají o rozdílech mezi žáky z úplných a neúplných rodin. Školní řád dodržuje nebo spíše dodržuje 67,80 % žáků z úplných rodin oproti 46 % žákům z rodin neúplných, což je rozdíl více než 20 %. Spíše nedodržuje nebo nedodržuje školní řád 28,81 % žáků žijících s oběma rodiči, oproti žákům žijících s jedním rodičem, kterých takto ohodnotilo své chování celých 48 %. Na otázku nedokázalo odpovědět 3,39% žáků z úplných rodin a 6 % žáků z rodin neúplných.

Obr. 25 Porovnání dodržování školního řádu mezi žáky z úplných a neúplných rodin. Vyjádřeno v procentech.

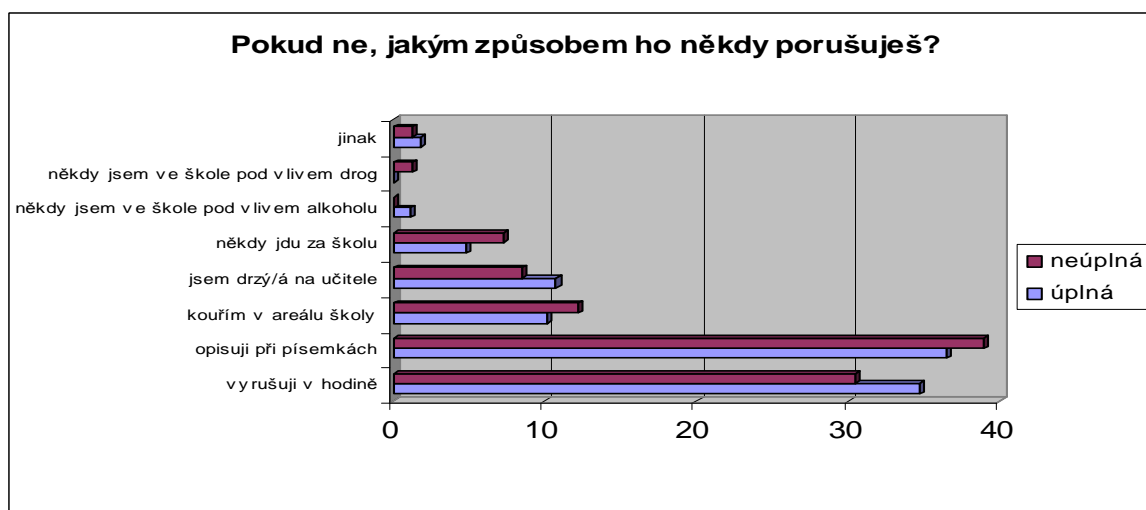
6.4.8 Přestupky proti školnímu řádu

Podle Prudkého (2009, s. 37) představují normy přechod mezi hodnotami jako fakty a hodnotami jako žádoucími skutečnostmi. Zjištění, jak žáci školní řád nejvíce porušují, je zajímavé a dokládají je data v tabulce 26.

Tabulka 26 Jakým způsobem školní řád někdy porušuješ?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Vyrušuji v hodině	58	34,73	25	30,49
Opisuji při písemkách	61	36,53	32	39,02
Kouřím v areálu školy	17	10,18	10	12,20
Jsem drzý/á na učitele	18	10,78	7	8,54
Někdy jdu za školu	8	4,79	6	7,32
Někdy jsem ve škole pod vlivem alkoholu	2	1,20	0	0
Někdy jsem ve škole pod vlivem drog	0	0	1	1,22
Jinak	3	1,80	1	1,22
Celkem	167	100	82	100

Z údajů vyčteme, že nejvíce žáků z obou typů rodin porušuje školní řád tím, že opisuje při písemkách a vyrušuje při vyučování. Dále následuje kouření v areálu školy a drzost při jednání s učitelem. Vážné přestupky, kterých se někdy dopouští, přiznalo pouze malé procento respondentů. Za školu chodí občas necelých 5 % žáků z úplných rodin a 7,32 % žáků z rodin neúplných, pod vlivem alkoholu jde někdy do školy 1,20 % žáků z rodin úplných a pod vlivem drog 1,22 % žáků z rodin neúplných.

Obr. 26 Srovnání nejčastějších způsobů porušování školního řádu mezi žáky z úplných a neúplných rodin. Vyjádřeno v procentech.

6.4.9 Dílčí shrnutí

69 % žáků z úplných rodin a 72 % žáků z rodin neúplných je ráda, že studuje na naší škole. Negativně svůj výběr školy hodnotí necelých 19 % žáků z rodin úplných a 12 % žáků žijících v rodině neúplné. Vztahy se svými učiteli hodnotí více než 83 % žáků z úplných rodin a 74 % žáků z neúplných rodin kladně. V negativním světle vidí své vztahy k učitelům necelých 8 % žáků z rodin úplných a 14 % žáků z rodin neúplných. Ještě pozitivněji ohodnotili respondenti své vztahy k ostatním spolužákům. Pouze 6 % žáků z neúplných rodin a 2 % žáků z rodin úplných vnímá své vztahy ke spolužákům jako špatné. Kvalita vztahů ve škole se samozřejmě odráží také na celkovém klimatu školy. Klima školy jako příjemné a bezpečné vnímá necelých 70 % žáků z úplných rodin a 74 % žáků z rodin neúplných. Záporně hodnotí klima školy necelých 24% žáků z rodin úplných a pouze 14 % žáků, kteří žijí v rodinách neúplných. Tito respondenti tedy vnímají klima školy celkově pozitivněji. Otázka rozvoje respondentovy osobnosti působením školy byla pro některé naše žáky složitá na pochopení, téměř 11 % žáků z obou typů rodin na ni nedokázalo najít odpověď. Téměř 65 % žáků z rodin úplných a 66 % žáků z rodin neúplných na tuto otázku odpovědělo kladně a 25 % žáků z rodin a 24 % žáků z rodin neúplných záporně. Čísla jsou téměř shodná u respondentů v obou typech rodin. V otázce spokojenosti se studijními výsledky jsou mezi žáky a typech rodin již vidět značné rozdíly. Se svými výsledky ve studiu je spokojeno téměř 56% žáků z úplných rodin, ale pouze 32% žáků z rodin neúplných. Nespokojenost se svými studijními výsledky udává pouze 41,53 % žáků z rodin úplných oproti 64 % žáků z rodin neúplných. Také v otázce týkající se dodržování školního řádu rozdíly existují. Podle svých slov dodržuje školní řád o 20 % žáků z úplných rodin více než z rodin neúplných. Nejčastějšími přestupky proti školnímu řádu jsou v obou typech rodin opisování při písemkách a vyrušování ve vyučovacích hodinách. Dále následuje kouření v areálu školy a drzost při jednání s učiteli. Vážné přestupky jsou zastoupeny jen v nepatrném počtu případů. Za školu chodí občas necelých 5% žáků z úplných rodin a 7,32 % žáků z rodin neúplných, pod vlivem alkoholu jde někdy do školy 1,20% žáků z rodin úplných a pod vlivem drog 1,22 % žáků z rodin neúplných. Zůstává otázkou, zda jsou odpovědi skutečně pravdivé a reálné, anebo zda jsou údaje zkreslené, protože někteří žáci měli obavy z možných následků v případě, že odpoví pravdivě, což je mohlo vést k tomu, že raději na otázku neodpověděli.

6.5 Prostředí domova mládeže

Do dotazníku byly samozřejmě zařazeny také otázky, které se týkají prostředí domova mládeže, protože se jedná o průzkum ubytovaných žáků, a protože se také toto prostředí podílí významným způsobem na socializaci a utváření hodnotových systémů respondentů.

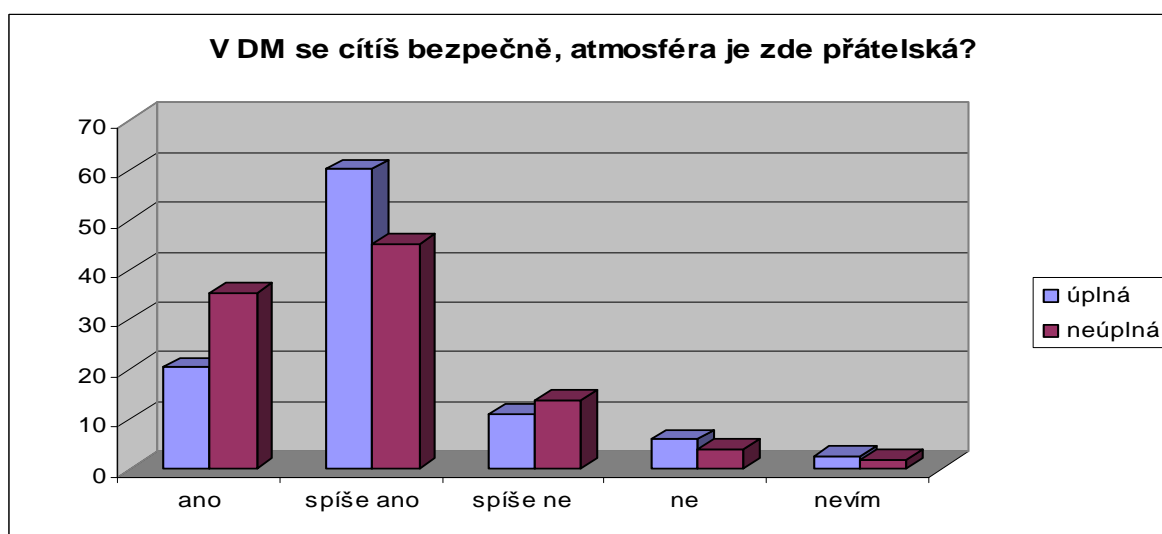
6.5.1 Klima domova mládeže

Domov mládeže nahrazuje našim žákům rodinné prostředí, vychovatel zastupuje rodiče, proto je velmi důležité, aby se naši žáci cítili v DM příjemně a bezpečně.

Tabulka 27 V DM se cítíš bezpečně, atmosféra je zde přátelská?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Ano	24	20,34	18	35
Spíše ano	71	60,17	23	45
Spíše ne	13	11,02	7	14
Ne	7	5,93	2	4
Nevím	3	2,54	1	2
Celkem	118	100	50	100

Více než 80 % žáků z úplných rodin hodnotí klima v DM jako přátelské a bezpečné, žáci z rodin neúplných se na stejné odpovědi shodlo také v 80 % případů. Negativně hodnotí klima 17 % žáků z úplných rodin a 18 % žáků z rodin neúplných. Zhruba 2 % respondentů z obou typů rodin neumí tuto otázku zodpovědět.

Obr. 27 Porovnání názorů žáků z úplných a neúplných rodin na klima v DM. Vyjádřeno v procentech.

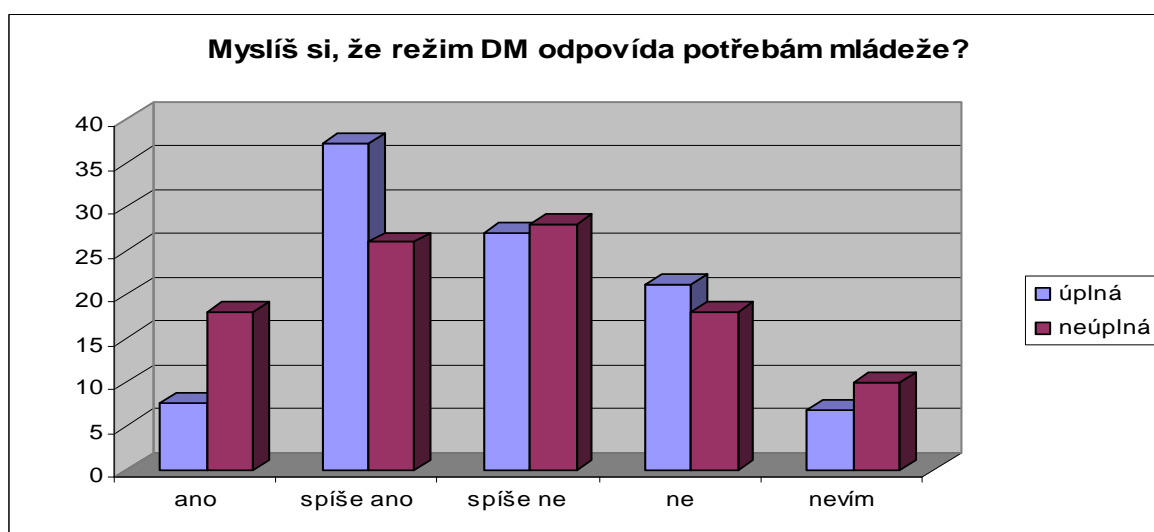
6.5.2 Názory žáků na režim v domově mládeže

V domově mládeže dbáme na dodržování režimu, který se mnohdy může zdát některým mladým omezující a příliš přísný. Je proto zajímavé dozvědět se, jaké názory na tuto problematiku naši žáci zastávají.

Tabulka 28 Myslíš si, že režim v DM odpovídá potřebám mládeže?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Ano	9	7,63	9	18
Spíše ano	44	37,29	13	26
Spíše ne	32	27,12	14	28
Ne	25	21,19	9	18
Nevím	8	6,78	5	10
Celkem	118	100	50	100

Přesně podle očekávání dopadlo vyhodnocení odpovědí na otázku týkající se režimu v DM. Velká část žáků z obou typů rodin si myslí, že režim v DM potřebám mládeže neodpovídá nebo spíše neodpovídá. Přesně řečeno tento názor zastává 48,31 % žáků z úplných rodin a 46 % žáků z rodin neúplných. Pouze 44,89 % žáků z úplných rodin si myslí, že režim potřebám mládeže odpovídá nebo spíše odpovídá, žáci z neúplných rodin odpověděli kladně ve 44 % případů, z čehož je patrné, že ani v názorech na tuto otázku nemá typ rodiny na odpovědi respondentů žádný vliv.

Obr. 28 Porovnání názorů žáků z úplných a neúplných rodin na režim v domově mládeže. Vyjádřeno v procentech.

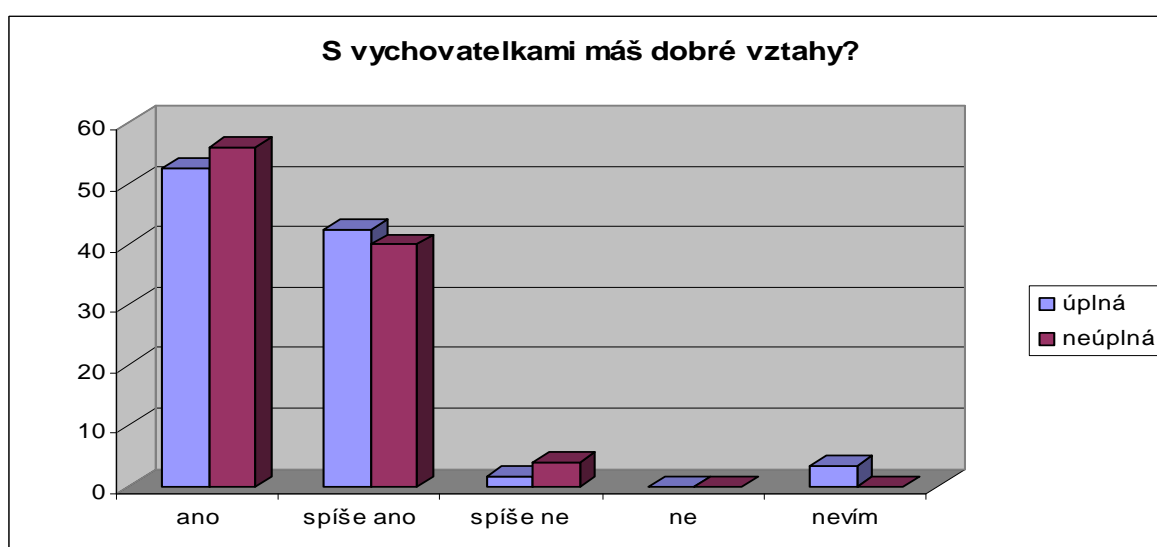
6.5.3 Kvalita vztahů žáků k vychovatelkám

Vychovatel v domově mládeže zastupuje rodiče, proto je velmi důležité navázání neformálního vztahu se žáky, založeného na důvěře. Jak tyto vztahy k vychovatelům hodnotí respondenti? Toto zjištění bylo cílem dané otázky.

Tabulka 29 S vychovatelkami máš dobré vztahy?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Ano	62	52,54	28	56
Spíše ano	50	42,37	20	40
Spíše ne	2	1,69	2	4
Ne	0	0	0	0
Nevím	4	3,39	0	0
Celkem	118	100	50	100

Z tabulky je jasné patrné, že žáci z obou typů rodin hodnotí vztahy s vychovatelkami velmi pozitivně. Přesně řečeno je to 52,54 % žáků z úplných rodin a 56 % žáků z neúplných rodin. Spíše dobré vztahy má k vychovatelkám 42,37 % žáků z úplných rodin a 40 % žáků z neúplných rodin. Pouze 1,69 % z rodin úplných a 4% žáků z rodin neúplných vidí vztahy k vychovatelkám spíše jako negativní a 3,39 % žáků z úplných rodin neumělo své vztahy k vychovatelkám ohodnotit. Z takového výsledku máme upřímnou radost.

Obr. 29 Srovnání kvality vztahů žáků k vychovatelkám mezi respondenty z úplných a neúplných rodin. Vyjádřeno v procentech.

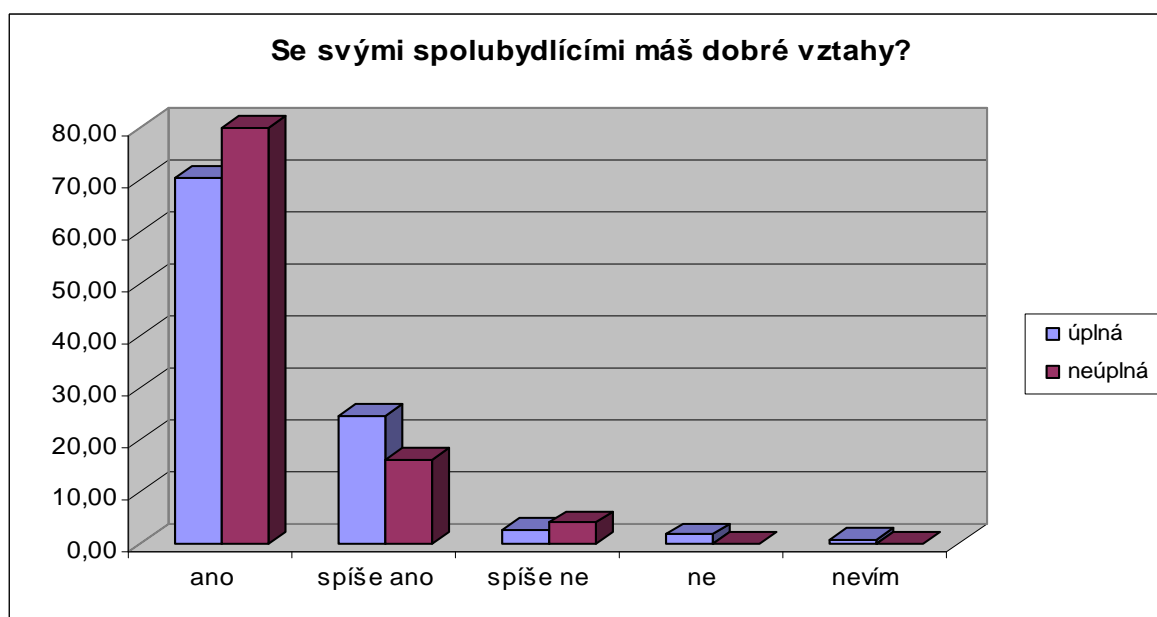
6.5.4 Kvalita vzájemných vztahů mezi ubytovanými žáky v DM

Dalším předpokladem toho, aby se žáci cítili v DM příjemně a bezpečně, jsou pozitivní a kamarádské vztahy mezi samotnými žáky. Další otázka byla zaměřena na zjišťování kvality těchto vzájemných vztahů.

Tabulka 30 Se svými spolubydlícími máš dobré vztahy?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Ano	83	70,34	40	80
Spíše ano	29	24,58	8	16
Spíše ne	3	2,54	2	4
Ne	2	1,69	0	0
Nevím	1	0,85	0	0
Celkem	118	100	50	100

Rovněž vzájemné vztahy mezi žáky v domově mládeže jsou velmi pozitivně hodnoceny, což svědčí o tom, že DM vytváří dobré podmínky a prostředí pro rozvoj žáků z hlediska jejich sociálního vývoje. Pozitivně hodnotí své vztahy se spolubydlícími až 96% respondentů z obou typů rodin, což je pro pedagogy v našem zařízení velmi příjemné zjištění.

Obr. 30 Srovnání kvality vzájemných vztahů respondentů z úplných a neúplných rodin se spolubydlícími. Vyjádřeno v procentech.

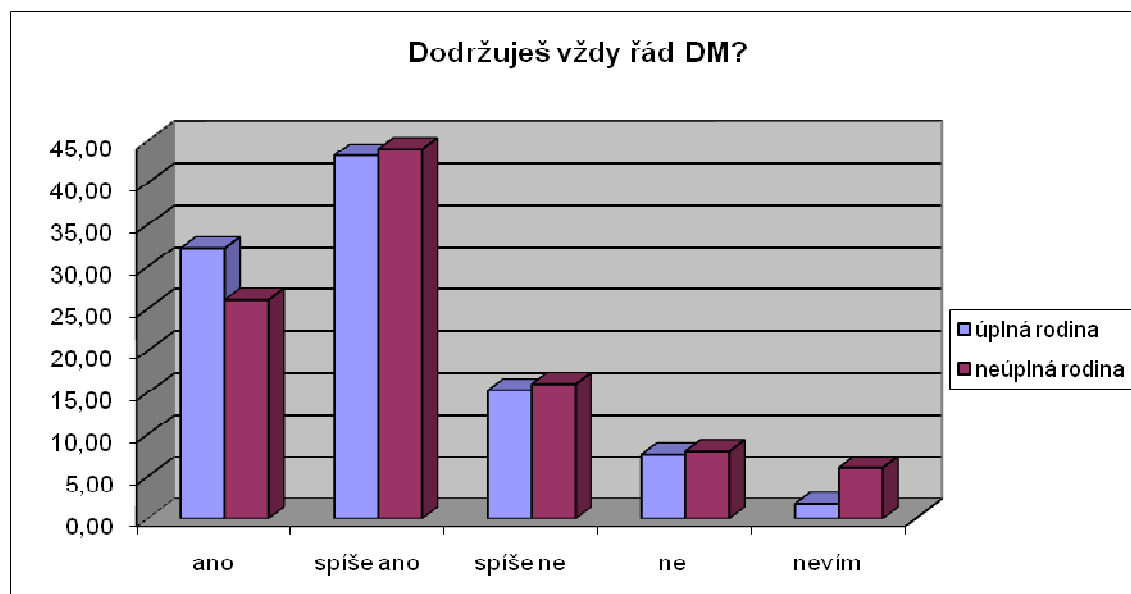
6.5.5 Postoj k dodržování řádu DM

Stejně jako ve škole, platí také v DM určité normy a předpisy, podle kterých by se měli naši žáci chovat a které by měli dodržovat nejen oni ale i vychovatelé. Jak se k těmto předpisům a předepsaným normám chování staví naši žáci, je vyhodnoceno v následující tabulce.

Tabulka 31 Dodržuješ vždy řád DM?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Ano	38	32,20	13	26
Spíše ano	51	43,22	22	44
Spíše ne	18	15,25	8	16
Ne	9	7,63	4	8
Nevím	2	1,69	3	6
Celkem	118	100	50	100

Z údajů vyplývá, že řád DM podle svých slov dodržuje nebo spíše dodržuje 75,42 % žáků z úplných rodin a 70 % žáků z rodin neúplných, což jsou značně vysoké hodnoty. Řád DM nedodržuje nebo spíše nedodržuje pouze 22,88 % žáků z úplných rodin a 24 % žáků z rodin neúplných. Na otázku neumělo odpovědět 1,69 % žáků z rodin žijících v úplné rodině a 6 % žáků žijících v neúplné rodině. Vidíme, že ani v této otázce nehraje roli typ rodiny, ve které respondent vyrůstá, neboť dosažené hodnoty odpovědí u obou typů respondentů jsou téměř shodné.

Obr. 31 Srovnání postojů respondentů z úplných a neúplných rodin k dodržování řádu DM. Vydáno v procentech.

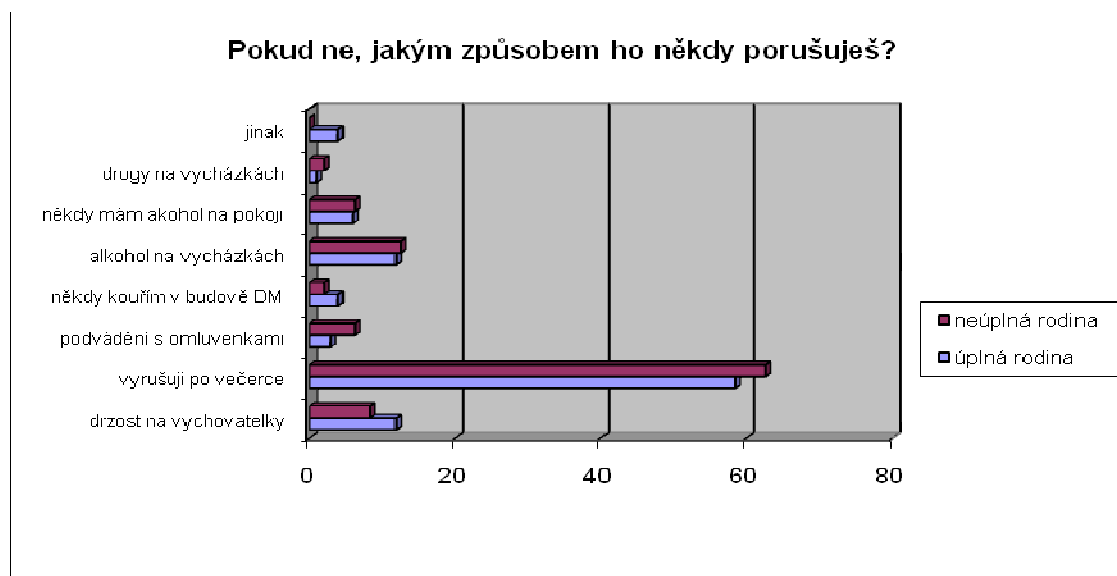
6.5.6 Přestupky žáků proti řádu DM

Jak jsou na tom naši žáci s dodržováním nebo porušováním norem přípustného a nepřípustného chování v domově mládeže udávají data v následující tabulce.

Tabulka 32 Jakým způsobem někdy řád DM porušuješ?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Jsem drzý/á na vychovatelky	12	11,88	4	8,33
Vyrušuji po večerce	59	58,42	30	62,50
Někdy podvádím s omluvenkami	3	2,97	3	6,25
Kouřím v budově DM	4	3,96	1	2,08
Alkohol na vycházkách	12	11,88	6	12,50
Alkohol na pokoji	6	5,94	3	6,25
Někdy přijdu z vycházek pod vlivem drog	1	0,99	1	2,08
Jinak	4	3,96	0	0
Celkem	101	100	48	100

Jako nejčastější přestupky proti řádu, ke kterým v DM dochází, uváděli respondenti v obou typech rodin rušení nočního klidu po večerce, příchod z vycházek pod vlivem alkoholu a na třetím místě drzé jednání vůči vychovatelkám. U žáků z neúplných rodin následují podvody s omluvenkami a alkohol na pokoji a 2 % respondentů z těchto rodin uvádí také kouření v budově a příchod z vycházek pod vlivem drog. U žáků z úplných rodin je pořadí odlišné, na 4.místě je to alkohol na pokoji, dále kouření v budově DM, podvody s omluvenkami a příchod z vycházek pod vlivem drog.

Obr. 32 Srovnání nejčastějších způsobů porušování řádu DM mezi žáky z rodin úplných a žáky z rodin neúplných. Vyjádřeno v procentech.

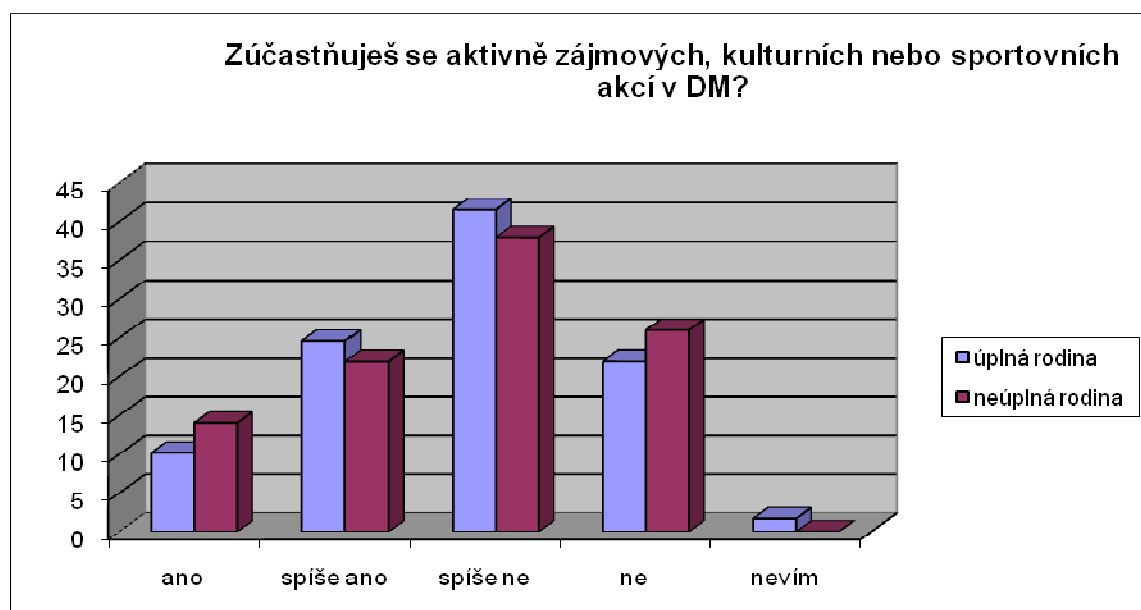
6.5.7 Účast respondentů na zájmových, kulturních a sportovních akcích v DM

Účast žáků na těchto akcích v DM je podle mých zkušeností velmi nízká, přestože se snažíme pestrou nabídkou činností a aktivit vytvořit v DM kvalitní podmínky pro aktivní trávení volného času našich žáků. Jak tyto podmínky naši žáci využívají udávají hodnoty v tabulce.

Tabulka 33 Zúčastňuješ se aktivně zájmových, kulturních a sportovních akcí v DM?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Ano	12	10,17	7	14
Spíše ano	29	24,58	11	22
Spíše ne	49	41,53	19	38
Ne	26	22,03	13	26
Nevím	2	1,69	0	0
Celkem	118	100	50	100

Předpokládala jsem, že účast žáků z úplných rodin na zájmové činnosti v DM bude vyšší, než u žáků z rodin neúplných, tento předpoklad se však, jak je vidět z tabulky nenaplnil. Volnočasových aktivit v DM se zúčastňuje nebo spíše zúčastňuje 34,75 % žáků z úplných rodin a 36 % žáků z rodin neúplných. Záporně na tuto otázku odpovědělo 63,56 % žáků z rodin úplných a 64 % žáků z rodin neúplných, z čehož vyplývá, že ani v zapojování žáků do zájmové činnosti nehraje typ rodiny žádnou roli.

Obr. 33 Srovnání účasti respondentů z úplných a neúplných rodin na zájmových, kulturních a sportovních akcích v DM. Vyjádřeno v procentech.

6.5.8 Dílčí shrnutí

Klima v domově mládeže vnímá 80 % respondentů z úplných i neúplných rodin, jako bezpečné a přátelské. Negativně toto klima v DM působí na 17 % žáků z úplných rodin a 18% žáků z rodin neúplných. Podle mého názoru je toto číslo dost vysoké, jedná se přibližně o pětinu našich žáků. Proto bude nutné, zaměřit se na zjištění důvodů těchto žáků k negativnímu hodnocení klimatu v DM a následně na jejich odstranění nebo alespoň zmírnění. V názorech na klima a také na režim domova mládeže a rovněž tak na vzájemné vztahy v DM neexistují rozdíly, které by byly závislé na typu rodiny respondentů. Více než 46 % žáků z úplných rodin a 48% žáků z neúplných rodin si myslí, že režim DM potřebám mládeže neodpovídá. Pouze 44, 89% žáků z úplných rodin si myslí, že režim potřebám mládeže odpovídá nebo spíše odpovídá, žáci z neúplných rodin odpověděli kladně ve 44% případech. Vztahy žáků k vychovatelkám hodnotí téměř 95 % respondentů z úplných rodin na dobré nebo velmi dobré úrovni a respondenti z neúplných rodin to bylo v 96 % případech. Stejně pozitivně dopadlo hodnocení vztahů respondentů z obou typů rodin ke svým spolubydlícím v DM. Jako velmi dobré nebo dobré hodnotí tyto vztahy 96 % respondentů v obou typech rodin. Řád DM vždy dodržuje nebo spíše dodržuje podle svých slov více než 75 % respondentů žijících v úplných rodinách a 70 % respondentů z rodin neúplných. Řád DM naopak nedodržuje nebo spíše nedodržuje necelých 23 % žáků z úplných rodin a 24 % žáků z rodin neúplných. Z těchto údajů vyplývá, že ani v otázce dodržování nebo porušování řádu DM nehraje typ rodiny, ve které respondent vyrůstá žádnou výraznou roli, neboť dosažené hodnoty odpovědí u obou typů respondentů jsou téměř shodné. Jako nejčastější přestupky, kterých se naši žáci dopouští proti řádu DM, respondenti z obou typů rodin shodně uváděli rušení nočního klidu, alkohol na vycházkách a drzé chování k vychovatelkám. U žáků z neúplných rodin následují podvody s omluvenkami a alkohol na pokoji a 2 % respondentů z těchto rodin uvádí také kouření v budově a příchod z vycházek pod vlivem drog. U žáků z úplných rodin je pořadí těchto přestupků odlišné. Na 4. místě je to alkohol na pokoji, následuje kouření v budově DM, podvody s omluvenkami a výčet uzavírá příchod z vycházek pod vlivem drog. Ani v odpovědích na poslední otázku, která se týkala zapojování žáků do zájmové činnosti nehrál typ rodiny žádnou roli. Volnočasových aktivit v DM se zúčastňuje nebo spíše zúčastňuje 34,75 % žáků z úplných rodin a 36% žáků z rodin neúplných, z čehož vyplývá, že zhruba dvě třetiny žáků o kulturní a sportovní akce v DM neprojevují žádný zájem.

6.6 Osobnost a subjektivní preference hodnot žáků

V této části nalezneme subjektivní názory respondentů na osobní preference životních hodnot a jejich budoucích životních cílů a očekávání.

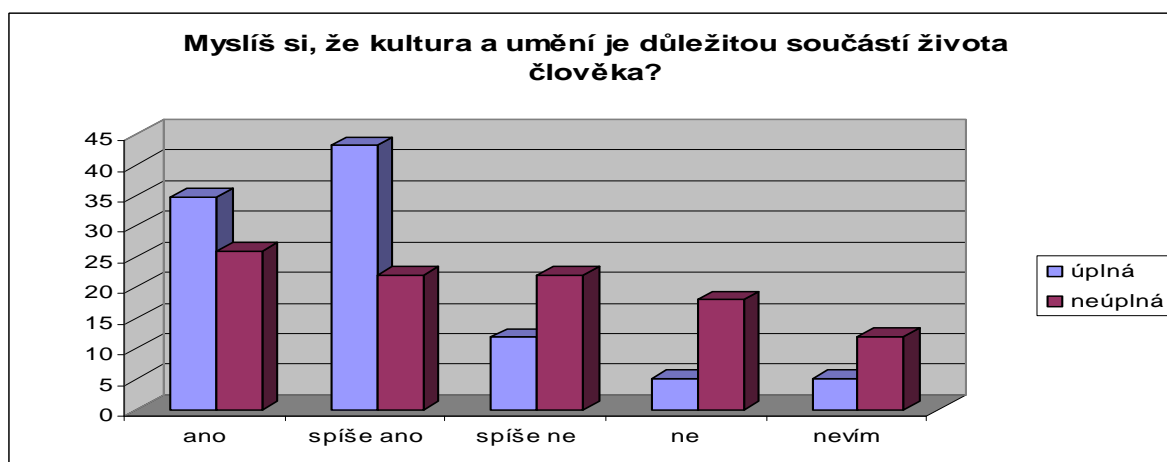
6.6.1 Názory žáků na význam kultury a umění v životě člověka

Zájem našich žáků o účast na kulturních akcích v DM je poměrně malý, proto byla zařazena do dotazníku otázka, která zkoumá postoje žáků k významu kultury pro člověka. Výsledky nalezneme v tabulce 35.

Tabulka 34 Myslíš si, že je kultura důležitou součástí života člověka?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Ano	41	35	13	26
Spíše ano	51	43	11	22
Spíše ne	14	12	11	22
Ne	6	5	9	18
Nevím	6	5	6	12
Celkem	118	100	50	100

Pozitivně hodnotí význam kultury v životě člověka 78 % žáků z úplných rodin, na rozdíl od žáků z rodin neúplných, kteří pozitivní význam kultury spatřují pouze v 48 % případů. Zde je jasně patrný rozdíl mezi respondenty z obou typů rodin. Žáci z úplných rodin nepřikládají kultuře v životě význam v 17 %, naopak žáci z neúplných rodin tento názor zastávají ve 40 %. Význam kultury nedokázalo zhodnotit 5% žáků z rodin úplných a 12 % žáků z rodin neúplných.

Obr. 34 Porovnání názorů respondentů z úplných a neúplných rodin na význam kultury pro život člověka. Vyjádřeno v procentech.

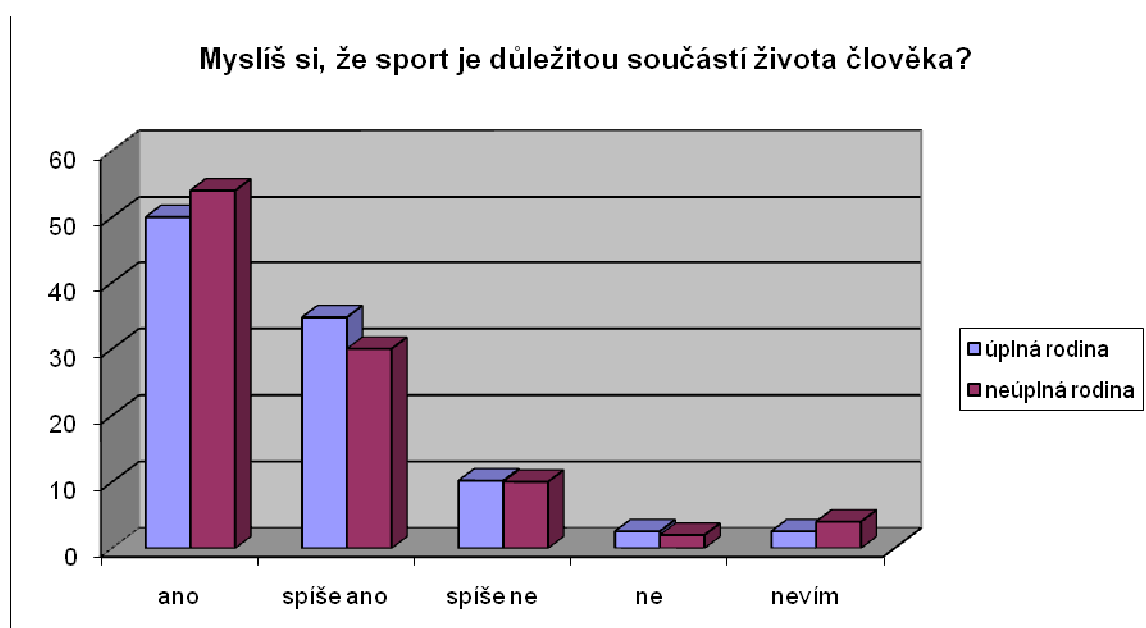
6.6.2 Názory žáků na význam sportu pro život člověka

Sport a aktivní pohyb je důležitou součástí zdravého životního stylu člověka. Podle mých zkušeností, účast žáků ve sportovních kroužcích v DM, příliš nenasvědčuje tomu, že by naši žáci tento zdravý životní styl preferovali. Názory respondentů na význam sportu v životě člověka vyjadřují data v následující tabulce.

Tabulka 35 Myslíš si, že je sport důležitou součástí života člověka?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Ano	59	50	27	54
Spíše ano	41	34,75	15	30
Spíše ne	12	10,17	5	10
Ne	3	2,54	1	2
Nevím	3	2,54	2	4
Celkem	118	100	50	100

Pozitivně hodnotí význam sportu 84,75 % žáků z úplných rodin a také žáci v neúplných rodinách to vidí stejně v 84 % případů. Údaje v tabulce dokladují, že také v této otázce se vliv typu rodiny na názory respondentů neprojevil. Význam sportu pro život člověka nedoceňuje také shodné procento žáků v obou typech rodin, a je to necelých 13 % žáků žijících s oběma rodiči a 12 % žáků žijících s jedním rodičem.

Obr. 35 Porovnání názorů respondentů z úplných a neúplných rodin na význam sportu pro život člověka. Vyjádřeno v procentech.

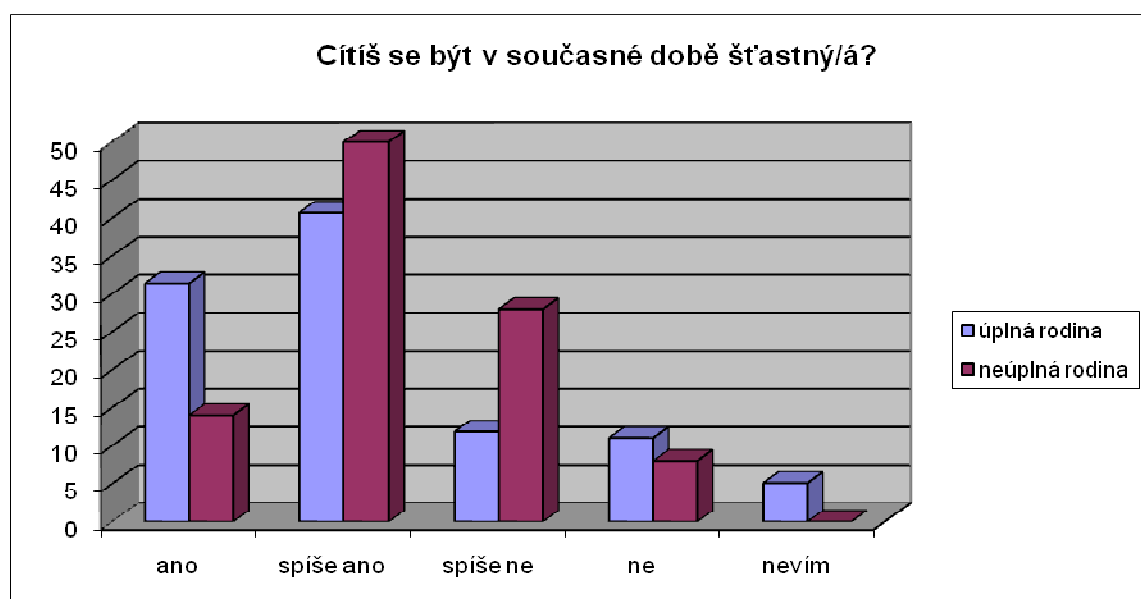
6.6.3 Individuální prožívání pocitu štěstí

Jedním z ukazatelů kvality života člověka je podle Možného (2002, s.14) individuální stav pohody, spokojenosti či štěstí. Aby se člověk cítil šťastný, je u něho nutná absence pocitu neštěstí a nespokojenosti, deprese či úzkosti, dále je u něho nutná přítomnost pozitivní emoce, radosti nebo slasti. A dále je zde zapotřebí registrovat ještě stabilnější stav, jakousi celkovou spokojenost se svým životem, v rodině, práci nebo ve škole, ve volném čase a podobně. Jak hodnotí svůj současný stav pohody respondenti je znázorněno v tabulce 37.

Tabulka 36 Cítíš se být v současné době šťastný/á

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Ano	49	31	7	14
Spíše ano	48	41	25	50
Spíše ne	14	12	14	28
Ne	13	11	4	8
Nevím	6	5	0	0
Celkem	118	100	50	100

Vidíme, že žáci z úplných rodin se cítí být v současné době šťastnější než žáci z neúplných rodin, o celých 17 % vedou v odpovědích ano. Spíše šťastnými se cítí být naopak o 9 % žáků z neúplných rodin více, celkově tedy převažuje pozitivní hodnocení pocitu spokojenosti u žáků žijících v úplných rodinách, a to o 8 %.

Obr. 36 Znázornění rozdílů v individuálním pocitu štěstí mezi žáky z úplných a neúplných rodin. Vyjádřeno v procentech.

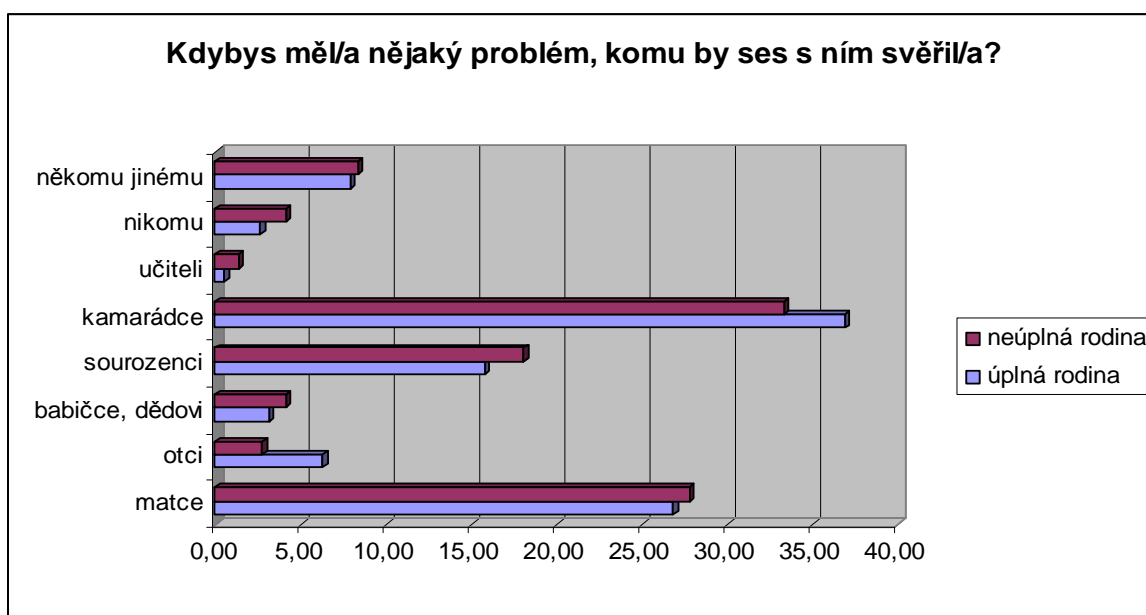
6.6.4 Kdybys měl/a nějaký problém, komu by ses s ním svěřil/a?

Tato otázka zjišťuje, které osoby jsou pro naše respondenty subjektivně významné, důležité, ke komu mají důvěru. Někteří žáci v této otázce vyplnili více možností než jednu, proto je celkový počet odpovědí vyšší než je počet zkoumaných osob. Viz tabulka 38.

Tabulka 37 Kdybys měl/a nějaký problém, komu by ses s ním svěřil/a?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Matce	51	26,84	20	27,78
Otci	12	6,32	2	2,78
Babičce, dědovi	6	3,16	3	4,17
Sestře, bratrovi	30	15,79	13	18,06
Kamarádovi	70	36,84	24	33,33
Učiteli, vychovatelce	1	0,53	1	1,39
Nikomu	5	2,63	3	4,17
Někomu jinému	15	7,89	6	8,33
Celkem	190	100	72	100

Nejvíce respondentů z obou typů rodin by se s problémem svěřilo kamarádům, na druhém místě je to matka, a na třetím místě sourozenec, na čtvrtém místě uváděli respondenti z obou typů rodin někoho jiného, a sem zařadili svého přítele a psa. V úplných rodinách se na pátém místě umístili otcové, dále prarodiče, 2,63 % respondentů by se nesvěřilo nikomu a 0,53 % žáků učitel nebo vychovatelce. V rodinách neúplných obsadili páté místo ti, kteří by se svěřili někom jinému, a to většinou přáteli, na šestém místě to jsou prarodiče společně s těmi, kteří se nikomu nesvěřují, výčet uzavírají otcové a pedagogové.

Obr. 37 Porovnání rozdílů mezi respondenty z úplných a neúplných podle výběru osob, kterým by se svěřili se svým problémem. Vyjádřeno v procentech.

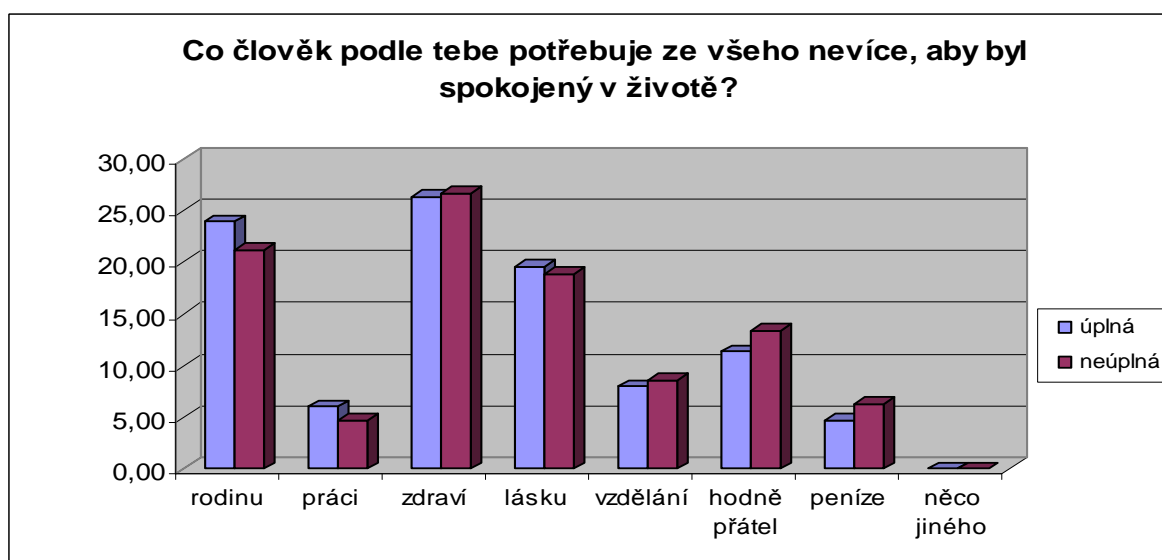
6.6.5 Co podle tebe člověk potřebuje ze všeho nejvíce, aby byl v životě spokojený

Otázka zjišťuje představy respondentů o nejdůležitějších hodnotách nutných pro spokojený život. Celkový součet odpovědí je vyšší než je celkový počet respondentů, a to z toho důvodu, že někteří respondenti zaškrtnli více možností než jednu. Viz tabulka 39.

Tabulka 38 Názory respondentů na nejdůležitější životní hodnoty

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Fungující rodinu	72	24	27	21
Zajímavou práci	18	6	6	5
Zdraví	79	26	34	27
Lásku	59	20	24	19
Vzdělání	24	8	11	9
Hodně přátel	34	11	17	13
Majetek, peníze	14	5	8	6
Něco jiného	0	0	0	0
Celkem	300	100	127	100

Podle názorů žáků je pro spokojený život nejdůležitější být zdravý, mít rodinu a lásku. Tyto tři hodnoty určili žáci z obou typů rodin na prvních třech místech. Na dalším místě se objevuje hodně přátel, vzdělání a zajímavá práce a majetek a peníze. Rozdíly v dosažených procentech u jednotlivých hodnot a typech rodin jsou zanedbatelné.

Obr. 38 Srovnání výběru hodnot respondentů z úplných a neúplných rodin podle jejich důležitosti a významu pro spokojenost v životě, pro život člověka. Vyjádřeno v procentech.

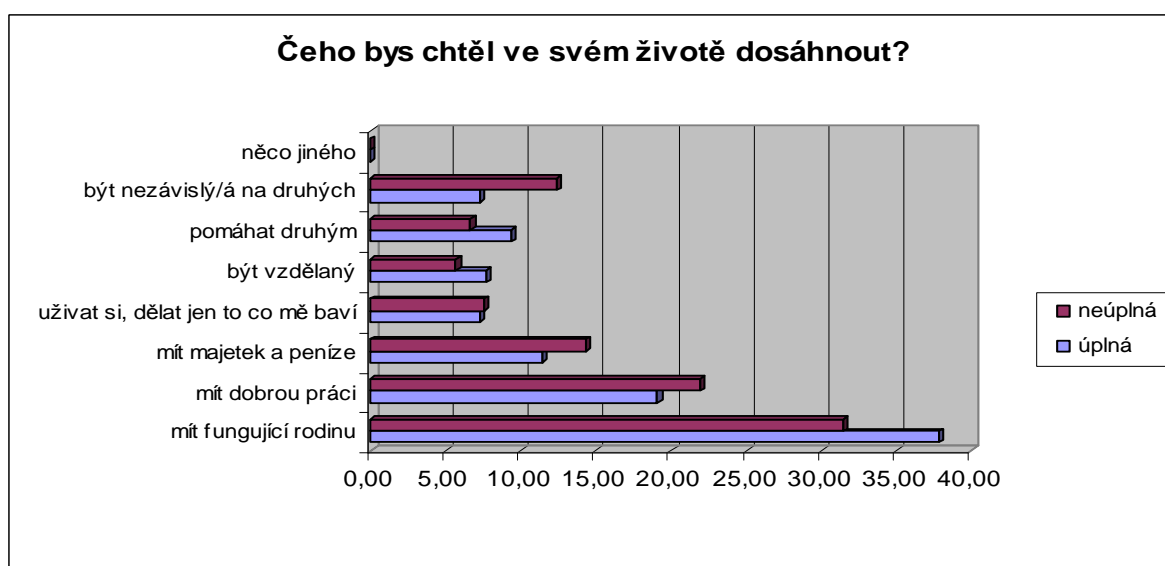
6.6.6 Budoucí životní cíle a očekávání respondentů

Způsob vnímání a hodnocení své budoucnosti je podle Macka (2003, s.70) velmi důležitý v procesu formování osobnosti v adolescenci. Dospívající si již začínají uvědomovat, že některá aktuální rozhodnutí mohou ovlivnit jejich budoucí život. Budoucí cíle našich respondentů jsou znázorněny v tabulce 40.

Tabulka 39 Čeho bys chtěla ve svém životě dosáhnout

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Partner a rodina	93	37,8	33	31,43
Dobrá práce a prac. úspěchy	47	19,11	23	21,9
Mít majetek a peníze	28	11,38	15	14,29
Užívat si, dělat jen to, co mě baví	18	7,32	8	7,62
Vzdělávat se, být vzdělaný	19	7,72	6	5,71
Pomáhat druhým	23	9,35	7	6,67
Být nezávislý na druhých	18	7,32	13	12,38
Něco jiného	0	0	0	0
Celkem	245	100	105	100

Z hlediska životního cíle je pro největší skupinu respondentů nejdůležitější hodnotou dosažení fungující rodiny a hodného partnera. Na druhém místě je dobrá práce a pracovní úspěchy a na třetím místě mít majetek a peníze. Mezi respondenty z úplných a neúplných rodin jsou v této otázce procentuelní rozdíly. Žáci z neúplných rodin zařadili na 4. místo cíl být nezávislý na druhých, u žáků z úplných rodin to je pomáhat druhým. na 5. místě v rodinách úplných skončil cíl vzdělávat se, kdežto v rodinách neúplných tento cíl skončil až na posledním místě. 5. místo v rodinách neúplných obsadil cíl užívat si, dělat jen to, co mě baví. Rozdíly jsou lépe viditelné v grafu.

Obr. 39 Znázorňuje rozdíly v životních cílech respondentů z úplných a neúplných rodin. Vyjádřeno v procentech.

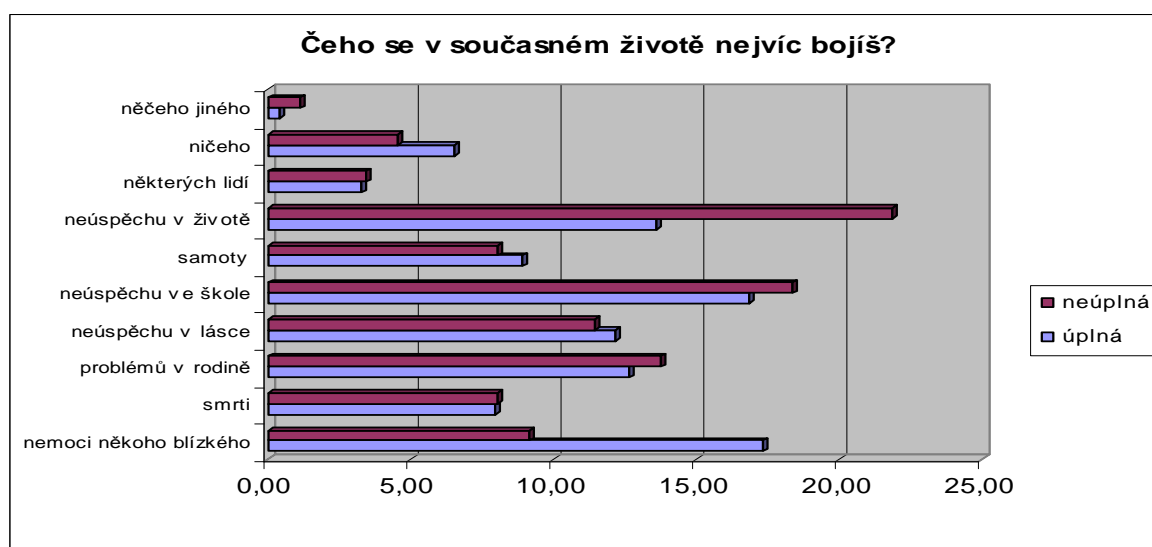
6.6.7 Nejčastěji pocíťované obavy žáků

Adolescenti jsou ve svém každodenním životě konfrontováni s celou řadou problémů a starostí, jejichž zdrojem je právě období dospívání a počínající změna statusu a osvojování si nových rolí. Rozsah těchto subjektivních starostí a obav respondentů ukazují data v následující tabulce.

Tabulka 40 Čeho se v současné době nejvíce bojíš?

Odpověď	Žáci z úplných rodin		Žáci z neúplných rodin	
	Četnost	Procenta	Četnost	Procenta
Nemoci někoho blízkého	37	17,37	8	9,2
Smrti	17	7,98	7	8,05
Problémů v rodině	27	12,68	12	13,79
Neúspěchu v lásce	26	12,21	10	11,49
Neúspěchu ve škole	36	16,9	16	18,39
Samoty	19	8,92	7	8,05
Neúspěchu v životě	29	13,62	19	21,84
Některých lidí	7	3,29	3	3,45
Ničeho	14	6,57	4	4,6
Něčeho jiného	1	0,47	1	1,15
Celkem	213	100	87	100

Žáci z úplných rodin se nejvíce bojí nemoci někoho blízkého, kdežto žáci z neúplných rodin strach o někoho blízkého zařadili až na 5. místo a jejich největší obavou je neúspěch v životě. Na 2. místě u žáků z obou typů rodin je strach z neúspěchu ve škole a na 3. místě jsou obavy z problémů v rodině.

Obr. 40 Znárodnuje rozdíly v pocíťovaném strachu u žáků z rodin úplných a neúplných. Vyjádřeno v procentech.

6.6.8 Dílčí shrnutí

Výzkum potvrdil existenci rozdílů v hodnocení významu kultury pro život člověka mezi respondenty z úplných a neúplných rodin. Kladně význam kultury hodnotí žáci z úplných rodin v 78 %, na rozdíl od žáků z rodin neúplných, kteří pozitivní význam kultury spatřují pouze v 48 %. Žáci z úplných rodin nepřikládají kultuře v životě význam v 17 %, naopak žáci z neúplných rodin tento názor zastávají ve 40 %. Význam kultury nedokázalo zhodnotit 5% žáků z rodin úplných a 12 % žáků z rodin neúplných.

Význam sportu kladně hodnotí 84,75 % žáků z úplných rodin a 84 % žáků z neúplných rodin. V tomto případě se vliv typu rodiny na názory respondentů neprojevil. Význam sportu pro život člověka nedoceňuje také přibližně shodné procento žáků v obou typech rodin, a je to necelých 13 % žáků žijících s oběma rodiči a 12 % žáků žijících s jedním rodičem.

Co se týká současného stavu individuální pohody a štěstí respondentů jsou na tom o 17 % lépe žáci z úplných rodin, kterých se cítí být šťastno 31 % oproti 14 % žáků z rodin neúplných. Spíše šťastnými se cítí být naopak o 9 % žáků z neúplných rodin více, celkově tedy převažuje pozitivní hodnocení pocitu spokojenosti u žáků žijících v úplných rodinách o 8 %. Spíše nešťastných se cítí v současné době být 28 % žáků z neúplných rodin a 12 % žáků z rodin úplných. Naprosto negativně na tuto otázku odpovědělo 11 % žáků z úplných rodin a 8 % žáků z neúplných, což znamená, že celkově převažuje o 13 % negativní hodnocení pocitu spokojenosti u respondentů z neúplných rodin.

Vyhodnocení otázky zkoumající referenční osoby žáků dokazuje, že pro respondenty z obou typů rodin jsou již pro svěřování se s problémy důležitější kamarádi, téměř 37 % žáků z úplných rodin a zhruba 33 % žáků z neúplných rodin by se jim se svým problémem svěřilo. Na druhém místě je to matka zhruba s 27 % hlasů v obou typech rodin, a na třetím místě sourozenec s přibližně 16 % hlasů v úplných rodinách a 18 % hlasů v neúplných rodinách. Celkově tedy můžeme konstatovat, že pro naše respondenty jsou členové rodiny respektive matka a sourozenci nejdůležitějšími osobami v jejich životě. Otcové se v tomto pomyslném žebříčku umístili v úplných rodinách na pátém místě a v rodinách neúplných dokonce až na posledním místě.

Co se týká názorů žáků na důležitost hodnot pro spokojený život, je pro ně podle výzkumu nejdůležitější být zdravý, mít rodinu a lásku. Na dalším místě pak mít hodně přátel,

vzdělání, zajímavá práce a majetek a peníze. Rozdíly v dosažených procentech mezi respondenty z úplných a neúplných rodin jsou v této otázce zanedbatelné. Jako svůj životní cíl vidí největší skupina respondentů dosažení fungující rodiny a hodného partnera. Respondenti z úplných rodin takto odpověděli téměř ve 39 % a v rodinách neúplných tomu bylo ve 31,5 % . Na druhém místě je to cíl mít dobrou práci a pracovní úspěchy a na třetím místě mít majetek a peníze. Mezi respondenty z úplných a neúplných rodin existují v této otázce viditelné rozdíly. Žáci z neúplných rodin více preferují cíl být nezávislý na druhých a užívat si, dělat jen to, co mě baví, než cíl pomáhat druhým a vzdělávat se. Žáci žijící v úplných rodinách naopak více preferují cíl pomáhat druhým a vzdělávat se nad cíly užívat si, dělat jen to, co mě baví a být nezávislý na druhých.

Také v otázce obav žáků je patrný vliv typu rodiny respondentů, ve které žijí na jejich odpověď. Existují značné rozdíly v povaze problémů, kterých se respondenti bojí. Žáci z úplných rodin se nejvíce bojí nemoci někoho blízkého, kdežto žáci z neúplných rodin strach o někoho blízkého zařadili až na 5. místo a jejich největší obavou je neúspěch v životě. Na 2. místě u žáků z obou typů rodin je strach z neúspěchu ve škole a na 3. místě jsou obavy z problémů v rodině.

6.7 Hierarchie hodnot

Metodika hierarchického uspořádání hodnot, pracuje s nabízenou baterií hodnot, kdy respondent seřazuje jednotlivé nabízené hodnoty podle důležitosti a významu, kterou pro něho daná hodnota má. Respondentům bylo v dotazníku nabídnuto 18 hodnot. Jejich úkolem bylo tyto hodnoty seřadit od jedničky po osmnáctku podle významnosti. Čím nižší číslo, tím větší význam pro respondenta daná hodnota představuje.

Pro každou hodnotu byly do tabulky vyhodnoceny absolutní četnosti dosažených pořadí. Z četností byly následně vypočítány indexy jako aritmetické průměry a na základě těchto indexů byla podle velikosti indexů sestavena tabulka hierarchie hodnot. Pro jednotlivé indexy opět platí, že čím nižší index, tím větší význam pro respondenty daná hodnota má. Hierarchické pořadí hodnot je stanoveno pro soubor žáků z úplných rodin a soubor žáků z rodin neúplných a je provedeno srovnání mezi těmito skupinami respondentů. Pořadí četností jsou znázorněna v následujících tabulkách č 41 až 58.

Tabulka 41 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Zdraví

Pořadí	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	index
úplné rodiny	58	22	17	11	1	1	2	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2,165
neúplné rod.	32	8	3	1	1	0	1	2	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2,082

Z tabulky vyplývá, že největší počet respondentů z obou typů rodin řadí zdraví na první místo mezi svými životními hodnotami.

Tabulka 42 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Přátelství

Pořadí	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	index
úplné rodiny	4	19	26	28	15	7	6	3	2	2	1	2	0	0	0	0	0	0	4,244
neúplné rod.	3	6	13	12	4	4	3	0	0	1	1	1	0	0	1	0	0	0	4,388

Přátelství je u největšího počtu respondentů z úplných rodin přiřazováno čtvrté místo v pomyslném žebříčku hodnot a u největšího počtu žáků z rodin úplných je přátelství řazeno na místě třetím.

Tabulka 43 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Láska, partner

Pořadí	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	index
úplné rodiny	15	16	34	20	19	6	1	2	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	3,504
neúplné rod.	2	9	13	8	10	4	1	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3,878

Hodnotě láska a partner je u žáků z obou typů rodin nejčastěji přiřazováno třetí místo. Celkový index této hodnoty je vyšší u žáků z neúplných rodin, což znamená, že láska a partner jsou jako hodnoty více ceněny u žáků z úplných rodin.

Tabulka 44 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Vzdělání

Pořadí	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	index
úplné rodiny	0	1	7	17	17	16	19	11	9	5	4	3	3	1	1	1	0	1	6,748
neúplné rod.	0	0	7	7	7	4	2	2	2	3	3	3	1	3	3	1	0	1	7,204

Index hodnoty vzdělání je nižší u respondentů z úplných rodin oproti respondentům z rodin neúplných, což nasvědčuje tomu, že v úplných rodinách vzdělání přikládají větší význam.

Tabulka 45 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Víra

Pořadí	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	index
úplné rodiny	1	0	0	1	1	5	4	5	2	6	3	4	6	6	4	7	14	47	14,681
neúplné rod.	0	0	2	0	0	1	1	1	2	2	3	1	2	0	1	0	7	26	15,061

Z tabulky vyplývá, že nejvíce respondentů z obou typů rodin přiřazuje hodnotě víra poslední místo z nabízené baterie hodnot. Celkový index této hodnoty je velmi vysoký,

Tabulka 46 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Fyzická krása

Pořadí	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	index
úplné rodiny	0	0	0	0	1	2	2	4	9	9	7	8	11	10	14	13	14	12	13,078
neúplné rod.	0	0	1	0	2	1	3	3	5	2	5	4	0	4	2	6	6	5	12,367

Mezi respondenty z úplných a neúplných rodin je vnímání této hodnoty rozdílné. Index je mnohem vyšší u žáků z rodin neúplných a to znamená, že pro tuto skupinu má fyzická krása menší význam.

Tabulka 47 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Kultura

Pořadí	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	index
úplné rodiny	0	0	0	0	1	0	3	1	3	3	3	5	6	8	13	19	27	23	15,218
neúplné rod.	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	2	0	6	3	6	10	14	5	15,367

Největší počet respondentů z úplných rodin zařadilo kulturu na sedmnácté místo v žebříčku nabízených hodnot. V rodinách neúplných to bylo dokonce až místo osmnácté.

Tabulka 48 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Sport

Pořadí	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	index
úplné rodiny	0	0	1	0	0	3	1	1	7	6	10	11	11	15	13	16	14	6	11,565
neúplné rod.	0	0	0	0	1	3	2	4	3	2	0	5	7	3	6	5	5	3	12,306

Sportu přiřadilo nejvíce respondentů z úplných rodin šestnácté místo a v rodinách neúplných zařadilo nejvíce respondentů sport na místo třinácté.

Tabulka 49 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Peníze, majetek

Pořadí	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	index
úplné rodiny	0	0	2	2	9	10	10	12	10	12	7	7	13	5	5	3	6	2	9,7913
neúplné rod.	1	1	2	1	5	3	10	2	1	7	0	5	4	2	1	2	2	0	9,0204

Peníze a majetek jsou hodnoty, které více preferují respondenti v neúplných rodinách. Největší počet respondentů z této skupiny zařadilo majetek na sedmé místo, v rodinách úplných to bylo místo třinácté.

Tabulka 50 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Sebeúcta

Pořadí	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	index
úplné rodiny	1	1	2	3	4	13	9	14	10	2	12	11	6	5	6	11	3	2	10,527
neúplné rod.	1	0	2	1	4	3	2	3	2	3	7	3	5	2	3	4	3	1	10,388

Pořadí hodnoty sebeúcta se vyskytuje u respondentů v obou skupinách v rozmezí celé výběrové škály. Podle mého názoru je to z toho důvodu, že někteří respondenti zejména žáci z 1.ročníků ještě nemají dostatečně vyjasněn význam a obsah tohoto pojmu.

Tabulka 51 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Příroda

Pořadí	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	index
úplné rodiny	0	0	0	0	2	3	4	0	2	7	8	11	12	10	16	17	12	11	13,513
neúplné rod.	0	0	0	1	0	1	0	1	3	3	3	2	4	7	10	9	2	3	13,551

Pro většinu respondentů z obou typů rodin představuje příroda hodnotu nižší významnosti. Indexy této hodnoty jsou v obou typech rodin značně vysoké.

Tabulka 52 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Zábava

Pořadí	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	index
úplné rodiny	0	1	0	1	3	10	14	10	8	14	7	14	11	7	10	2	1	1	10,209
neúplné rod.	0	0	0	2	3	4	2	6	7	3	8	2	3	3	1	3	2	0	9,388

Zábava k období adolescence neodmyslitelně patří. Většina respondentů v obou typech rodin umísťuje váhu této hodnoty do středu svého žebříčku předkládaných hodnot. Index hodnoty zábava je vyšší u respondentů z úplných rodin.

Tabulka 53 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Svoboda

Pořadí	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	index
úplné rodiny	0	3	2	5	6	3	10	9	11	6	9	12	11	10	6	8	4	0	10,391
neúplné rod.	2	1	0	0	2	2	3	4	3	5	3	6	5	4	3	2	1	1	10,082

Největší počet respondentů z obou typů rodin přiřadilo hodnotě svoboda dvanácté místo. Celkové indexy této hodnoty jsou srovnatelné s indexy hodnoty zábava.

Tabulka 54 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Štěstí

Pořadí	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	index
úplné rodiny	1	4	8	9	12	10	19	12	5	11	8	1	3	1	2	3	3	3	6,8348
neúplné rod.	2	4	3	5	6	4	4	8	2	5	2	2	1	0	0	0	1	0	6,0612

Hodnota štěstí obsazuje zejména u žáků z neúplných rodin přední místa v jejich žebříčcích nabízených hodnot. Indexy této hodnoty jsou poměrně nízké v obou skupinách respondentů.

Tabulka 55 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Pomoc druhým

Pořadí	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	index
úplné rodiny	1	1	1	2	9	10	9	10	9	14	6	9	10	9	4	7	4	0	9,7652
neúplné rod.	0	0	1	1	0	3	8	5	4	4	4	6	4	1	2	5	1	0	10,531

Z údajů v tabulce jsou patrné rozdíly v indexech této hodnoty mezi respondenty z úplných a neúplných rodin. Pomoc druhým má větší váhu u žáků z úplných rodin.

Tabulka 56 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Úspěch ve škole

Pořadí	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	index
úplné rodiny	0	0	0	4	4	6	11	14	15	13	15	4	7	3	6	4	6	3	10,382
neúplné rod.	0	0	4	4	2	8	0	3	4	2	3	6	3	6	2	0	2	0	9,3469

Indexy hodnoty úspěch ve škole vykazují významné rozdíly mezi respondenty z úplných a neúplných rodin. Tato hodnota je důležitější pro respondenty z rodin neúplných.

Tabulka 57 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Rodina

Pořadí	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	index
úplné rodiny	33	45	12	10	2	4	0	4	2	0	0	0	0	2	1	0	0	0	2,8348
neúplné rod.	6	17	5	7	1	4	3	1	1	1	1	0	0	2	0	0	0	0	4,0612

Významné rozdíly v indexech také vyazuje váha hodnoty rodina. Z údajů vyplývá, že hodnota rodina je vnímána jako vyšší respondenty žijícími v rodinách úplných.

Tabulka 58 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Zájmy

Pořadí	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	index
úplné rodiny	0	0	3	1	7	5	4	9	8	10	14	12	10	10	10	2	7	3	13,069
neúplné rod.	0	0	0	1	0	0	3	2	4	4	6	3	6	5	6	3	3	3	12,245

Z celkových indexů hodnoty zájmy je patrné, že pro žáky z rodin neúplných i úplných je tato hodnota řazena až na konci žebříčku hodnot a pro respondenty nemá tato zájmy žádný zvláštní význam.

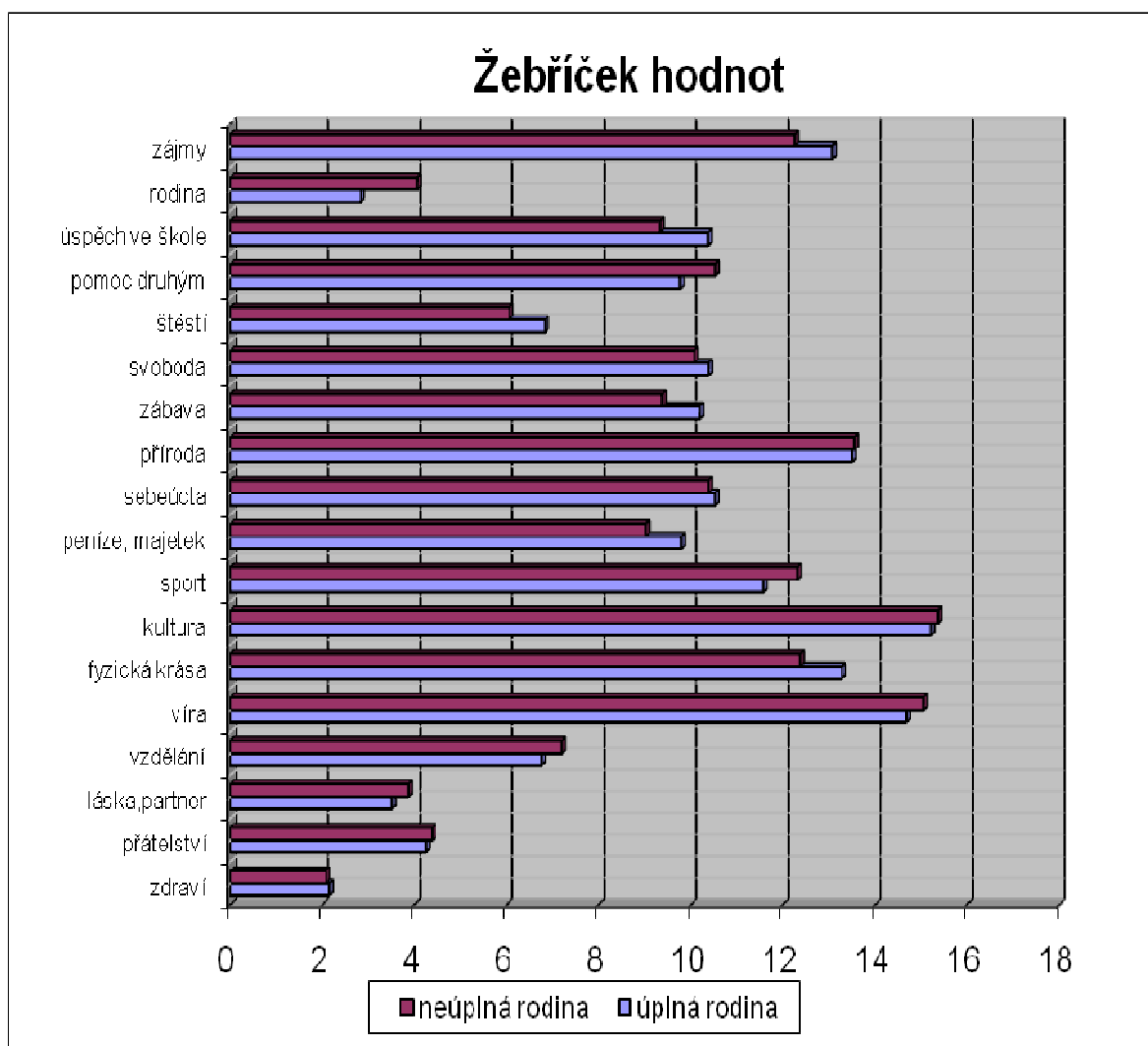
Tabulka 59 Žebříček hodnot

Následující tabulka pomocí indexů dokumentuje preferenci hodnot a tím také pozici těchto hodnot v žebříčku žáků z úplných a neúplných rodin.

Žáci z úplných rodin			Žáci z neúplných rodin		
Pořadí	Index	Hodnota	Pořadí	Index	Hodnota
1.	2,1652	Zdraví	1.	2,0816	Zdraví
2.	2,8348	Rodina	2.	3,8778	Láska, partner
3.	3,5043	Láska, partner	3.	4,0612	Rodina
4.	4,2435	Přátelství	4.	4,3878	Přátelství
5.	6,7482	Vzdělání	5.	6,0612	Štěstí
6.	6,8348	Štěstí	6.	7,0204	Vzdělání
7.	9,7652	Pomoc druhým	7.	9,0204	Peníze, majetek
8.	9,7913	Peníze, majetek	8.	9,3469	Úspěch ve škole
9.	10,2087	Zábava	9.	9,3884	Zábava
10.	10,3815	Úspěch ve škole	10.	10,0816	Svoboda
11.	10,3913	Svoboda	11.	10,3878	Sebeúcta
12.	10,5265	Sebeúcta	12.	10,5306	Pomoc druhým
13.	13,0691	Zájmy	13.	12,2449	Zájmy
14.	13,0782	Fyzická krása	14.	12,3061	Sport
15.	13,5203	Sport	15.	12,3673	Fyzická krása
16.	13,5480	Příroda	16.	13,5511	Příroda
17.	14,6810	Víra	17.	15,0612	Víra
18.	15,2185	Kultura	18.	15,3673	Kultura

Zdraví je připisována největší hodnota u respondentů z obou typů rodin, zdraví je předpokladem všech ostatních aktivit, snah a cílů člověka, a také předpokladem pocitu životní spokojenosti. Rodina zaujímá u žáků z úplných rodin druhé místo, u respondentů z rodin neúplných obsadila rodina až místo třetí. Druhé místo zaujala v této skupině

respondentů hodnota láska a partner. Lidé si často vysoce cení toho, čeho se jim nedostává, zůstává tedy otázkou, zda respondentům žijících v neúplných rodinách láska chybí, anebo ji tak intenzivně prožívají. Láska a partner zaujala u respondentů z úplných rodin místo třetí. Na čtvrtém místě je hodnota přátelství, a to v obou skupinách respondentů. Rozdíly mezi žáky z úplných a neúplných rodin představuje umístění hodnoty úspěch ve škole, kdy žáci z neúplných rodin této hodnotě přiřadili osmé místo, kdežto u žáků z rodin úplných tato hodnota figuruje na místě desátém. Další hodnotou jejíž význam se ve vnímání respondentů mění je pomoc druhým. Žáci z rodin úplných zařazují tuto hodnotu na místo sedmé, žáci z neúplných rodin až na místo dvanácté. Jako nejméně významné určili žáci z obou skupin hodnoty příroda, víra a kultura.

Obr. 40 Srovnání hierarchického uspořádání preferencí životních hodnot žáků z rodin úplných a z rodin neúplných. Také v tomto grafickém znázornění platí, že čím menší index, tím větší význam daná životní hodnota pro respondenty má.

ZÁVĚR

Úkolem závěrečné kapitoly diplomové práce je zhodnocení splnění výzkumných cílů stanovených v úvodu této práce. Domnívám se, že cíle, který si tato práce stanovuje, bylo dosaženo. Hlavním výzkumným cílem bylo provedení komparace preference hodnot žáků z úplných a neúplných rodin. Toto srovnání bylo provedeno a je součástí analýzy všech otázek. Díky údajům získaným z výzkumu bylo také zodpovězeno všech osm dílčích výzkumných otázek. Výzkumem bylo dokázáno, že:

- 1) Existují značné rozdíly v preferencích hodnot mezi žáky, kteří žijí s oběma rodiči a mezi žáky, kteří vyrůstají v rodinách neúplných.
- 2) Sportu připisují respondenti z obou typů rodin větší význam než je tomu u kultury. Váha hodnoty kultura je u respondentů velmi nízká. Tato hodnota je řazena až na konci pomyslného žebříčku hodnot respondentů.
- 3) Postoj k řádu školy a k řádu domova mládeže má většina respondentů pozitivní. Respondenti se snaží dodržovat normy chování stanovené v těchto dokumentech. Pokud respondenti nějakým způsobem řád porušují, jsou to většinou přestupky méně závažného charakteru jako je opisování ve škole či rušení po večerce v DM. Závažné přestupky jsou u našich ubytovaných žáků zastoupeny jen minimálně.
- 4) Význam vzdělání hodnotí naši žáci poměrně vysoko. Respondenti z úplných rodin tuto hodnotu přiřadili na páté místo v žebříčku nabízených hodnot, respondenti z neúplných rodin zařadili vzdělání na místo šesté.
- 5) Vztahy mezi žáky a pedagogy i vzájemné vztahy mezi žáky hodnotí respondenti z obou typů rodin jako velmi pozitivní. V tomto směru neexistují žádné rozdíly mezi žáky z úplných a neúplných rodin.
- 6) Jako šťastnější se v současné době cítí být žáci z úplných rodin. Počet žáků, kteří hodnotí negativně svoji současnou životní pohodu je větší v neúplných rodinách. Celkově se téměř tři čtvrtiny respondentů z úplných rodin cítí být šťastni nebo spíše šťastni u žáků z neúplných rodin je to 64 %.
- 7) Pro respondenty z obou typů rodin jsou v životě nejdůležitější hodnoty, zdraví, rodina, láska a partner a přátelé. Naopak nejmenší váhu má pro ně hodnota příroda, kultura a víra.

- 8) Respondenti jako své budoucí životní cíle, kterých by chtěli v životě dosáhnout, nejčastěji uváděli „mít fungující rodinu a hodného partnera“, „mít dobrou práci a pracovní úspěchy“ a na třetím místě „mít majetek a peníze“. Neúplné rodinné zázemí podle odpovědí respondentů by mělo vést k vyšším preferencím egoistických cílů: „dělat jen to, co mě baví“ a „být nezávislý na druhých“.

Závěry pro praxi:

Většina žáků se i přes počáteční nedůvěru do výzkumu ráda zapojila. Zamyšlení nad tématem životních hodnot bylo pro ně podnětné a přivedlo je k ujasnění si preferencí svých vlastních životních hodnot a budoucích očekávání a cílů. Po vyplnění dotazníků se v nejedné ze skupin rozpoutala bouřlivá diskuse. S výsledky výzkumu budou naši žáci seznámeni prostřednictvím domovní samosprávy a toto téma bude také rozebráno na výchovných schůzkách jednotlivých skupin.

Výsledky výzkumu budou mít praktický význam pro zkvalitnění výchovné práce v našem DM a pomohou všem pedagogům lépe porozumět žákům. Z hlediska vývojové psychologie prožívají naši žáci právě životní období, které je klíčové pro rozvoj mravních a charakterových rysů osobnosti. Z tohoto důvodu je důležitý individuální přístup vychovatelů k řešení osobních problémů každodenního života žáků a včasné podchycení těchto problémů. Je důležité pomáhat žákům vnímat hodnoty jako je pravda, dobro, láska, přátelství, pomoc druhému, nebyť lhostejný. Je důležité motivovat žáky k práci na sobě, pomoci jim v získání a rozvoji morálních hodnot a zaujímání vědomých postojů k různým věcem a situacím v životě. Je důležité vést žáky k seberealizaci a k posílení zdravého sebevědomí. Současný svět a život v něm, je velmi komplikovaný, a proto je důležité, aby se v něm člověk dokázal orientovat a aby dokázal hodnotit a rozlišovat co je správné.

Se závěry realizovaného výzkumu bude seznámen výchovný poradce školy a školní metodik prevence s cílem zajištění zpětné vazby účinnosti jejich práce. V rámci vybraného vzorku žáků je zřejmé, že prevence sociálně patologických jevů ve Střední škole oděvní a služeb Vizovice je přínosná pro osvojení si hodnot zdravého životního stylu.

Výsledky výzkumu budou využity při tvorbě ročního plánu a měsíčních plánů výchovně vzdělávací činnosti v našem DM.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BAKALÁŘ, E. I dospělí si mohou hrát, Praha: ČTK, 1987 ISBN 59.067-84
- [2] CAKIRPALOGLU, P. Psychologie hodnot, Olomouc: Univerzita Palackého, 2009, 376 s. ISBN 978-80-244-2295-4
- [3] ČÁP, J. Psychologie výchovy a vyučování, Praha: Univerzita Karlova, 1993, 415 s. ISBN 80-7066-534-3
- [4] FONTANA, D. Psychologie ve školní praxi, Praha: Portál, 2003, 383 s. ISBN 80-7178-626-8
- [5] FROMM, E. Mít, nebo být?, Praha: AURORA, 2001, 242 s. ISBN 80-7299-036-5
- [6] GOGOVÁ, A., KROČKOVÁ, Š., KURINCOVÁ, V. Sociológia výchovy, Nitra: VŠ pedagogická Nitra, Pedagogická fakulta, 1995, 125 s. ISBN 80-8050-005-3
- [7] GOGOVÁ, A., KROČKOVÁ, Š., PINTES, G. Žiak – sloboda – výchova, Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa, 2004, 308 s. ISBN 80-8050-675-2
- [8] HAVLÍK, R., KOŤA, J. Sociologie výchovy a školy, Praha: Portál, 2002, 174 s. ISBN 80-7178-635-7
- [9] HELUS, Z. Sociální psychologie pro pedagogy, Praha: Grada, 2007, 280 s. ISBN 978-80-247-1168-3
- [10] HORKÁ, H. Výchova pro 21. století, Brno: Paido, 2000, 127 s. ISBN 80-85-931-0
- [11] CHRÁSKA, M. Metody pedagogického výzkumu, Praha: Grada, 2007, 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4
- [12] KAŠPÁRKOVÁ, S. Pedagogická diagnostika třídy a žáka, Zlín: UTB, 2009, ISBN 978-80-7318-790-3
- [13] KOHOUTEK, R. Základy sociální psychologie, Brno: CERM, 1998, 181 s. ISBN 80-7204-064-2
- [14] Kolektiv autorů: Hodnoty a výchova, sborník referátů, Brno: MU, 2007, 537 s. ISBN 978-80-86633-78-7
- [15] KRAUS B. Základy sociální pedagogiky, Praha: Portál, 2008, 215 s. ISBN 978-807367-383-3
- [16] KUBÁTOVÁ, H. Sociologie životního způsobu, Praha: Grada, 2010, 272 s. ISBN 978-80-247-2456-0
- [17] KUČEROVÁ, S. Člověk - hodnoty - výchova, 1996, 231 s. ISBN 80-85668-34-3
- [18] KUČEROVÁ, S. Úvod do pedagogické antropologie a axiologie, Brno: Masarykova univerzita, 1994, 48 s. ISBN 80-210-0141
- [19] MACEK, P. Adolescence, Praha: Portál, 2003, 141 s. ISBN 80-7178-747-7
- [20] MOŽNÝ, I. Rodina a společnost, Praha: SLON, 2006, 2008, 324 s. ISBN 978-80-86429-87-8
- [21] MOŽNÝ, I. Česká společnost, Praha: Portál, 2002, 207 s. ISBN 80-7178-624-1
- [22] MUSIL, J. Sociální psychologie, Zlín: UTB, 2005, 130 s. ISBN 80-7318-292-0

- [23] MUSIL, J. Vývojová psychologie I, Zlín: UTB, 2006, 70 s. ISBN 80-7318-361-7
- [24] NAKONEČNÝ, M. Základy psychologie, Praha: Academia, 2004, 590 s. ISBN 80-200-0689
- [25] NAKONEČNÝ, M. Motivace lidského chování, Praha: Academia, 1996, 270 s. ISBN 80-200-0592-7
- [26] PECHAČOVÁ, Z., BAKALÁŘ, E. Psychologie v podnikání a komunikace, Praha: Česká zemědělská univerzita, 2000 ISBN 80-213-0650-5
- [27] PRUDKÝ, L. Inventura hodnot, Praha: Academia, 2009, 341 s. ISBN 978-80-200-1751-2
- [28] ŘÍČAN, P. Psychologie, příručka pro studenty, Praha: Portál, 2005, 286 s. ISBN 80-7178-923-2
- [29] SAK, P., SAKOVÁ, K. Mládež na křižovatce, Praha: Svoboda servis, 2004, 240 s. ISBN 80-86320-33-2.
- [30] SMÉKAL, V. Pozvání do psychologie osobnosti, Brno: Barristier Principál, 2009, 520 s. ISBN 978-80-87029
- [31] SOBOTKOVÁ, I. Psychologie rodiny, Praha: Portál, 2007, 219 s. ISBN 978-80-7367-250-8
- [32] TAXOVÁ, J. Pedagogicko – psychologické zvláštnosti dospívání, Brno: SPN, 1987, 273 s. ISBN 14-42687
- [33] TUČEK, M. a kol. Dynamika České společnosti, Praha: SLON, 2003, 428 s. ISBN 80-86429-22-9
- [34] VACEK, P. Rozvoj morálního vědomí žáků, Praha: Portál, 2008, 128 s. ISBN 978-80-7367-386-4
- [35] VELEHRADSKÝ, A. Hodnocení a hodnoty v činnosti člověka, Praha: Svoboda, 1978, 182 s. ISBN 25-129-78

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

DM Domov mládeže

SEZNAM OBRÁZKŮ

- Obrázek 1 Respondenti a typ rodiny
- Obrázek 2 Rozdělení respondentů podle oboru
- Obrázek 3 Rozdělení respondentů podle věku
- Obrázek 4 Neúplné rodiny
- Obrázek 5 Úplné rodiny
- Obrázek 6 Počet sourozenců
- Obrázek 7 Klima a vztahy v rodině
- Obrázek 8 Materiální zabezpečení rodiny
- Obrázek 9 Měsíční kapesné žáků
- Obrázek 10 Vzdělání matky
- Obrázek 11 Vzdělání otce
- Obrázek 12 Styl výchovy v rodině
- Obrázek 13 Druhy trestů v rodině
- Obrázek 14 Druhy odměn v rodině
- Obrázek 15 Co rodiče nejvíce zajímá
- Obrázek 16 Co je pro rodiče nejdůležitější
- Obrázek 17 Adekvátnost času věnovaný rodiči dětem
- Obrázek 18 Návštěva kulturních a sportovních akcí v rodině
- Obrázek 19 Spokojenost respondentů s výběrem školy
- Obrázek 20 Kvalita vztahu žáka s učiteli
- Obrázek 21 Kvalita vztahu se spolužáky
- Obrázek 22 Klima školy
- Obrázek 23 Názory žáků na přínos školy vzhledem k rozvoji jejich osobnosti
- Obrázek 24 Spokojenost žáků se studijními výsledky

- Obrázek 25 Dodržování školního řádu
- Obrázek 26 Přestupky proti školnímu řádu
- Obrázek 27 Klima domova mládeže
- Obrázek 28 Názory žáků na režim v DM
- Obrázek 29 Kvalita vztahů žáků k vychovatelkám
- Obrázek 30 Kvalita vztahu mezi ubytovanými žáky v DM
- Obrázek 31 Dodržování řádu DM
- Obrázek 32 Přestupky proti řádu DM
- Obrázek 33 Účast respondentů na zájmových, kulturních a sportovních akcích v DM
- Obrázek 34 Význam kultury pro život člověka
- Obrázek 35 Význam sportu pro život člověka
- Obrázek 36 Individuální prožívání pocitu štěstí
- Obrázek 37 Komu by se respondenti svěřili se svým problémem
- Obrázek 38 Nejdůležitější životní hodnoty pro spokojený život
- Obrázek 39 Nejčastější obavy žáků
- Obrázek 40 Životní cíle respondentů
- Obrázek 41 Žebříček hodnot

SEZNAM TABULEK

Tabulka 5	Rozdělení respondentů podle pohlaví a typu rodiny
Tabulka 6	Rozdělení respondentů podle navštěvovaného oboru
Tabulka 7	Počty respondentů podle věku
Tabulka 8	Rozdělení respondentů z neúplných rodin podle pohlaví rodičů
Tabulka 5	Rozdělení respondentů z úplných rodin podle velikosti rodiny
Tabulka 6	Počty sourozenců respondentů
Tabulka 7	Doma v rodině se cítíš bezpečně, vztahy v rodině jsou harmonické?
Tabulka 8	Po finanční stránce je vaše rodina dobře zajištěna?
Tabulka 9	Jak velké měsíční kapesné dostáváš?
Tabulka 10	Jaké vzdělání má tvoje matka?
Tabulka 11	Jaké vzdělání má tvůj otec?
Tabulka 12	Jaký styl výchovy tvoji rodiče uplatňují?
Tabulka 13	Když něco provedeš, jaký druh trestu většinou rodiče použijí?
Tabulka 14	Jak tě tví rodiče naopak odměňují?
Tabulka 15	Co si myslíš, že tvé rodiče nejvíce zajímá?
Tabulka 16	Co si myslíš, že je pro tvé rodiče v životě nejdůležitější?
Tabulka 17	Mají na tebe rodiče dostatek času?
Tabulka 18	Navštěvuješ s rodiči kulturní nebo sportovní akce?
Tabulka 19	Jsi rád/ráda, že studuješ na naší škole?
Tabulka 20	Se svými učiteli máš dobré vztahy?
Tabulka 21	Se svými spolužáky máš dobré vztahy?
Tabulka 22	Ve škole se cítíš bezpečně, atmosféra je zde příjemná?
Tabulka 23	Myslíš si, že škola rozvíjí tvoji osobnost?
Tabulka 24	Jsi spokojen/na se svými studijními výsledky?
Tabulka 25	Dodržuješ vždy školní řád?
Tabulka 26	Jakým způsobem školní řád někdy porušuješ?
Tabulka 27	V DM se cítíš bezpečně, atmosféra je zde přátelská?
Tabulka 28	Myslíš si, že režim v DM odpovídá potřebám mládeže?
Tabulka 29	S vychovatelkami máš dobré vztahy?

- Tabulka 30 Se svými spolubydlícími máš dobré vztahy?
- Tabulka 31 Dodržuješ vždy řád DM?
- Tabulka 32 Jakým způsobem někdy řád DM porušuješ?
- Tabulka 33 Zúčastňuješ se aktivně zájmových, kulturních a sportovních akcí v DM?
- Tabulka 34 Myslíš si, že je kultura důležitou součástí života člověka?
- Tabulka 35 Myslíš si, že je sport důležitou součástí života člověka?
- Tabulka 36 Cítíš se být v současné době šťastný/á
- Tabulka 37 Kdybys měl/a nějaký problém, komu by ses s ním svěřil/a?
- Tabulka 38 Názory respondentů na nejdůležitější životní hodnoty
- Tabulka 39 Čeho se v současné době nejvíce bojíš?
- Tabulka 40 Čeho bys chtěla ve svém životě dosáhnout
- Tabulka 41 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Zdraví
- Tabulka 42 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Přátelství
- Tabulka 43 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Láska, partner
- Tabulka 44 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Vzdělání
- Tabulka 45 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Víra
- Tabulka 46 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Fyzická krása
- Tabulka 47 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Kultura
- Tabulka 48 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Sport
- Tabulka 49 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Peníze, majetek
- Tabulka 50 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Sebeúcta
- Tabulka 51 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Příroda
- Tabulka 52 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Zábava
- Tabulka 53 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Svoboda
- Tabulka 54 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Štěstí
- Tabulka 55 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Pomoc druhým
- Tabulka 56 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Úspěch ve škole
- Tabulka 57 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Rodina
- Tabulka 58 Absolutní četnosti pořadí hodnoty Zájmy
- Tabulka 59 Žebříček hodnot

SEZNAM PŘÍLOH

P I Dotazník cílových a instrumentálních hodnotu

P II Dotazník pro ubytované žáky

PŘÍLOHA P I DOTAZNÍK CÍLOVÝCH A INSTRUMENTÁLNÍCH HODNOT

Níže jsou uvedeny dva seznamy hodnot. Vaším úkolem je seřadit je podle důležitosti, kterou jim přisuzujete ve svém životě. Pečlivě si každý seznam prostudujte. Potom přiřipšte 1(jedničku) k hodnotě, která je pro vás nejdůležitější, 2(dvojku) k hodnotě, která je pro vás nejdůležitější jako druhá atd. Ta, která je pro vás relativně nejméně důležitá, má být označena číslem 18. Pracujte pomalu a dobře rozvažujte. Konečné pořadí má ukázat, jak skutečně cítíte, a proto můžete měnit své pořadí, rozmyslíte-li se během vyplňování jinak.(Bakalář,1987, s.44)

Cílové hodnoty	Pořadí
BLAHO NÁRODA (všestranné uspokojení hospodářských, sociálních i kulturních potřeb vlastního národa)	
MÍROVÝ SVĚT (bez války, sporů a politického napětí)	
MOUDROST (vyzrálé chápání života)	
OPRAVDOVÉ KAMARÁDSTVÍ (důvěrné přátelství)	
POCIT OSOBNÍ JISTOTY (životní zakotvenost ničím neohrožovaná)	
POHODLNÝ ŽIVOT (život v dostatku)	
POTĚŠENÍ (život plný radosti a volna)	
PROSPĚŠNÝ ŽIVOT (pocit trvalého přínosu)	
ROVNOST (bratrství, stejná příležitost pro všechny)	
SEBEÚCTA (vážení si sebe sama)	
SPOLEČENSKÉ UZNÁNÍ (úcta, obdiv)	
SVĚT KRÁSY (krása přírody a umění)	
SVOBODA (osobní nezávislost, svobodná volba)	
ŠTĚSTÍ (jako bezvýhradná životní spokojenost)	
VNITŘNÍ HARMONIE, SOULAD (bez bolestných vnitřních rozporů)	
VZRUŠUJÍCÍ ŽIVOT (podněcující, aktivní život)	
ZABEZPEČENÍ RODINY (péče o milované osoby)	
ZRALÁ LÁSKA (sexuální a duchovní sblížení)	

Instrumentální hodnoty	pořadí
CTIŽÁDOSTIVÝ (velmi pilný, usilující o úspěch)	
ČESTNÝ (upřímný, pravdomluvný)	
ČISTOTNÝ (upravený, úhledný)	
INTELEKTUÁLNÍ (inteligentní, s rychlým přehledem)	
MILUJÍCÍ (láskyplný, něžný)	
NEZÁVISLÝ (na sebe spoléhající,	
ODPOVĚDNÝ (spolehlivý, důvěryhodný)	
ODVÁŽNÝ (hájící svá přesvědčení)	
POSLUŠNÝ (dbalý povinností, aktivní)	
PROSPĚŠNÝ (pracující pro blaho druhých)	
ROZUMOVÝ (důsledný, logický)	
SHOVÍVAVÝ (ochotný omlouvat druhé)	
SCHOPNÝ (způsobilý, výkonný)	
SCHOPNÝ SEBEOVLÁDÁNÍ (zdrženlivý, ukázněný)	
TVŮRČÍ (smělý, tvořivý)	
VELKORYSÝ (osvobozený od předsudků)	
VESELÝ (bezstarostný, radostný)	
ZDVOŘILÝ (dvorný, dobře vychovaný)	

PŘÍLOHA PII DOTAZNÍK PRO UBYTOVANÉ ŽÁKY

Tento dotazník je anonymní a byl vytvořen ke zjištění hodnotových preferencí mládeže. Prosím o upřímné odpovědi na všechny otázky. Získané informace nebudou nijak zneužity. Budou sloužit jako podklad pro zpracování diplomové práce.

☐ dívka	☐ chlapec	Počet sourozenců::	Obor:	Věk:
--------------------------------	----------------------------------	--------------------	-------	------

1) V jak velké rodině žiješ?

☐ žiji s matkou	☐ žiji společně s rodiči i prarodiči
☐ žiji s otcem	☐ žiji s přítelem/přítelkyní
☐ žiji s oběma rodiči	Jinak:

2) Doma v rodině se cítíš bezpečně, vztahy v rodině jsou harmonické?

☐ ano	☐ spíše ano	☐ spíše ne	☐ ne	☐ Někdy ano, někdy ne
------------------------------	------------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	--

3) Po finanční stránce je vaše rodina dobře zajištěna?

☐ ano	☐ spíše ano	☐ spíše ne	☐ ne	☐ nevím
------------------------------	------------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	--------------------------------

4) Jak velké dostáváš měsíční kapesné?

☐ do 300Kč	☐ 300-500Kč	☐ 500-800Kč	☐ 800-1000Kč	Jinak:
-----------------------------------	------------------------------------	------------------------------------	-------------------------------------	--------

5) Jaké vzdělání má tvoje matka?

☐ základní	☐ výuční list	☐ maturita	☐ VŠ	☐ nevím
-----------------------------------	--------------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	--------------------------------

6) Jaké vzdělání má tvůj otec?

☐ základní	☐ výuční list	☐ maturita	☐ VŠ	☐ nevím
-----------------------------------	--------------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	--------------------------------

7) Jaký styl výchovy tvoji rodiče uplatňují?

☐ jsou moc přísní	☐ vše mi dovolí	☐ moc se starají	☐ moc nestarají se	☐ nejsou jednotní
--	--	---	---	--

8) Když něco provedeš, jaký druh trestu většinou rodiče použijí?

☐ fyzický trest	☐ domácí vězení	☐ sníží kapesné	☐ slovní výčitky	☐ něco zakáží
--	--	--	---	--------------------------------------

9) Jak tě tvoji rodiče naopak odměňují?

☐ dají mi peníze	☐ něco mi koupí	☐ pochválí mě	☐ něco mi dovolí	Jinak:
---	--	--------------------------------------	---	--------

10) Co si myslíš, že tvé rodiče nejvíce zajímá?

☐ tvé chování	☐ tvé známky	☐ tvé pocity	☐ plnění povinností	Jinak:
--------------------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	--	--------

11) Co si myslíš, že je pro tvé rodiče v životě nejdůležitější?

☐ péče o rodinu	☐ práce	☐ majetek, peníze	☐ zájmy,zábava	☐ vzdělání
--	--------------------------------	--	---------------------------------------	-----------------------------------

12) Mají na tebe rodiče dostatek času?

☐ ano	☐ spíše ano	☐ spíše ne	☐ ne	☐ ano, ale já nemám čas
------------------------------	------------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	--

13) Navštěvuješ spolu s rodiči kulturní nebo sportovní akce?

☐ ano	☐ spíše ano	☐ spíše ne	☐ ne	☐ už ne, mám kamarády
------------------------------	------------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	--

14) Jsi rád/a, že studuješ na naší škole?

☐ ano	☐ spíše ano	☐ spíše ne	☐ ne	☐ nevím
------------------------------	------------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	--------------------------------

15) Se svými učiteli máš dobré vztahy?

☐ ano	☐ spíše ano	☐ spíše ne	☐ ne	☐ nevím
------------------------------	------------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	--------------------------------

16) Se svými spolužáky máš dobré vztahy?

☐ ano	☐ spíše ano	☐ spíše ne	☐ ne	☐ nevím
------------------------------	------------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	--------------------------------

17) Ve škole se cítíš bezpečně, atmosféra je zde příjemná?

☐ ano	☐ spíše ano	☐ spíše ne	☐ ne	☐ nevím
------------------------------	------------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	--------------------------------

18) Myslíš si, že škola rozvíjí tvoji osobnost?

☐ ano	☐ spíše ano	☐ spíše ne	☐ ne	☐ nevím
------------------------------	------------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	--------------------------------

19) Jsi spokojen/a se svými studijními výsledky?

☐ ano	☐ spíše ano	☐ spíše ne	☐ ne	☐ nevím
------------------------------	------------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	--------------------------------

20) Dodržuješ vždy školní řád?

☐ ano	☐ spíše ano	☐ spíše ne	☐ ne	☐ nevím
------------------------------	------------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	--------------------------------

21) Pokud ne, jakým způsobem ho někdy porušuješ?

☐ vyrušuji v hodině	☐ někdy jdu za školu
☐ opisuji při písemkách	☐ někdy jsem ve škole pod vlivem alkoholu
☐ kouřím v areálu školy	☐ někdy jsem ve škole pod vlivem drog
☐ jsem drzý/á na učitele	Jinak:

22) V DM se cítíš bezpečně, atmosféra je zde přátelská?

☐ ano	☐ spíše ano	☐ spíše ne	☐ ne	☐ nevím
------------------------------	------------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	--------------------------------

23) Myslíš si, že režim v DM odpovídá potřebám mládeže?

☐ ano	☐ spíše ano	☐ spíše ne	☐ ne	☐ nevím
------------------------------	------------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	--------------------------------

24) S vychovatelkami máš dobré vztahy?

☐ ano	☐ spíše ano	☐ spíše ne	☐ ne	☐ nevím
------------------------------	------------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	--------------------------------

25) Se svými spolubydlicími máš dobré vztahy?

☐ ano	☐ spíše ano	☐ spíše ne	☐ ne	☐ nevím
------------------------------	------------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	--------------------------------

26) Dodržuješ vždy řád DM?

☐ ano	☐ spíše ano	☐ spíše ne	☐ ne	☐ nevím
------------------------------	------------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	--------------------------------

27) Pokud ne, jakým způsobem ho někdy porušuješ?

☐ jsem drzý/á na vychovatelky	☐ někdy si dám na vycházkách alkohol
☐ vyrušuji po večerce	☐ někdy mám alkohol na pokoji
☐ někdy podvádím s omluvenkami	☐ někdy přijdu z vycházek pod vlivem drog
☐ někdy kouřím v budově DM	Jinak:

28) Zúčastňuješ se aktivně zájmových, kulturních nebo sportovních akcí v DM?

☐ ano	☐ spíše ano	☐ spíše ne	☐ ne	☐ nevím
------------------------------	------------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	--------------------------------

29) Myslíš si, že kultura a umění jsou důležitou součástí života člověka?

☐ ano	☐ spíše ano	☐ spíše ne	☐ ne	☐ nevím
------------------------------	------------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	--------------------------------

30) Myslíš si, že sport je důležitou součástí života člověka?

☐ ano	☐ spíše ano	☐ spíše ne	☐ ne	☐ nevím
------------------------------	------------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	--------------------------------

31) Cítíš se být v současné době šťastný/á?

☐ ano	☐ spíše ano	☐ spíše ne	☐ ne	☐ nevím
------------------------------	------------------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	--------------------------------

32) Kdybys měl/a nějaký problém, komu by ses s ním svěřila? Vyber jednu možnost.

☐ matce	☐ kamarádce, kamarádovi
☐ otci	☐ učiteli, vychovatelce
☐ babičce, dědovi	☐ nikomu
☐ sestře, bratrovi	Někomu jinému:

33) Co podle tebe člověk potřebuje ze všeho nejvíce, aby byl v životě spokojený?

☐ fungující rodinu	☐ vzdělání
☐ zajímavou práci	☐ hodně přátel
☐ zdraví	☐ majetek, peníze
☐ lásku	Něco jiného:

34) Čeho bys chtěla ve svém životě dosáhnout?

☐ mít hodného partnera/ku, fungující rodinu	☐ vzdělávat se, být vzdělaný
☐ mít dobrou práci a pracovní úspěchy	☐ pomáhat druhým
☐ mít majetek a peníze, finanční zajištění	☐ být nezávislý/á na druhých
☐ užívat si, dělat jen to, co mě baví	Něco jiného:

35) Čeho se v současné době nejvíce bojíš?

☐ nemoci někoho blízkého	☐ samoty
☐ smrti	☐ neúspěchu v životě
☐ problémů v rodině	☐ některých lidí
☐ neúspěchu v lásce	☐ ničeho
☐ neúspěchu ve škole	Něčeho jiného:

36) Hierarchie hodnot

Níže je uveden seznam hodnot. Vaším úkolem je seřadit hodnoty podle důležitosti, kterou jim přisuzujete ve svém životě. Pečlivě si seznam prostudujte. Potom přiřipíte 1(jedničku) k hodnotě, která je pro vás nejdůležitější, 2(dvojku) k hodnotě, která je pro vás nejdůležitější jako druhá atd. Ta, která je pro vás relativně nejméně důležitá, má být označena číslem 18. Pracujte pomalu a dobře rozvažujte. Konečné pořadí má ukázat, jak skutečně cítíte, a proto můžete měnit své pořadí, rozmyslíte-li se během vyplňování jinak

Hodnota	pořadí
ZDRAVÍ	
PŘÁTELSTVÍ	
LÁSKA, PARTNER	
VZDĚLÁNÍ	
VÍRA	
FYZICKÁ KRÁSA	
KULTURA	
SPORT	
PENÍZE, MAJETEK	
SEBEÚCTA	
PŘÍRODA	
ZÁBAVA	
SVOBODA	
ŠTĚSTÍ	
POMOC DRUHÝM	
ÚSPĚCH VE ŠKOLE	
RODINA	
ZÁJMY	

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku.